

Rukoväť debarierizácie kultúrnej infraštruktúry

Lea Rollová
Pavol Korček
Zuzana Čerešňová
Danica Končeková
Natália Bošková Filová

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Rukoväť/Príručka debarierizácie kultúrnej infraštruktúry.

Metodická pomoc (nielen pre žiadateľov v dotačnom
podprograme Fyzická debarierizácia).

Autori: Lea Rollová

Pavol Korček

Zuzana Čerešňová

Danica Končeková

Natália Bošková Filová

December, 2024

© Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

OBSAH

Úvod

1. Inkluzívna kultúra

1.1. Základné pojmy

2. Humánno-centrické navrhovanie

2.1. Prečo je prístupnosť dôležitá?

2.2. Univerzálne navrhovanie

2.3. Nároky rôznych skupín užívateľov

3. Sprístupnenie kultúrnych zariadení

3.1. Zásady debariérizácie stavieb

3.2. Identifikácia existujúcich bariér

4. Vonkajšie prostredie

4.1. Bezbariérové trasy ku vstupu

4.2. Parkovanie, vyhradené parkovanie

4.3. Záhradné a parkové úpravy

5. Vstupné a komunikačné priestory

5.1. Hlavný vstup do objektu

5.2. Debariérizácia vstupu

5.3. Vstupná hala a poskytovanie informácií

5.4. Komunikačné priestory - horizontálne

5.5. Komunikačné priestory - vertikálne

6. Hygienické zariadenia

6.1. Bezbariérová toaleta

6.2. Hygienická bunka

7. Šatne

7.1. Šatne pre návštevníkov

7.2. Šatne pre účinkujúcich

8. Zhromažďovacie sály, divadlo, kino

8.1. Vstupné priestory, predsálie a občerstvenie

8.2. Hľadisko

8.3. Pódium, javisko

9. Knižnice

9.1. Knižničné služby

9.2. Interiérové riešenie knižnice

10. Výstavné priestory – múzeá, galérie

10.1. Trasa prehliadky

10.2. Prístupnosť exponátov pre všetkých

10.3. Orientačné mapy a modely

11. Vybrané druhy stavieb

11.1. Kultúrny dom

11.2. Sakrálna stavba

11.3. Amfiteátre, open-air podujatia

12. Inkluzívne kultúrne podujatie

12.1. Prístupnosť miesta konania

12.2. Prístupnosť podujatia

Záver

Použitá literatúra

Príloha

ÚVOD

Každý človek má svoju dôstojnosť a hodnotu. Jedným zo spôsobov, ako vnímať hodnotu každého jednotlivca, je uznanie a rešpektovanie jeho ľudských práv. Naše práva sú však často porušované, najmä ak sme umiestnení v segregovaných inštitúciách, ak čelíme predsudkom, alebo ak musíme neustále zápasiť s rôznymi bariérami.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „Dohovor“) je medzinárodná zmluva, ktorej cieľom je *„podporovať, chrániť a zabezpečiť plné a rovnaké využívanie všetkých ľudských práv a základných slobôd všetkými osobami so zdravotným postihnutím a podporovať rešpektovanie ich prirodzenej dôstojnosti“*. Text Dohovoru bol prijatý Valným zhromaždením OSN v roku 2006 a na Slovensku nadobudol platnosť dňa 25. júna 2010. Dohovor pokrýva široké spektrum práv od práva na život, prístupu k spravodlivosti a rovnosti pred zákonom až po právo na vzdelanie, nezávislý život, zamestnanie a primeranú životnú úroveň. Na osoby so zdravotným postihnutím sa má prihliadať ako na aktívnych členov spoločnosti, ktorí sú nositeľmi práv a ktorí sú schopní viesť svoj vlastný a nezávislý život.

Pre ľudí so zdravotným postihnutím je veľmi dôležitá bezbariérová prístupnosť fyzického prostredia, lebo v neprístupnom prostredí nie je možné naplňovať ľudské práva garantované v Dohovore.

Táto metodika je zameraná na vysvetlenie základných princípov univerzálneho navrhovania a bezbariérovej prístupnosti kultúrnych zariadení, ktoré vychádzajú zo stavebnej legislatívy a z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, najmä z článku 9 *Prístupnosť* a článku 30 *Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe*.

V metodike sa často používajú pojmy súvisiace s bezbariérovou prístupnosťou a univerzálnym navrhovaním, ktoré sú v úvodnej časti objasnené. Rovnako sú tu uvedené rôznorodé nároky užívateľov na prostredie kultúrnych stavieb, najmä základné požiadavky na tvorbu bezbariérového prostredia v kontexte debariérizácie existujúcej kultúrnej infraštruktúry. V nosnej časti sú uvedené konkrétne stavebno-technické požiadavky na jednotlivé časti alebo prvky prostredia kultúrnych stavieb, ktoré vychádzajú z požiadaviek stavebnej legislatívy. Zásadné požiadavky sú premietnuté aj do obrázkov a fotografií, aby boli dostatočne zrozumiteľné pre študentov, ako aj pre odbornú a laickú verejnosť.

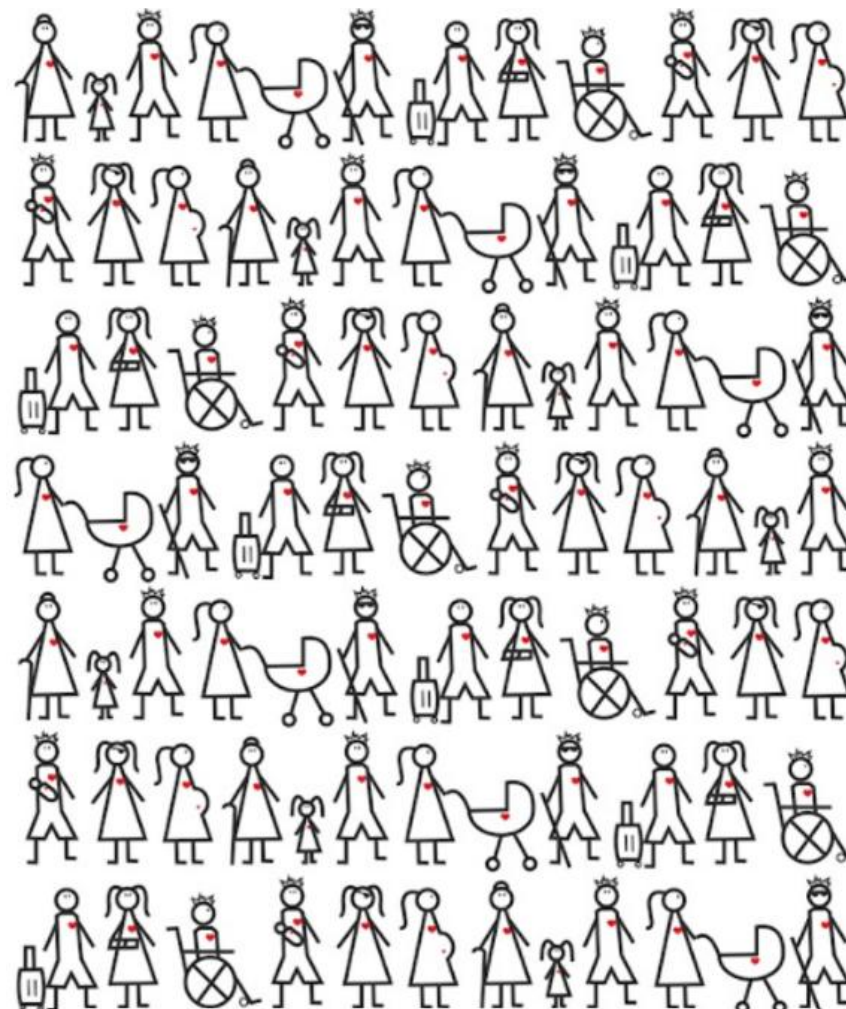
V záverečnej časti metodiky sú zverejnené pozitívne príklady odstraňovania existujúcich architektonických bariér. V prílohe metodiky sú tzv. kontrolné hárky, ktoré môžu byť vhodnou pomôckou pri kontrole súladu jednotlivých navrhovaných riešení s platnou stavebnou legislatívou.

1. INKLUZÍVNA KULTÚRA

Práva na účasť na kultúrnom živote, rekreácií, záujmových aktivitách a na športových aktivitách sa uvádzajú v mnohých ľudsko-právnych dokumentoch, najmä vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, ale aj v Dohovore o právach dieťaťa, ktorý uznáva právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na zapájanie sa do hier, do voľnočasových aktivít primeraných veku dieťaťa a na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umení.

Kultúra, umenie, rekreácia, voľný čas a športové aktivity zohrávajú veľmi dôležitú úlohu pri budovaní inkluzívnych komunít. Uvedené aktivity môžu zahŕňať jednotlivcov, malé skupiny, tímy alebo celé komunity a sú relevantné pre ľudí rôzneho veku, schopností a úrovni zručností. Účasť na kultúrnych, rekreačných, voľnočasových a športových aktivitách môže byť jednou z mála príležitostí, ktoré majú ľudia so zdravotným znevýhodnením, aby sa zapojili do spoločenského života mimo svojej najbližšej rodiny.

Nevyhnutným predpokladom zmysluplnej účasti osôb so zdravotným postihnutím na kultúrnom živote, cestovnom ruchu, športe a voľnočasových aktivitách je implementácia Dohovoru, najmä článku 9 Prístupnosť aj článku 21 Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám.

ROZMANITOSŤ

Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030

Už vo vízii tejto stratégie sa hovorí o ľudskej rozmanitosti: „*Preto potrebujeme rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých*“. V rámci globálneho cieľa sa uvádza aj úloha: „*Verejné kultúrne inštitúcie budú fyzicky a informačne bezbariérové a zlepši sa dostupnosť kultúry pre všetky skupiny obyvateľov*.“

Strategický cieľ 5 – Inkluzívna kultúra: (str. 47)

„*Pri zvyšovaní dostupnosti kultúry musí kultúrna politika zabezpečiť dostupnosť a prístupnosť kultúry pre všetkých. Všetci majú dostať priestor tvoriť, prezentovať a participovať na kultúre celej spoločnosti, a zároveň rozvíjať kultúru, ktorá je autentická, zrozumiteľná, reflektujúca témy a životné situácie, ktoré sú im blízke. Na jednej strane je cieľom ministerstva dosiahnutie maximálne možnej fyzickej a informačnej bezbariérovosti kultúrnych inštitúcií. Obnova budov a modernizácia ich vybavenia tiež musí zahŕňať zabezpečenie komplexnej debarierizácie. Na druhej strane je súčasťou tohto cieľa vzájomné spoznávanie, rozvíjanie dialógu a porozumenia medzi všetkými ľuďmi*.“

Cieľový stav 2030: (str. 50) *Ministerstvo prijme súbor nadväzujúcich a komplementárnych opatrení na zlepšenie prístupnosti ku kultúre a kultúrnej infraštruktúre pre osoby so zdravotným postihnutím, bezbariérovosť kultúrnej infraštruktúry a prístupnosť kultúrnych obsahov pre osoby so zdravotným postihnutím (pre nevidiacich a osoby so sluchovým postihnutím).*

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (DoPOZP)

V článku 30 (Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe) uvádzajú tieto povinnosti:

- **Povinnosť štátov prijať opatrenia na zabezpečenie bezbariérového prístupu na miesta, kde sa konajú kultúrne podujatia.** Patria sem napríklad divadlá, múzeá, kiná, knižnice a služby cestovného ruchu. V rámci možností sa povinnosť vzťahuje aj sprístupnenie pamiatok a lokalít národného kultúrneho významu.
- **Právo osôb so zdravotným postihnutím rozvíjať a uplatňovať svoj tvorivý, umelecký a intelektuálny potenciál pre individuálny aj spoločenský prospech.** Je potrebné uznať, že osoby so zdravotným postihnutím sú plnohodnotnými účastníkmi kultúrneho života, napríklad umelci, hudobníci a herci.
- **Povinnosť štátov zabezpečiť, aby zákony na ochranu práv duševného vlastníctva nepredstavovali neprimerané alebo diskriminačné prekážky v prístupe osôb so zdravotným postihnutím ku kultúrnym materiálom.** Týka sa to napríklad prekladov kníh a iných materiálov do Braillovoho písma, poskytovania audiokaziet, používania posunkového jazyka alebo rôznych foriem asistenčných technológií pri umeleckých vystúpeniach.
- **Právo osôb so zdravotným postihnutím na rovnaké uznanie a podporu ich kultúrnej a jazykovej identity.** Patrí sem

napríklad právo používať posunkový jazyk, právo na uznanie a podporu kultúry nepočujúcich. Rešpektuje dôstojnosť osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa považujú za súčasť kultúrnej alebo jazykovej menšiny, ako sú napríklad niektorí členovia komunity nepočujúcich.

- **Povinnosť štátov podporovať začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do bežných športových aktivít.** Tento prístup uprednostňuje inkluzívny prístup, kde majú osoby so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k športovým a rekreačným zariadeniam (napríklad detské ihriská, plavárne, kúpaliská, športové haly...).
- **Práva osôb so zdravotným postihnutím organizovať, rozvíjať sa a zúčastňovať sa na športe a rekreácii s inými osobami so zdravotným postihnutím, vrátane aktivít organizovaných špeciálne pre osoby so zdravotným postihnutím.** Týka sa to hlavného prúdu športových a rekreačných aktivít, ako aj športu špecifického pre osoby so zdravotným postihnutím.
- **Právo osôb so zdravotným postihnutím na prístup a využívanie zariadení cestovného ruchu.** To by okrem iného zahŕňalo múzeá, kiná a hotely, trajekty a výletné lode.
- **Právo detí so zdravotným postihnutím hrať sa a zúčastňovať sa na rekreačných, voľnočasových a športových aktivitách v školskom systéme.** To zahŕňa aj prístup na detské ihriská v komunite a adaptívnu telesnú výchovu na školách.

KH - INKLUZÍVNE KULTÚRNE ZARIADENIE	áno	nie
Kultúrne zariadenie nevylučuje žiadnu skupinu užívateľov	☐	☐
Bezbariérové prístupné a užívateľné sú všetky priestory určené pre návštevníkov	☐	☐
Kultúrne zariadenie umožní zamestnávať aj osoby so zdravotným postihnutím	☐	☐
Každý návštevník môže participovať na aktivitách aktívne ako účinkujúci alebo pasívne ako divák	☐	☐
Informácie sú sprostredkované aj v alternatívnych formátoch, napríklad Braillovo písmo, zväčšené písmo, ľahko zrozumiteľný jazyk, zvuková nahrávka)	☐	☐
Webové stránky zariadenia sú prístupné pre osoby so zrakovým postihnutím (pravidlá pre prístupnosť webového obsahu WCAG)	☐	☐
Webové stránky zariadenia podrobne informujú o stave bezbariérovej prístupnosti budovy / zariadenia (hodnotenie prístupnosti, virtuálny sprievodca)	☐	☐
Každé podujatie je prístupné aj pre návštevníkov so špecifickými potrebami (použitie indukčnej slučky, transkriptora, tlmočenie do posunkového jazyka)	☐	☐
Na sprístupnenie národných kultúrnych pamiatok sa primerane použijú prvky bezbariérovej prístupnosti, optimálne v spolupráci s odborníkom na univerzálne navrhovanie	☐	☐

1.1 ZÁKLADNÉ POJMY

Diverzita (rozmanitosť) je akákoľvek dimenzia, ktorou môžeme rozlíšiť skupiny a ľudí navzájom. Ide o vedomé prijatie faktu, že sme ako ľudia rôznorodí v zmysle veku, pohlavia, etnicity, náboženstva, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, vzdelania či národnosti (Vagaská, I., Pavlíčková, Z., Kováčová, Z., 2020).

Integrácia (sociálna integrácia) znamená účasť všetkých ľudí v ústredných oblastiach spoločenského života s takmer rovnakými možnosťami (Filsinger, D., 2019). Integrácia pripúšťa aj osobitné riešenia, ktoré pomáhajú začleniť minoritu do života komunity, akceptuje napr. duálny systém vzdelávania žiakov so zdravotným postihnutím (špeciálne i bežné školy).

Inklúzia (začlenenie) znamená vytvorenie bezpečného a rešpektujúceho prostredia, ktoré prijíma ľudí takých, akí sú. Predpokladom tejto spoločenskej a kultúrnej akceptácie a rovného zaobchádzania je vzájomné porozumenie a tolerancia. Výsledkom úspešného inkluzívneho prístupu je pocit, že „zapadám“ do spoločnosti (Vagaská, I., Pavlíčková, Z., Kováčová, Z., 2020).

Inkluzívna kultúra - cieľom je prispievať ku kultúrnej a sociálnej inklúzii menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj menšinovej identity, podstatnej pre kultúrnu diverzitu (Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030, str. 47). Inkluzívna kultúra podporuje uznanie, pochopenie a rešpektovanie rozdielov v kultúrnom prostredí.

Inkluzívne kultúrne zariadenia umožňujú nielen bezbariérovú prístupnosť prostredia, ale aj zmyslovú a kognitívnu prístupnosť kultúrnych aktivít a produktov kultúry so zohľadnením rôznych schopností návštevníkov, ako aj ich rôznorodých záujmov. Poskytujú tiež možnosti sebarealizácie a aktívnej participácie na kultúrnom dianí pre všetkých ľudí.

Prístupnosť je zabezpečenie rovnakého a rovnocenného prístupu k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti. Prístupnosť je nutná podmienka pre nezávislý spôsob života ľudí (vychádza z DoPOZP, článok 9).

Komunikácia je jazyk, zobrazenie textu, Braillovo písmo, zväčšené písmo, prístupné multimédiá, ako aj písané, zvukové, jazykovo jednoduché, predčítavané, augmentatívne a ďalšie alternatívne spôsoby, prostriedky a formáty komunikácie vrátane prístupných informačných a komunikačných technológií (DoPOZP, článok 2).

Informácia - získanie všetkých verejných informácií v prístupných formátoch; oznamy, správy a iné informácie možno sprostredkovať v rôznych formách, vrátane Braillovho písma, zväčšeného písma, tlmočenia do posunkového jazyka, formou hmatových (dotykových) a ľahko zrozumiteľného jazyka (z angl. „easy to read“). V stavebnom prostredí súvisia informácie aj s tvorbou orientačných systémov.

2. HUMÁNNO-CENTRICKÉ NAVRHOVANIE

Nielen človek pôsobí na fyzické prostredie a svojou činnosťou ho pretvára, ale aj samotné prostredie má vplyv na kvalitu života človeka, lebo ovplyvňuje jeho psychickú a fyzickú pohodu a zdravie. Význam tejto vzájomnej interakcie človeka a prostredia skúma humánno-centrické navrhovanie (angl. Human-centered Design).

Humánno-centrické navrhovanie zohľadňuje diverzitu ľudí, ich rozmanité fyzické, psychické, kognitívne, kultúrne a iné rozdielnosti. „Cieľom takejto tvorby je dosiahnuť inkluzívne prostredie, v ktorom majú mať všetci ľudia so svojimi rozmanitými nárokmi a schopnosťami možnosť rovnoprávne používať fyzické prostredie, produkty, služby a informácie, a súčasne aktívne participovať na spoločenskom dianí“ (Čerešňová, Z., 2017, str.5).

Pod humánno-centrické navrhovanie možno zahrnúť viaceré metódy navrhovania, najmä

- **univerzálne navrhovanie** (Universal Design),
- **navrhovanie pre všetkých** (Design for All),
- **inkluzívne navrhovanie** (Inclusive Design),

ale aj napríklad užívateľsky prívetivé navrhovanie (People-Friendly Design, User-Friendly Design), dizajn s prihliadnutím na ľudské telo (Body Conscious Design), participatívne navrhovanie (Participatory Design), alebo dizajn pre všetky vekové generácie (Life-span Design, Transgeneration Design).

PRÍKLADY INTEGRÁCIE	PRÍKLADY INKLÚZIE
Aktivita je vymedzená pre určitú skupinu návštevníkov, napríklad pre návštevníkov so zrakovým postihnutím alebo so sluchovým postihnutím.	Aktivita je organizovaná spoločne pre všetkých návštevníkov, do programu sa zapoja ľudia s rôznymi schopnosťami, každý si nájde niečo, čo ho zaujíma....
Pri debarierizácii je vytvorený osobitný vstup pre návštevníkov s telesným postihnutím.	Pri debarierizácii je vytvorený nový spoločný vstup pre všetkých návštevníkov.
Vytváranie osobitných oddelení, priestorov, alebo výstav určených špeciálne pre osoby so zdravotným postihnutím, napríklad výstava pre ľudí so zrakovým postihnutím.	Vytváranie takých priestorov, programov alebo výstav, ktoré sú prístupné pre všetkých, špecifické požiadavky niektorých skupín sú integrované priamo do návrhu.
Návštevník sa musí prispôbiť prostrediu, návštevník so ZP často potrebuje pomoc osobného asistenta pri prekonaní bariér, alebo sa do niektorého priestoru vôbec nedostane.	Prostredie je flexibilné a adaptabilné, dokáže sa prispôbiť návštevníkom – takéto prostredie dokážu návštevníci so ZP často používať samostatne.
BEZBARIÉROVÉ NAVRHOVANIE	UNIVERZÁLNE NAVRHOVANIE

2.1. PREČO JE PRÍSTUPNOSŤ DÔLEŽITÁ?

Najväčšou skupinou ľudí, ktorí majú rôzne zdravotné postihnutia, sú ľudia vo veku nad 65 rokov, pričom v dôsledku starnutia populácie skupina tejto cieľovej skupiny veľmi rýchlo narastá. Ministerstvo financií SR uvádza prognózu, že „Slovensko bude patriť medzi najrýchlejšie starnúce krajiny v EÚ a „starnutie populácie bude najrýchlejšie medzi rokmi 2040 a 2060, kedy sa do post produktívneho veku presunú silné populačné ročníky 70. a 80. rokov“. Štatistický úrad SR od roku 2017 monitoruje sociálnu situáciu osôb so zdravotným postihnutím (ZP).

Tabuľka č. 1 – Veková štruktúra osôb so zdravotným postihnutím a bez zdravotného postihnutia, údaje v % (Zdroj: ŠÚ SR, 2023, Tabuľka č. 2.2.8)

Indikátor	EU SILC 2016		EU SILC 2017		EU SILC 2018	
	so ZP	bez ZP	so ZP	bez ZP	so ZP	bez ZP
16 - 24 rokov	3.0	16.8	2.9	16.6	2.8	15.9
25 - 44 rokov	14.8	47.2	16.7	47.4	15.9	47.4
45 - 64 rokov	39.7	29.1	38.4	29.2	38.7	29.1
65 a viac rokov	42.5	6.8	41.9	6.8	42.6	7.6

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC UDB 2016-2018

Indikátor	EU SILC 2019		EU SILC 2020		EU SILC 2021	
	so ZP	bez ZP	so ZP	bez ZP	so ZP	bez ZP
16 - 24 rokov	2.7	15.4	2.0	13.0	1.8	14.9
25 - 44 rokov	15.3	47.6	15.1	45.9	16.1	45.2
45 - 64 rokov	39.0	28.8	36.5	30.6	38.4	30.0
65 a viac rokov	43.0	8.2	46.4	10.5	43.8	9.9

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC UDB 2019-2021

Tabuľka č. 2 - Podiel osôb so ZP a podiel domácností, v ktorých žijú osoby so ZP, údaje v % (Zdroj: ŠÚ SR, 2024, Tabuľka 2.1)

Indikátor	%					
	EU SILC 2017	EU SILC 2018	EU SILC 2019	EU SILC 2020	EU SILC 2021	EU SILC 2022
podiel osôb	31,3	30,7	31,1	30,2	30,3	30,5
podiel domácností	53,8	53,1	53,9	51,8	51,7	53,1

Zdroj: ŠÚ SR, EU SILC UDB 2017-2022

Na Slovensku má **30 % populácie** rôzne zdravotné postihnutia (pozri tabuľku č.2). Viaceré ekonomické štúdie preukázali, že neriešenie problematiky ľudí so zdravotným postihnutím prináša štátu ekonomické straty (S.Buckup, 2010; Banks, L.M. and Polack, S., 2014). Ak nemajú títo ľudia možnosť participovať na spoločenských aktivitách a nemajú dostatok ekonomických príležitostí na získavanie vlastných zdrojov, stávajú sa odkázaní na pomoc štátu, často upadajú do chudoby. **Bezbariérová prístupnosť prostredia a služieb je jednou z hlavných podmienok plnohodnotného začlenenia ľudí so zdravotným postihnutím do života spoločnosti.**

K priaznivcom prístupného prostredia je však okrem osôb so zdravotným postihnutím potrebné pripočítať aj rodičov s malými deťmi, ktorí používajú detské kočíky, cestujúcich, ktorí majú ťažkú batožinu, prevádzkovateľov budov, ktorým bezbariérová prístupnosť uľahčuje prevádzku a zásobovanie a podobne. Takže tu už možno hovoriť o **50 % populácie, pre ktorých bezbariérovosť významne uľahčí používanie prostredia.**

Prístupné prostredie

- Nevyhnutnosť pre 10 - 30 % ľudí
- Vhodná pomôcka pre 50 % ľudí
- Väčší komfort pre 100 % ľudí

Prístupnosť je právne vymožitelná na základe ustanovení národných aj medzinárodných právnych predpisov v oblasti ľudských práv (alebo týkajúcich sa ochrany ľudských práv a základných slobôd). Občan, ktorý sa cíti byť diskriminovaný z dôvodu, že prostredie, doprava, produkty, informácie, komunikácia alebo služby nie sú pre neho bezbariérové prístupné, môže sa na Slovensku domáhať ochrany svojich práv na základe **Zákona o rovnakom zaobchádzaní** v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), alebo na základe už spomenutého Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Požadovaná inklúzia ľudí so zdravotným postihnutím do komunity súvisí najmä s identifikáciou a odstránením bariér spoločenských, fyzických, informačných, komunikačných a iných. Tiež je veľmi dôležité, aby sa pri navrhovaní nových stavieb alebo produktov, ako aj pri poskytovaní služieb nevytvárali nové bariéry.

Pri navrhovaní a debarierizácii stavieb sa odporúča aplikovať princípy **univerzálneho navrhovania** (Universal Design), lebo táto tvorba zohľadňuje rôznorodé nároky užívateľov prostredia, produktov a služieb. Univerzálne navrhovanie „*pripúšťa, že život každého z nás podlieha zmenám; máme na mysli tie postupné, pomalé a pritom nezvratné zmeny, akými sú procesy dospievania a starnutia, ale i tie dramatické a náhle, ktoré zmenia náš život v šťastnom, či práve nešťastnom okamihu*“ (Samová, 2007, str. 15).

Univerzálne navrhovanie je taký prístup k tvorbe prostredia, ktorý pripúšťa, že život každého z nás podlieha zmenám, maximalizuje množstvo ľudí, ktorí môžu užívať budovy, výrobky a celé prostredie vytvárané ľudskou činnosťou... (Samová, 2008)

Univerzálne navrhovanie je navrhovanie výrobkov, prostredí, programov a služieb tak, aby ich mohli využívať v najväčšej možnej miere **všetci ľudia** bez nevyhnutnosti úprav alebo špeciálneho dizajnu; „univerzálne navrhovanie“ nevylučuje asistenčné zariadenia pre určité skupiny osôb so zdravotným postihnutím, ak je to potrebné (DoPOZP, článok 2).

2.2. UNIVERZÁLNE NAVRHOVANIE

Univerzálny dizajn je stratégia, ktorej cieľom je navrhovať produkty a prostredia, ktoré dokážu používať všetci ľudia. Zámerom konceptu univerzálneho navrhovania je zjednodušiť život každého človeka tým, že vybudované prostredie, produkty a služby budú pre všetkých rovnako prístupné, použiteľné a zrozumiteľné. V dôsledku toho sa univerzálny dizajn stáva neoddeliteľnou súčasťou architektúry a dizajnu zastavaného prostredia.

Z definície univerzálneho navrhovania je zrejmé, že sa nejedná o navrhovanie pre osoby so zdravotným postihnutím, ale o navrhovanie pre „všetkých ľudí“. Ak je potrebné, môžu sa v niektorých prípadoch použiť „asistenčné zariadenia“ pre určité skupiny užívateľov, napr. pomôcky na prekonanie bariér v stavebnom prostredí, pomocné načúvacie systémy pre návštevníkov so sluchovým postihnutím, orientačné pomôcky alebo špeciálne softvéry a pre ľudí so zrakovým postihnutím a podobne.

Univerzálne navrhovanie je vyšším stupňom bezbariérového navrhovania, pretože zohľadňuje rôznorodé nároky „všetkých ľudí“ a redukuje potrebu špeciálnych riešení alebo priestorov pre určité skupiny osôb (napr. osobitné riešenia pre osoby na vozíku).

Sedem princípov univerzálneho dizajnu bolo vyvinutých v roku 1997 pracovnou skupinou na univerzite v Severnej Karolíne, kde skupinu výskumníkov viedol architekt Ron Mace.

Univerzálne navrhovanie a inkluzívna kultúra

Prístupné
služby
pre všetkých

Prístupné
prostredie
pre všetkých

Prístupné
informácie
pre všetkých

Univerzálne navrhovanie sa odporúča aplikovať aj pri debarierizácii kultúrnych zariadení, aby bolo možné naplniť DoPOZP článok 30 Účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe.

„Prax v zahraničí i u nás potvrdzuje, že koncepčné riešenie nárokov uplatňovania univerzálneho navrhovania neznamená popierať ochranu pamiatok alebo stratu ich pamiatkových hodnôt. Vyváženosť nárokov a záujmov oboch sfér spoločenského záujmu je otvorená otázka, pri ktorej nie je možné poskytnúť jediné riešenie“. (Polomová, 2023, str. 17)

SEDEM PRINCÍPOV UNIVERZÁLNEHO NAVRHOVANIA:

(autori prispôsobili pre potreby tvorby kultúrnych zariadení)

Prvý princíp: Rovnocennosť v používaní

(Equitable Use)

- poskytnúť všetkým ľuďom rovnocenné možnosti používania produktov a prostredia – pokiaľ je to možné identické (všetci vstupujú cez hlavný vstup), prípadne ekvivalentné formy,
- na prekonávanie výškových rozdielov navrhovať výťahy alebo rampy s vhodnými parametrami, aby ich mohli rovnocenne používať všetci návštevníci; šikmé schodiskové plošiny nie sú vhodné a rovnocenné pre všetkých ľudí,
- vyhnúť sa segregovaniu alebo stigmatizácii užívateľov, nevytvárať osobitné priestory a programy pre návštevníkov so zdravotným znevýhodnením,
- urobiť opatrenia na zaistenie súkromia, bezpečnosti a ochrany rovnocenne pre všetkých užívateľov, napríklad poskytnúť súkromie pri prezliekaní v spoločnej šatni pre účinkujúcich, možnosť zamknutia priestoru,
- informačné pulty musia byť navrhnuté tak, aby umožňovali vizuálny kontakt a bezbariérovú komunikáciu so všetkými návštevníkmi, napríklad pult má aj zníženú časť, ktorá je vhodná pre nízkych ľudí alebo pre ľudí na vozíku,
- umožňujúce prostredie, v ktorom sa každý cíti začlenený, sebedomý a každý deň môže byť skutočne sám sebou.

Druhý princíp: Flexibilita v používaní

(Flexibility in Use)

- prispôbiť prostredie aktuálnym alebo individuálnym potrebám návštevníkov; napríklad použitie výškovo nastaviteľných prvkov, posuvných deliacich stien, alebo interiérových kontajnerových prvkov,
- preferuje sa ľahký nábytok, aby sa dal usporiadať do rôznych zostáv, napríklad nepočujúci ľudia preferujú usporiadanie sedenia do tvaru polkruhu alebo kruhu s možnosťou lepšieho vzájomného vizuálneho kontaktu,
- poskytnúť návštevníkom možnosť výberu spôsobu používania prvkov, napríklad ovládanie dotykom, hlasom, alebo pomocou mobilnej aplikácie,
- zohľadniť ľavoruké a pravoruké používanie prvkov, napríklad schodiská a rampy musia mať držadlá na oboch stranách ramien.

Tretí princíp: Jednoduché a intuitívne používanie

(Simple and Intuitive Use)

- navrhovať jednoduché, logické a prehľadné dispozičné riešenie s dostatočne širokými chodbami bez prekážok zasahujúcich do priechodnej šírky chodby,

- eliminovať zložité a neprehľadné riešenia, napríklad v priestoroch sa musia vedieť návštevníci ľahko orientovať, môže sa použiť napríklad farebné kódovanie priestorov alebo vodiace línie,
- odstrániť/redukovať blikanie a odlesky – nie je vhodné používať povrchové materiály s vysokým leskom.
- používať farebné a hmatové kontrasty pri riešení povrchov schodiskových stupňov, podláh, stien, nábytku, prípadne dverí tak, aby bol priestor a jeho jednotlivé prvky vnímateľné a rozlíšiteľné aj pomocou zvyškov zraku,
- zosúladiť používanie s očakávaniami a intuíciou užívateľa, napríklad výťahy majú displej so zobrazením polohy výťahu, v kabíne je oznam o polohe a smere pohybu výťahu;

Štvrtý princíp: Vnímateľné informácie

(Perceptible Information)

- maximalizovať čitateľnosť základných informácií, použiť dostatočne veľké a bezpätkové písmo, ktoré je umiestnené na kontrastnom podklade a je kvalitne osvetlené; nevhodné je písmo na skle, ktoré je vysoko reflexné,
- prispôbiť veľkosť písma vzdialenosti návštevníka, napríklad ak je použité drobnejšie písmo, musí byť text osadený vo výške najviac 1200 mm, aby ho dokázali čítať aj deti, nízki ľudia a návštevníci na vozíku,

- používať viaceré spôsoby prezentácie základných informácií tzv. princíp dvoch zmyslov, napríklad informácie sú sprostredkované vizuálne aj akusticky, alebo vizuálne a dotykovo pomocou reliéfneho a Braillovho písma,
- poskytovať jednoduché pokyny a usmernenia, napríklad používať veľké piktogramy,
- pri konferenciách alebo divadelných predstaveniach poskytovať divákovi simultánny preklad do posunkového jazyka a transkripciu – simultánny prepis hovorenej reči do textovej formy, ktorá sa zobrazí na veľkom displeji.

Piaty princíp: Tolerancia náhodných omylov

(Tolerance for Error)

- usporiadať prvky tak, aby minimalizovali nebezpečenstvo a omyly, napríklad zamedziť vstup do nebezpečných priestorov, kde je podchodná výška nižšia ako 2200 mm,
- upozorniť na nebezpečenstvo, napríklad osoby so zrakovým postihnutím upozorniť na predmet, ktorý vytráča zo steny (vitrína s exponátmi), aby bol vnímateľný aj technickou bielej palice,
- spracovať plán evakuácie osôb neschopných samostatného pohybu a v priestore chránenej únikovej cesty vytvoriť útočiská, kde môžu ľudia so zdravotným postihnutím čakať na pomoc pri evakuácii,

- označiť sklenené plochy dverí alebo interiérové sklenené steny farebne kontrastne voči pozadiu (napr. značkami, logom, nápisom a podobne).
- používať zaoblené hrany nábytku a bezpečné povrchy.

Šiesty princíp: Nízka fyzická námaha

(Low Physical Effort)

- umožniť komfortný spôsob používania, napríklad rampy nemajú byť strmé, aby ich dokázali návštevníci na vozíku prekonať bez pomoci,
- navrhovať výťahy, zvislé plošiny, prípadne rampy s požadovanými prvkami a parametrami na prekonávanie výškových rozdielov,
- používať primeranú manipulačnú náročnosť vrátane možnosti ľavorukého používania a ovládania prvkov,
- znižovať námahu, napríklad ťažké požiarne dvere alebo dvere so samozatváracím mechanizmom možno otvárať aj s pomocou elektrického pohonu po stlačení tlačidla na stene alebo na stĺpiku;
- navrhovať oddychové zóny, napr. pohodlné sedenie v halových priestoroch, na dlhších trasách, pri pozorovaní exponátov a podobne,

Siedmy princíp: Veľkosť a riešenie prístupného priestoru

(Size and Space for Approach and Use)

- zohľadňovať manévrovacie a rozmerové parametre vozíka pri dimenzovaní priestorov, napríklad priestor pred dverami musí umožniť otočenie vozíka,
- umožniť komfortnú dosahovú vzdialenosť pre sediacich aj stojacich užívateľov, zohľadniť dosahové vzdialenosti osôb nízkeho vzrastu, osôb na vozíku, detí a podobne,
- zohľadňovať nároky sediacej osoby na vozíku pri výškovom riešení interiérových prvkov a zariadení predmetov, napríklad vešiaky musia byť v dosahu sediacej osoby,
- dodržať dostatočnú podchodnú výšku zohľadňujúcu aj vysoké osoby,
- dodržať dostatočnú priechodnú šírku dverí a priechodov zohľadňujúcu osoby mohutného vzrastu, sprevádzajúcu osobu, detský kočík a podobne,
- riešenie priestorov musí poskytnúť dobrú viditeľnosť pre sediacich aj stojacich užívateľov, napríklad pri obslužnom pulte, v hľadisku, v prednáškovej sále a podobne,
- poskytnúť dostatočný priestor aj pre asistenta osoby so zdravotným postihnutím a pre kompenzačné pomôcky
- zabezpečiť primeraný priestor na používanie pomocných zariadení alebo osobnej asistencie.

2.3 NÁROKY RÔZNYCH SKUPÍN UŽÍVATEĽOV

Akceptácia rôznorodosti užívateľov pri tvorbe prostredí je kultúrnym počinom, ktorý vníma každého človeka ako komplexnú bytosť s nesmierne rozmanitými telesnými, ale aj zmyslovými, či mentálnymi danosťami a schopnosťami. V porovnaní s historickými prístupmi, kde sa stavebné prostredie navrhovalo podľa tzv. priemerného človeka, nastáva myšlienkový a obsahový posun, ktorý sa snaží uvažovať o užívateľoch prostredí, ako o širokej a rôznorodej skupine ľudí s rôznymi nárokmi a schopnosťami. Teda pri tvorbe prostredí sa neprihliada iba na nároky ľudí so zdravotným postihnutím, ale na nároky rôznych ľudí, ktorí môžu byť akokoľvek limitovaní pri používaní prostredia.

Zdravotné postihnutie je v DoPOZP v článku 1 definované takto: „osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu sa do spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými“.

Obmedzenia participácie „sú problémy, ktoré môže jednotlivec zažiť pri zapájaní sa do životných situácií. Existencia „obmedzenia participácie“ sa zisťuje porovnaním participácie jednotlivca s participáciou, ktorá sa očakáva od jednotlivca bez postihnutia v danej kultúre alebo spoločnosti“ (ICF, 2001, str. 221). Termín obmedzenie participácie tu nahrádza **pojmem hendikep, ktorý sa už nemá v praxi používať!**

NÁVŠTEVNÍCI KULTÚRNYCH ZARIADENÍ SÚ ROZMANITÍ:

- **návštevníci s poruchami pohybu**, napríklad majú poúrazové stavy, chronické choroby obmedzujúce svalovú funkciu, choroby kĺbov a kostí,
- **návštevníci s poruchami zraku** môžu mať poruchy farebného videnia, poruchy binokulárneho videnia, ťažké poruchy zraku, alebo môžu mať úplnú stratu zraku,
- **návštevníci s poruchami sluchu** sú často nedoslýchaví, ale môžu mať aj úplnú stratu sluchu,
- **návštevníci s poruchami intelektu a duševnými poruchami** môžu mať mentálne postihnutie, poruchy správania a emočné poruchy, alebo psychiatrické ochorenia ako napríklad schizofréniu, manio-depresívnu psychózu, Alzheimerovu chorobu alebo demenciu,
- **návštevníci s poruchami učenia**: môžu mať dyslexiu, dysgrafiu, dyskalkúliu,
- **návštevníci s neviditeľnými ochoreniami**: môžu mať alergické choroby, chronické kardiovaskulárne a respiračné ochorenia, metabolické poruchy, poruchy vylučovacích orgánov,
- **návštevníci s kombinovanými postihnutiami**, ktorí majú napríklad kombinácie mentálnych a telesných postihnutí a iné.

Medzi návštevníkov, ktorí majú špecifické požiadavky na riešenie priestorov, patria aj rodičia s malými deťmi, alebo deti do 12 rokov, ktorí nedosiahnu napríklad na predmety osadené príliš vysoko.

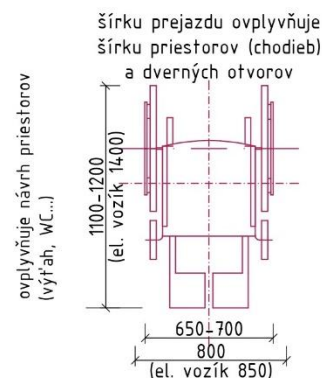
NÁROKY NÁVŠTEVNÍKOV S PORUCHAMI POHYBU

Poruchy pohybu u ľudí sú špecifické veľkou rozmanitosťou. Tvorba a dimenzovanie priestorov sú vo veľkej miere podmienené práve nárokmi tejto skupiny užívateľov, pretože má najväčšie nároky na veľkosť priestoru a tiež problémy pri prekonávaní výškových rozdielov. **V prvej skupine** sú ľudia s ľahším telesným postihnutím, ktorí sa pohybujú väčšinou pomocou palíc alebo pomocou rolátorov. Do tejto skupiny možno zaradiť najmä staršie osoby. Problémom sú pre nich vysoké schodiskové stupne a nebezpečný je pre nich klzký terén. **V druhej skupine** sú ľudia, ktorí sa pohybujú pomocou francúzskych palíc a nezriedka aj pomocou protetických a ortopedických pomôcok, ktoré im umožňujú stáť, a vo väčšej miere aj chodiť. Veľkým problémom, niekedy neprekonateľným, sú pre nich schody.

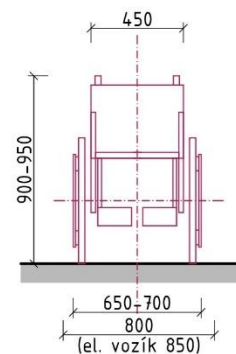
Do tretej skupiny možno zaradiť **ľudí na vozíku**, ale aj medzi nimi existujú podstatné rozdiely, napríklad:

- potrebujú vozík len na pohyb v exteriéri, nie sú schopní dlhší čas stáť alebo chodiť,
- sú síce trvalo pripútaní na vozík, napriek tomu sú však samostatní; spravidla nepotrebujú pomoc druhej osoby,
- vyžadujú asistenciu druhej osoby k niektorým úkonom, napríklad potrebujú pomoc pri premiestňovaní z vozíka na lôžko, pri osobnej hygiene a podobne,
- potrebujú pomoc opatrovateľa 24 hodín denne.

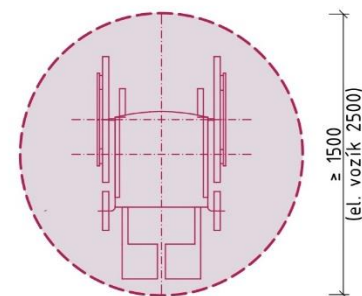
Pri architektonickej tvorbe kultúrnych zariadení sa musia zohľadňovať priestorové nároky ľudí na vozíku, pretože ich nároky sú v porovnaní s nárokmi ľudí s inými zdravotnými znevýhodneniami priestorovo najnáročnejšie. Pri tvorbe a vybavení interiéru zohráva dôležitú úlohu znalosť plošných, objemových a dosahových parametrov osoby sediacej na vozíku.

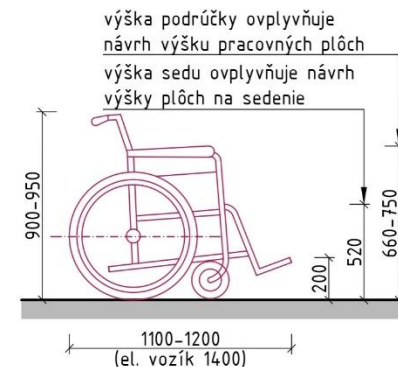
Rozmery vozíka

Predný pohľad

Priestor potrebný pre manévrovanie vozíka

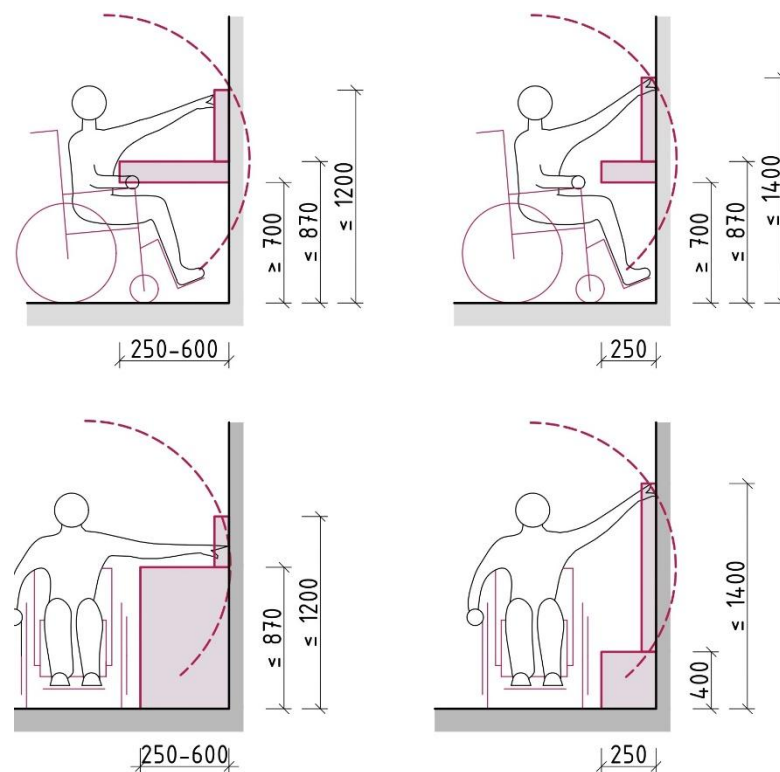
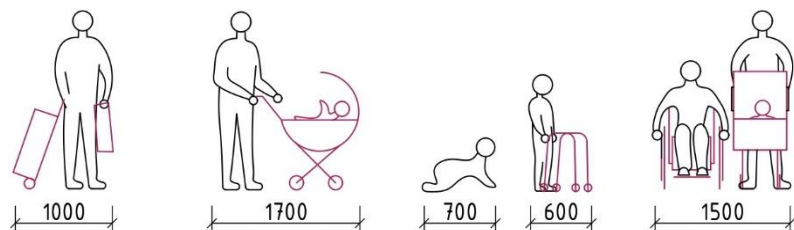
Bočný pohľad

Veľkostné parametre vozíka a manévrovací priestor potrebný pre otočenie vozíka, teda **kruh s priemerom 1500 mm** ($\varnothing$ 1500 mm), sú určujúce pri navrhovaní veľkostí priestorov, širok dverných otvorov alebo priechodov, ale aj výšok osadenia jednotlivých prvkov nábytku alebo ovládacích prvkov, aby na ne mohli ľudia na vozíku bez problémov dosiahnuť alebo ich používať.

Výška dosahu osôb na vozíku je v rozmedzí 400 mm – 1400 mm, v závislosti od vzdialenosti od ovládacieho prvku, ako je uvedené na obrázkoch vpravo.

Dôležitý je tiež dizajn ovládacích prvkov, ako sú napríklad kľučky, spôsob zamykania dverí, miešacie batérie, otvárací mechanizmus okien, svetelné spínače, ktoré sa musia dať jednoducho použiť bez vynaloženia veľkej sily.

Priestory a prvky, ktoré sú nadimenzované podľa nárokov osôb na vozíku sú vyhovujúce aj pre ostatných návštevníkov, ktorí používajú pri chôdzi rôzne pomôcky, ako barly, francúzske palice alebo rolátory.

Manévrovacia plocha je podlahová plocha, ktorá je potrebná na otočenie vozíka o 360°. Požadovaná veľkosť manévrovacej plochy je kruh s priemerom 1500 mm, alebo štvorec s rozmermi 1500 mm x 1500 mm. Plocha musí byť k dispozícii pred takými prvkami, s ktorými sa manipuluje (dvere, stôl, skrinky, informačné tabule a pod.)

NÁROKY NÁVŠTEVNÍKOV S PORUCHAMI ZRAKU

Funkčnosť zraku môže byť ovplyvnená poruchou ostrosti, zmenšením zorného poľa, ale aj poruchou takých funkcií, ako je kontrast, citlivosť, farebné videnie, dvojité videnie alebo adaptácia zraku na rôznu intenzitu osvetlenia. Skutočnosť, že osoba so zrakovým postihnutím používa dlhú bielu palicu nemusí signalizovať, že jej držiteľ je nevidiaci, ale že jeho zrakové vnímanie je nespoľahlivé a teda, že informácie vnímané zrakom používa len ako doplnkový zdroj.

Vnímanie priestoru, priestorová orientácia a pohyb osoby so zrakovým postihnutím je komplexná aktivita, ktorá je podmienená schopnosťou pohybu „makropriestore“, teda schopnosťou samostatne sa orientovať, zachovávať bezpečnosť, používať orientačné pomôcky a podobne. Orientácia v „mikropriestore“ sa viaže najmä na sebaobsluhu. Osoby so zrakovým postihnutím sa orientujú najmä prostredníctvom hmatu a sluchu, ale aj vhodná vizuálna informácia im môže výrazne uľahčiť orientáciu.

Základnou podmienkou samostatného, bezpečného pohybu a možnosti orientácie ľudí so zrakovým postihnutím v prostredí je dostatok informácií, ktoré dokážu získavať multisenzorickou formou, teda prostredníctvom hmatu, sluchu, zraku a čuchu.

Hmat – informácie sa získavajú viacerými formami dotykovej informácie a to priamym dotykom predmetov, nášľapom, alebo sprostredkované pomocou bielej palice. Orientačný systém vytvorený pomocou prirodzených a umelých vodiacich línií,

varovných a signálnych pásov pomáha pri orientácii v exteriérovom aj interiérovom prostredí pomocou bielej palice (trailing). Dôležitými prvkami orientácie sú štítky s reliéfnym a Braillovým písmom, ktoré sa umiestnia na stene pri vstupe do každej miestnosti a reliéfné plány zariadenia s vyznačením únikových ciest.

Zrak – informácie získané zvyškom zraku sú veľmi dôležité pri orientácii a pri bezpečnosti pohybu návštevníkov so zrakovým postihnutím. V priestoroch majú byť použité výrazné farebné kontrasty (merané metódou LRV), napríklad kontrast medzi stenou a podlahou, kontrastné označenie prvého a posledného stupňa schodiska, označenie zasklených stien..., kontrastné farebné riešenie jednotlivých funkčných celkov (tzv. farebné kódovanie priestorov) alebo farebný kontrast medzi nábytkom a podlahovou krytinou. Nevhodné sú odlesky od povrchových materiálov, preto by sa nemali používať dlažby s vysokým leskom.

Sluch – ľudia, ktorí sa narodili nevidiaci, alebo prišli o zrak v útlom veku, majú omnoho lepšie vyvinutý sluch, predovšetkým schopnosť rozoznávať zvuky a identifikovať pohybujúce sa predmety. Sluchom možno identifikovať aj druh a veľkosť priestoru (echolokácia). Existujú rôzne druhy akustických prvkov, ktoré zlepšujú orientáciu, signalizáciu a informáciu, napríklad prirodzené akustické body (zvuk fontány), akustické panely a tabule, orientačné zvukové majáky napríklad na križovatkách, v

podchodoch a na dôležitých budovách. Akustické signály môžu upozorňovať na príchod výťahu alebo na hroziace nebezpečenstvo.

Čuch - čuchom možno identifikovať niektoré druhy priestorov, alebo polohu v ktorej sa osoba so zrakovým postihnutím nachádza. Špecifická vôňa priestoru (napr. reštaurácie, pekárne) pomáha pri orientácii vo verejných priestoroch alebo v budovách.

Pri tvorbe jednotlivých prevádzkových priestorov zariadenia je pre skupinu užívateľov so zrakovým postihnutím dôležité jednoduché a **prehľadné dispozičné riešenie**, chodby by mali tvoriť pravouhlý systém, aby bolo zjednodušená percepcia a kognitívne mapovanie priestoru. V komunikačnom priestore by sa nemali vyskytovať žiadne prekážky a na stenách by nemali vytŕčať do priestoru žiadne predmety, ktoré by nevidiaci hostia nedokázali identifikovať s bielou palicou. Veľmi dôležité sú pre nich **farebné kontrasty** v interiéri a v exteriéri, ktoré napomáhajú pri orientácii.

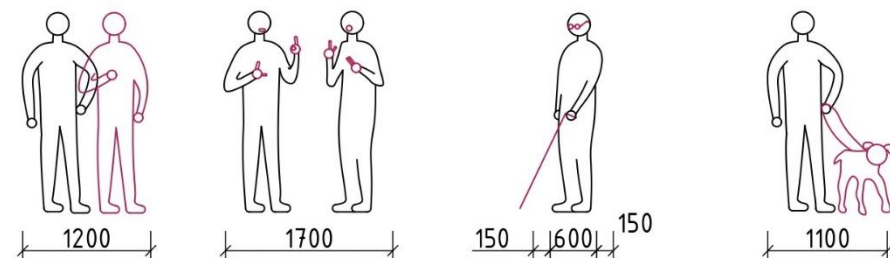
Všetky vizuálne informácie majú byť sprostredkované dotykovo alebo zvukovo, napríklad prostredníctvom reliéfnych plánikov vo vstupnej hale, alebo štítkov s Braillovým a reliéfnym písmom pri vstupoch do jednotlivých priestorov. Expozície sú sprostredkované napríklad pomocou hmatových reliéfnych modelov, 3D modelov a audionahrávok. Potrebne sú aj dostatočne veľké grafické symboly alebo nápisy s veľkým písmom na kontrastnom podklade, ktoré dokážu vnímať pomocou zvyškov zraku.

Vhodnou pomôckou sú **akustické majáky**, ktoré svojim signálom označujú miesta významné z hľadiska orientácie, určujú a

pomáhajú udržať smer pohybu, alebo dokresľujú celkovú orientačnú situáciu zistenú kontaktne pomocou bielej palice, alebo pomocou zvyšku zraku. **Orientačný hlasový maják** vysiela hlasové nahrávky, napríklad názov objektu a stručný popis objektu alebo stručný popis ďalšej trasy. Maják je ovládaný malou vreckovou vysielačkou, alebo vysielačkou umiestnenou priamo na dlhej bielej palici. Tu je nutné poznamenať, že pri inštalovaní majáka sa musí spolupracovať so skúsenými používateľmi a s odborníkmi z organizácii nevidiacich a slabozrakých, pretože nesprávne umiestnenie majáka môže orientačnú schopnosť skomplikovať.

Osoby so zrakovým postihnutím potrebujú mať možnosť **internetového pripojenia** cez vlastný počítač alebo mobilný telefón. Bežný, pevne zabudovaný počítač nie je vhodný, lebo neobsahuje požadovaný čítací softvér, ktorý môže byť špecifický pre konkrétneho užívateľa.

Osoby so zrakovým postihnutím sú často odkázané na pomoc **vodiaceho psa**, preto by mala byť jeho prítomnosť akceptovateľná v hlavných prevádzkových častiach zariadenia.

NÁROKY NÁVŠTEVNÍKOV S PORUCHAMI SLUCHU

Ľudia s poruchami sluchu majú znížené komunikačné schopnosti. Ak majú ľudia sluchové postihnutie od útleho veku používajú na komunikáciu posunkový jazyk a majú často problém naučiť sa a porozumieť hovorenému jazyku aj písanému textu. Posunkový jazyk nie je možné zapísať. Existuje len posunkovaná forma jazyka, pričom v slovenskom posunkovom jazyku sa neskloňuje, nečasuje, rod aj čas sa vyjadruje inak ako v slovenčine. Jednotlivé posunky sú akoby v neurčitku. Preto majú nepočujúci ľudia obrovský problém porozumieť klasickému písanému textu. Inak je to s nepočujúcimi ľuďmi, ktorí prišli o sluch neskôr, keď už vedeli čítať. Mnoho nepočujúcich ľudí využíva na dorozumievanie zvyšky sluchu, pritom používajú načúvacie prístroje.

Kvôli zohľadneniu nárokov ľudí s poruchami sluchu pri tvorbe prostredia je nevyhnutné poskytovať dostatok vizuálnych informácií v komunikačnom priestore. Aby sa predišlo nedorozumeniam, musí byť krátky text alebo piktogram umiestnený na dobre viditeľnom mieste. Osvetlenie informačných panelov musí byť rovnomerné, bez tieňov a odleskov. Okrem toho sa požaduje kvalitné osvetlenie všetkých priestorov, aby nepočujúci ľudia dokázali odčítavať z úst, prípadne lepšie vnímať posunkový jazyk. Pri komunikácii, musia mať ľudia so sluchovým postihnutím dobrý vizuálny kontakt s ostatnými diskutujúcimi a na komunikovanie s nedoslýchavým návštevníkom, ktorý využíva načúvací aparát, má byť k dispozícii pomocný načúvací systém.

Pomocné načúvacie systémy, tzv. systémy na zlepšenie zvukového vnemu, prenášajú zvukový signál z mikrofónu do načúvacieho aparátu alebo cez slúchadlá, pričom pomáhajú získavať informácie bez rušivých okolitých zvukov. Používajú sa hlavne pri komunikácii pri informačnom pulte, v učebných priestoroch alebo v zhromažďovacích priestoroch (kiná, divadlá, sály...)

Existujú tri základné typy pomocných načúvacích systémov:

- indukčná slučka,
- infračervený systém,
- FM systém.

Indukčná slučka je najrozšírenejší a ekonomicky výhodný systém na zosilňovanie a prenos zvuku:

- zabudovaná indukčná slučka (v zhromažďovacích a konferenčných priestoroch, halách, nástupištiach a pod.)
- prenosná indukčná slučka (pri informačných pultoch, pokladniciach a pod.)

Zabudovaná indukčná slučka je elektrický vodič (tenký izolovaný drôt) zvyčajne vedený v úrovni podlahy tak, aby vymedzoval priestor, v ktorom sa má zosilňovať zvuk. Tento vodič je pripojený na zosilňovač, ktorý prijíma zvuk z mikrofónu alebo z multimediálneho zariadenia. Návštevník je pomocou načúvacieho aparátu pripojený na indukčnú slučku, ktorá mu umožňuje prijímať zosilnený zvuk. Pri používaní indukčnej slučky môže dochádzať k

vzájomnému zachytávaní signálov vydávaných dvoma slučkami v susedných priestoroch, alebo v priestoroch nad sebou. Preto je potrebná dôkladná akustická izolácia jednotlivých miestností. Ďalšie problémy sa môžu vyskytnúť vtedy, ak sa v blízkosti indukčnej slučky nachádzajú rôzne typy zdrojov magnetického poľa, napríklad elektrické zariadenia, telefóny a podobne.

Prenosná indukčná slučka funguje na rovnakom princípe ako zabudovaná indukčná slučka. Je možné ju použiť pri stretnutí dvoch alebo viacerých účastníkov na konverzáciu, predovšetkým pri informačných, recepčných a pokladničných pultoch.

Infračervený systém je ďalším systémom na zosilňovanie zvuku. Princíp tohto systému spočíva vo vytvorení infračerveného žiarenia, ktoré pokrýva celú danú zónu a šíri sa z vysielača (mikrofón a pod.) do prijímačov rovnakej frekvencie. Výhodou systému je výborná zvuková kvalita, ktorá však môže byť narušená, ak sa medzi vysielačom a prijímačom vyskytnú prekážky zabráňujúce infračervenému šíreniu zvuku. Tento systém je možné použiť iba v interiéri, pretože je interferované slnečným žiarením.

FM systém využíva rádioelektrický prenos zvuku z vysielača napojeného na mikrofón s dobrou akustickou kvalitou nezávisle od vzdialenosti od zdroja. Je prijímaný pomocou malého FM prijímača napojeného na načúvací aparát. FM systémy sú prenosné zariadenia, ktoré je možné použiť aj v priestoroch, kde sa vyskytuje rušivý šum z okolia, ktorý je potrebné eliminovať, napríklad v reštauráciách.

SYSTÉMY NA ZLEPŠENIE ZVUKOVÉHO VNEMU:

Indukčná slučka

- prenos signálu cez elektromagnetické pole
- drôt uložený pod podlahou alebo v strope
- stacionárne aj prenosné systémy
- nie sú potrebné žiadne ďalšie prijímače
- cenovo najefektívnejšie riešenie

FM systémy

- prenos signálu prostredníctvom rádiových vln
- pre veľmi veľké vonkajšie akcie
- stacionárne aj prenosné systémy
- môžu byť použité na rôznych miestach
- pre viacero prenosových kanálov

Infračervené systémy

- prenos signálu cez infračervené svetelné lúče
- signál nie je rušený v susediacich miestnostiach
- pre viacero prenosových kanálov
- drahšie riešenie

Na obrázkoch sú medzinárodné symboly hluchoty s označením použitého technického zariadenia

NÁROKY ĽUDÍ S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM

V súvislosti s navrhovaním interiérového prostredia sú nároky návštevníkov s mentálnym postihnutím veľmi ťažko definovateľné. Vyplýva to z faktu veľkej rozmanitosti a stupňa ochorení. Navrhovanie budov a zariadení pre túto skupinu ľudí je úzko späté s vytvorením kvalitného orientačného systému, zrozumiteľných informácií a s prvkami bezpečnosti. Orientáciu v priestoroch zariadenia možno zlepšiť jednoduchou dispozičnou skladbou s prehľadným radením priestorov a s premyslenou farebnosťou. Poskytované informácie musia byť vyhotovené tak, aby boli texty ľahko zrozumiteľné (pozri obrázky na nasledujúcej strane), má byť použitý jednoduchý, bezpätkový typ písma na kontrastnom podklade, vhodné je tiež doplnenie písma názorným obrázkom.

Bezpečnosť prostredia znamená nielen zabezpečenie proti úrazu pomocou správne použitých nešmyklavých materiálov, takisto je potrebné podniknúť bezpečnostné opatrenia, ako napríklad dobré osvetlenie exteriéru a interiéru, kontrolovať vstup do objektov, alebo zabezpečiť monitoring priestorov s pomocou kamerového systému. Prehľadne vytvorený orientačný systém môže významne pomôcť pri orientácii osobám s poruchami intelektu. Osobám s poruchami učenia alebo čítania by mal personál na požiadanie poskytovať ústne informácie o jednotlivých častiach zariadenia a o ponúkaných službách, alebo poskytovať informácie formou audio nahrávok. Produkty a ovládacie prvky by mali byť ľahko a intuitívne ovládateľné.

KH – ĽAHKO ZROZUMITEĽNÝ JAZYK	áno	nie
Je to jednoduchý a priamočiary jazyk	☐	☐
Používajú sa krátke slová z každodenného jazyka	☐	☐
Používajú sa praktické príklady a krátke vety	☐	☐
Do jednej vety je umiestnená iba jedna hlavná myšlienka	☐	☐
Používajú sa kladné vety namiesto záporných viet	☐	☐
Nepredpokladá sa predchádzajúca znalosť danej témy, vysvetlené je všetko od základu	☐	☐
Pre jeden termín / výraz sú použité vždy rovnaké slová	☐	☐
Nepoužívajú sa abstraktné pojmy	☐	☐
Nepoužívajú sa skratky iba celé výrazy, ak sa musia použiť skratky, sú dobre vysvetlené.	☐	☐
S metaforami a rečníckymi obratmi sa pracuje opatrne a len v obmedzenej miere	☐	☐
Nepoužívajú sa cudzie alebo málo používané slová, ak sa musia použiť zložité slová, sú dobre vysvetlené	☐	☐
Ak sú informácie určené pre dospelých, je použitý jazyk pre dospelých. Jazyk, akým by sme písali pre deti, nie je vhodný	☐	☐
Texty sú krátke, nepoužíva sa tmavé pozadie	☐	☐

PRÍSTUPNOSŤ

Výbor OSN* pre práva osôb so zdravotným postihnutím pripravil dôležitý dokument.

V dokumente sa píše o prístupnosti. Čo je to **prístupnosť**.

Aj to, aká je dôležitá pre ľudí so zdravotným postihnutím.

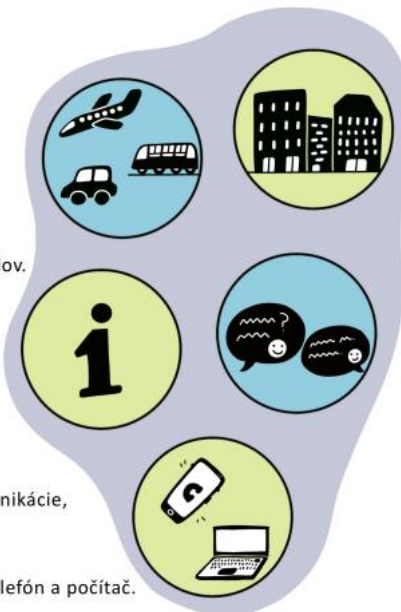

1. ÚVOD

Prístupnosť potrebujeme na to, aby všetci ľudia mohli žiť v spoločnosti.

Prístupnosť napríklad znamená, že:

- Všetci ľudia sa dostanú do všetkých budov.
- Všetci ľudia môžu cestovať autobusom, vlakom alebo lietadlom.
- Všetci ľudia dostanú informácie, ktorým rozumejú.
- Všetci ľudia dokážu nájsť spôsoby komunikácie, aby si rozumeli.
- Všetci ľudia dokážu používať mobilný telefón a počítač.

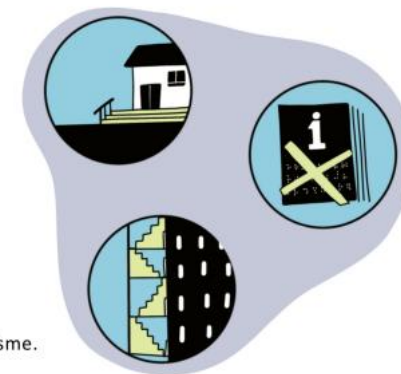
Toto všetko potrebujeme, aby mohli aj ľudia so zdravotným postihnutím žiť nezávislý život a byť slobodní.

Väčšinu prekážok, ktoré existujú, vytvorili ľudia.

Napríklad:

- pri vchode do domu postavili schody, ale nie plošinu,
- nepostavili výťahy,
- nepripravili informácie v Braillovom písme.

Prostredie okolo nás si vytvárame spoločne.

Keď zmeníme postoje k ľuďom so zdravotným postihnutím, ľahšie zmeníme aj svoje prostredie.

3. SPRÍSTUPNENIE KULTÚRNYCH ZARIADENÍ

Úpravy na zabezpečenie bezbariérového prístupu do pamiatkových budov a území, ktoré ovplyvňujú architektonickú alebo pamiatkovú hodnotu budovy alebo územia sa musia zväziť v súvislosti s platnou národnou legislatívou, stavebnou legislatívou, ako aj predpismi ktoré súvisia s ochranou kultúrneho dedičstva. Pamiatkový úrad SR vydal metodikou pre rozhodovanie Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického zásahu, s názvom „Bezbariérové navrhovanie“ (Polomová, 2023).

Na pamiatkových územiach a v pamiatkových budovách sú časté rozdiely vo výškových úrovniach, ktoré sú veľkou výzvou pri navrhovaní debarierizačných opatrení. Často najväčšou výzvou z hľadiska zabezpečenia bezbariérovej prístupnosti historických budov často predstavuje samotný vstup do budovy, predovšetkým ak je vstup na vyššej úrovni ako okolité plochy.

Európska norma STN EN 17210 „Prístupnosť a použiteľnosť zastavaného prostredia – funkčné požiadavky“ uvádza v kapitole 17.5.2. odporúčania na debarierizáciu historických budov a prostredí: *„zlepšenie prístupov k historickým budovám, pamiatkam a miestam sa plánujú individuálne od prípadu po prípad, aby sa integrovaným a vyváženým spôsobom riešili požiadavky ochrany a prístupnosti, a to na základe komplexného posúdenia ochrany a podrobného auditu prístupnosti. V prípade potreby sa preferujú reverzibilné riešenia oproti trvalým riešeniam zásahov z dôvodu zlepšenia prístupnosti“*.

3.1. ZÁSADY DEBARIERIZÁCIE STAVIEB

Pri debarierizácii kultúrnych zariadení možno primerane aplikovať princípy univerzálneho navrhovania (UN), ktoré zohľadňujú nároky rôznych užívateľov. Okrem fyzickej prístupnosti je potrebné poskytovať univerzálne prístupné programy a služby, ako aj bezbariérový spôsob poskytovania informácií a komunikácie. Informácie musia byť prístupné pomocou viacerých foriem zmyslového vnímania, tzv. „princípu dvoch zmyslov“. Rovnako je veľmi dôležité zlepšovať povedomie zamestnancov o rôznych potrebách návštevníkov.

Prístupnosť prostredia, služieb a informácií je kľúčovým faktorom tvorby inkluzívnych kultúrnych zariadení a mala by byť predmetom neustáleho hodnotenia a zlepšovania.

Pri návrhu debarierizácie historických stavieb, ktoré sú pamiatkovými budovami alebo územiami, je možné aplikovať princípy univerzálneho navrhovania s určitými obmedzeniami. V existujúcom prostredí, ktoré je naviac Národnou kultúrnou pamiatkou, je veľmi náročné dosiahnuť optimálne univerzálne riešenia. Niektoré riešenia, ktoré sú prijaté v záujme zachovania pamiatkovej hodnoty stavby, často nie sú vhodné pre všetkých návštevníkov. Napríklad, ak by sa pri debarierizácii budovy použila šikmá schodisková plošina, bola by vhodná iba pre osoby na vozíku, išlo by teda o špecifické riešenie pre určitú, úzku skupinu ľudí. Neuspokojené by zostali ostatné cieľové skupiny, napríklad rodičia s malými deťmi, ľudia s poruchami pohybu alebo s inými

zdravotnými znevýhodneniami, ktorí majú problém pri prekonávaní schodov. Ak je to možné, treba realizovať univerzálne riešenia ako sú výťah, rampa, alebo zvislá zdvíhacia plošina; tieto riešenia môžu používať rovnocenne všetci užívatelia. Podobným príkladom môže byť debariérizácia hlavného vstupu do budovy, pred ktorým je predsadené monumentálne schodisko. Ak nie je možné alebo vhodné vybudovať pri schodisku rampu alebo zvislé zdvíhacie zariadenie, je potrebné uvažovať nad možnosťou vytvorenia úplne nového bezbariérového vstupu, ktorý bude bezbariérovo užívateľný pre všetkých návštevníkov.

ODPORÚČANÁ STRATÉGIA DEBARIERIZÁCIE STAVBY:

1. fáza - **vyhľadať dokumentáciu** týkajúcu sa existujúcej budovy (projekt stavby, projekt požiarnej ochrany, vyjadrenia Pamiatkového úradu a pod.),
2. fáza – **vykonať identifikáciu bariér** pomocou priložených kontrolných hárkov (KH), alebo si dajte urobiť profesionálny audit prístupnosti stavby,
3. fáza – **vypracovanie architektonickej štúdie debarierizácie** stavby, optimálne viaceré varianty riešení, vhodnou formou sú architektonickej súťaže,
4. fáza – **vypracovanie realizačného projektu debariérizácie** stavby, alebo je možné bariéry odstraňovať postupne v etapách a zrealizuje sa realizačný projekt len tej časti stavby, ktorá sa má v danej etape realizovať.
5. Fáza – **realizácia a kolaudácia.**

Nový výťah v Esterházyho paláci, SNG v Bratislave

3.2. IDENTIFIKÁCIA EXISTUJÚCICH BARIÉR

Aby bol zriaďovateľ / prevádzkovateľ kultúrneho zariadenia schopný zabezpečiť inkluzívne kultúrne prostredie, služby alebo podujatia, v prvom rade musí postupne odstrániť existujúce bariéry:

- **architektonické / fyzické bariéry** – rôzne prekážky v pohybe a pri orientácii vo verejných priestoroch, v doprave a v budovách, ale aj pri používaní produktov, ktoré sú výsledkom nevhodného dizajnu,
- **informačné bariéry** - obmedzujú prístup k informáciám, najmä nevhodný spôsob poskytovania informácií, ktoré nie sú prístupné a čitateľné pre niektoré skupiny užívateľov (dotýka sa najmä osôb s poruchami zraku, sluchu, mentálnych a intelektuálnych schopností),
- **komunikačné bariéry**, ktoré obmedzujú komunikáciu medzi poskytovateľom a prijímateľom služieb, medzi učiteľom a študentom, zamestnávateľom a zamestnancom, ale aj obmedzené vnímanie spoločenských a kultúrnych podujatí, alebo služieb v cestovnom ruchu...
- **bariéry v postojoch ľudí**, ktoré súvisia najmä s neochotou, nízkou empatiou, alebo s nedostatočnou vôľou odstraňovať bariéry; môžu tiež súvisieť s nedostatočnými znalosťami zamestnancov, ktorí nedokážu kompetentne poskytovať služby osobám s rôznymi zdravotnými znevýhodneniami.

ODBORNÝ AUDIT PRÍSTUPNOSTI

Cieľom auditov prístupnosti je hodnotiť mieru univerzálnej prístupnosti budov, inžinierskych stavieb alebo verejných priestorov. V praxi sa využívajú tieto druhy auditov prístupnosti:

- audit prístupnosti vykonávané „in situ“ – sú audit vykonávané priamo v existujúcich objektoch formou obhliadky priestorov, pričom hodnotitelia si značia zistené nedostatky do hodnotiacich hárkov a zhotovujú fotodokumentáciu;
- audit prístupnosti v projektovej dokumentácii stavieb – sú audit výkresovej časti projektovej dokumentácie stavieb, pričom sa skúma súlad architektonického návrhu s požiadavkami univerzálnej / bezbariérovej prístupnosti stavby a platnej stavebnej legislatívy.

Pri vypracovávaní záverečnej správy z auditu sa opisuje skutkový stav z hľadiska fyzickej prístupnosti, bezpečnosti ako aj z hľadiska orientácie a prístupu k informáciám. Hodnotené sú všetky časti objektu, počnúc dopravnou a pešou prístupnosťou ku vstupným priestorom do budovy, cez komunikačné priestory a prekonávanie výškových rozdielov až po jednotlivé priestory podľa typologického druhu objektu. Správa tiež vydáva odporúčania na vhodný spôsob debariérizácie priestorov bezbariérovej prístupnosti. Pri auditoch prístupnosti je potrebné aplikovať mnoho vedomostí o nárokoch rôznych skupín užívateľov, ako aj znalostí platnej národnej legislatívy a preto ich vykonávajú odborníci.

KH - INKLUZÍVNE HISTORICKÉ OBJEKTY	áno	nie
Historické objekty majú byť bezbariérovo prístupné vo všetkých častiach, kde je to možné	☐	☐
Ak nie je možné sprístupniť celý historický objekt, bezbariérovo prístupná má byť aspoň časť objektu, kde sú k dispozícii informácie o celom objekte (vhodná je virtuálna prehliadka neprístupných častí)	☐	☐
Všetky podujatia a aktivity v historickom objekte majú byť univerzálne prístupné pre všetkých	☐	☐
Všetky informácie, ktoré sú poskytované, majú byť prístupné aj v alternatívnych formátoch (princíp dvoch zmyslov)	☐	☐
V historických objektoch je potrebné navrhnuť kvalitný orientačný systém pre návštevníkov	☐	☐
Hlavný vstup do objektu má byť univerzálne prístupný pre všetkých návštevníkov	☐	☐
Vždy, keď je to možné, treba uprednostniť výťahy a rampy pred zdvíhacími plošinami	☐	☐
Zariadenie má vypracovaný plán evakuácie osôb so zdravotným postihnutím, evakuácia je natrénovaná	☐	☐
Personál je vyškolený v oblasti povedomia o zdravotnom postihnutí a rovnosti	☐	☐

KONTROLNÝ HÁROK (KH)

Pre účely laického hodnotenia univerzálnej prístupnosti spracoval kolektív autorov sériu „**kontrolných hárkov**“ (v tabuľkách s použitou skratkou **KH**), ktoré predstavujú súhrn otázok pre hodnotenie prístupnosti jednotlivých priestorov a častí kultúrnych zariadení z hľadiska požiadaviek univerzálneho navrhovania. Kontrolné otázky sú pomôckou pri prvotnom vyhodnotení požadovaných parametrov prístupnosti jednotlivých priestorov, služieb a poskytovaných informácií. Škála hodnotenia je založená na definovaní naplnenia danej požiadavky:

áno - spĺňa požiadavky (úplne),

nie - nespĺňa požiadavky.

Kontrolný hárok môže použiť zriaďovateľ alebo prevádzkovateľ kultúrneho zariadenia, alebo aj projektant stavby na prvotné overenie bezbariérovej prístupnosti kultúrneho zariadenia.

Kontrolné hárky s označením „KH“ v hlavičke tabuľky sú spracované vo forme prehľadných a graficky výrazných tabuliek a sú priložené vo viacerých častiach tejto metodiky, aby bolo možné priebežne overovať rôzne priestorové, orientačné, informačné alebo komunikačné bariéry.

V prílohe tejto metodiky sú relevantné kontrolné hárky spojené do jednej prehľadnej tabuľky, ktorú si môže hodnotiteľ vytlačiť pre účely hodnotenia prístupnosti kultúrneho zariadenia.

4. VONKAJŠIE PROSTREDIE

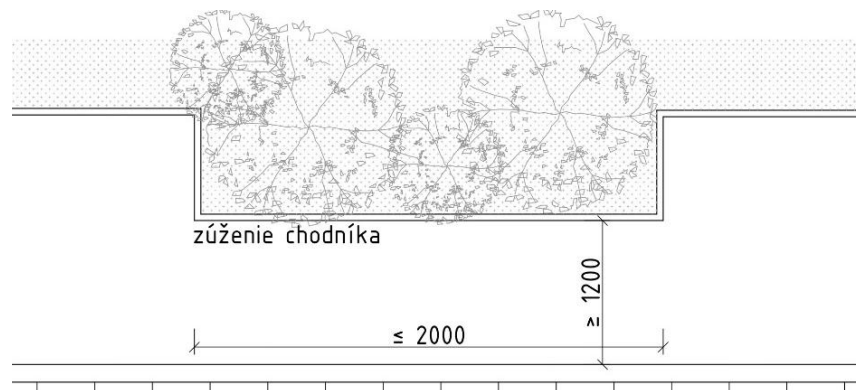
Základným princípom pri návrhu vonkajšieho prostredia určeného pre chodcov, ktorí môžu mať rozličné schopnosti a obmedzenia, je zabezpečiť ich bezpečný, bezkolízny a jednoduchý pohyb. Aspoň jedna bezbariérová trasa musí poskytovať prístup ku kultúrnemu zariadeniu.

4.1. BEZBARIÉROVÉ TRASY KU VSTUPU

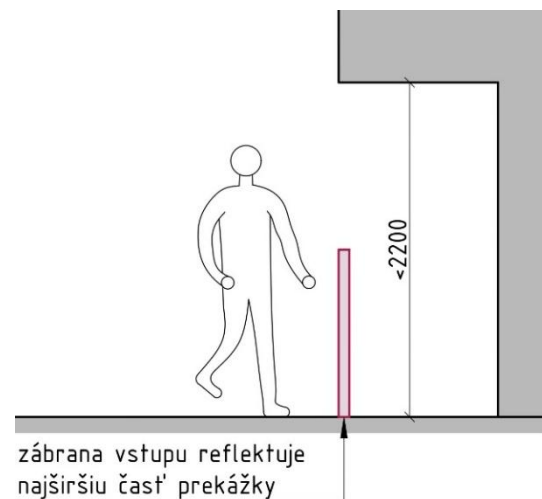
Pri vytváraní bezbariérových trás je potrebné dodržanie základných požiadaviek:

- dodržiavanie minimálnej priechodnej šírky a podchodnej výšky, v ktorej sa nesmú nachádzať žiadne prekážky ohrozujúce osoby na pešej komunikácii,
- dodržanie sklonov a povrchov ,
- dodržanie bezpečnostných pravidiel,
- zabezpečenie uceleného systému orientačných prvkov pre osoby so zrakovým postihnutím podľa požiadaviek

Priechodná šírka pešej komunikácie sa navrhuje v závislosti od jej funkcie a frekvencie chodcov. Celková šírka chodníka je najmenej 1500 mm, do ktorej nezasahujú žiadne predmety a prekážky. Chodník s nepretržitou dvojsmernou prevádzkou by mal byť široký 1800 mm. Zúženie chodníka, ak je nevyhnutné, môže byť obmedzené na 1200 mm a to najviac v úseku dlhom 2000 mm. Technické vybavenie môže byť v odôvodnených prípadoch umiestnené tak, že bude zabezpečená priechodná šírka chodníka najmenej 900 mm.

Príklad riešenia zúženej časti chodníka

Zabezpečenie podchodnej výšky na bezbariérovej trase

Podchodná výška pešej komunikácie musí byť najmenej 2200 mm. Časť komunikácie, kde je podchodná výška nižšia ako 2200 mm, musí byť vybavená zábranou vstupu, ktorá je vnímateľná aj technikou bielej palice do výšky aspoň 100 mm od povrchu.

Povrch chodníka musí byť rovný a spevnený, aby bol prejazdny aj pre užívateľov používajúcich mobilné pomôcky na pohyb. Ak je v historickom centre povrch vytvorený z drobnej dlažby (mačacích hláv) je vhodné do dlažby osadiť pás z väčších platní. Rozdiel vo výške pochôdnych plôch môže byť najviac 20 mm. Chodník musí byť vyspádovaný do odvodňovacej kanalizácie, aby sa na chodníku nezachytávala alebo nezamrzala voda.

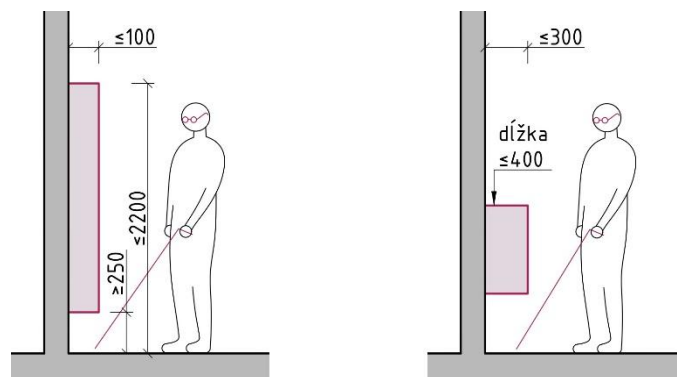

Pás z bezškárových platní na chodníku uľahčí pohyb ľudí s vozíkmi a kočíkmi

Pozdĺžny sklon chodníka je najviac 1:21 (4,8 %). Časti chodníka, ktoré majú sklon väčší ako 1:21 (4,8 %), musia byť navrhnuté ako rampy, pričom odporúčany sklon rampy na chodníkoch v exteriéri je najviac 1:15. **Priečny sklon** chodníka môže byť najviac 1:50 (2 %).

Plocha chodníka musí byť zvýšená oproti ploche vozovky najmenej o 50 mm, ak je rozdiel menší, musí byť na okraji chodníka osadený varovný pás (informácie o varovnom páse sú uvedené na ďalšej strane).

Nad chodníkom pre chodcov môžu byť v priestore vo výške 250 mm až 2 200 mm nad povrchom umiestnené iba pevné časti stavby, ktoré vystupujú z obrysu stien najviac 100 mm, najmä výklady, technické a iné zariadenia a ďalej technické vybavenie budov podobného charakteru. V prípade zariaďovacích predmetov a technického vybavenia budov dĺžky do 400 mm, merané rovnobežne so stenou budovy, možno túto hodnotu zvýšiť na 300 mm.

Osadenie častí stavby vystupujúcich z obrysu stien

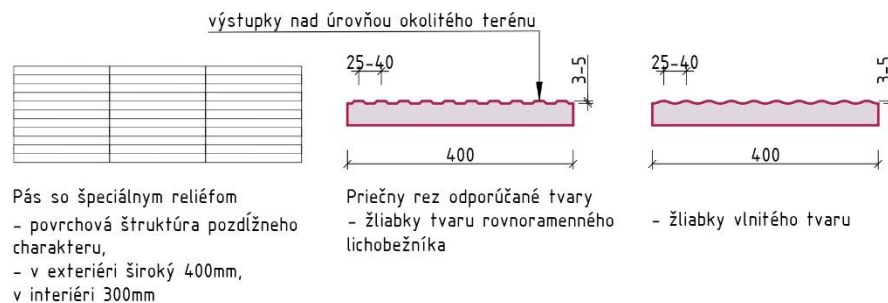
NAVIGÁCIA OSÔB SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Pri navigácii osôb so zrakovým postihnutím vo verejných priestoroch sa využívajú prirodzené vodiace línie a umelé vodiace línie tzv. hmatové prvky vodiacich plôch. Vodiace línie musia tvoriť ucelený systém, do ktorého nesmú zasahovať žiadne prekážky trvalého alebo prechodného charakteru. Prirodzené vodiace línie majú prednosť pred umelými vodiacími líniami.

Prirodzená vodiaca línia je súčasťou prostredia, tvorí ju styk roviny chodníka s konštrukciou alebo objektom líniového charakteru, ktorého výška je najmenej 100 mm nad úrovňou chodníka. Alebo ju tvorí ju rozhranie medzi dvoma bežne sa vyskytujúcimi, dostatočne hmatovo odlišnými plochami. Za prirodzenú vodiacu líniu považujeme napríklad: stykové steny domov alebo plotov s chodníkom, rozhranie chodníka a plochy zelene, zábradlie so zarážkou pre bielu palicu alebo iné kompaktné prvky v zmysle vyššie uvedenej charakteristiky, ktoré sú vhodné pre orientáciu osôb so zrakovým postihnutím pri pohybe v exteriéri.

Prirodzená vodiaca línia môže byť prerušená na vzdialenosť najviac 4 000 mm medzi jednotlivými časťami orientačného systému, najmä medzi obvodovými stenami jednotlivých domov umiestnenými pozdĺž chodníka alebo medzery pozdĺž zoradených prvkov mestského mobiliáru alebo prvkov stromoradia.

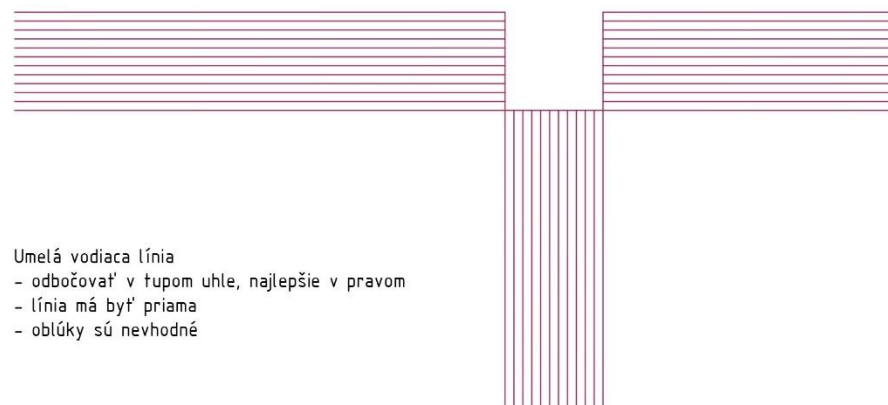
Umelá vodiaca línia je pás, ktorý pozostáva z pozdĺžnych drážok a jeho šírka je najmenej 400 mm v exteriéri.

Charakteristika umelej vodiacej línie

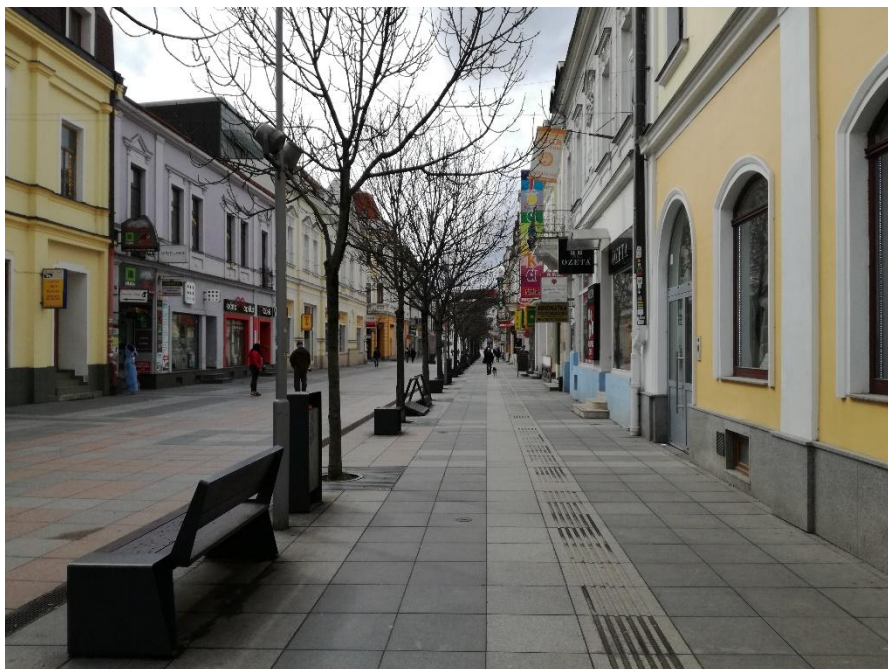
Drážky vystupujú nad okolitý povrch chodníka. Umelá vodiaca línia musí tvoriť vizuálny kontrast voči povrchu chodníka.

Odbočenie umelej vodiacej línie a zmena jej smeru sa pripúšťa lomom, najvhodnejšie v 90° uhle; oblúk sa nesmie navrhovať. V mieste kríženia dvoch alebo viacerých umelých vodiacich línii sa umiestni prerušenie hladkou plochou.

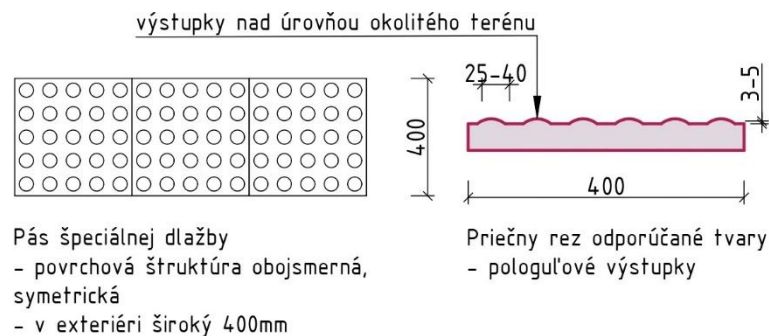
Umelá vodiaca línia
- odbočovať v tupom uhle, najlepšie v pravom
- línia má byť priama
- oblúky sú nevhodné

Riešenie kríženia dvoch umelých vodiacich línii

Umelá vodiaca línia na chodníku v Žiline navádza ľudí zo stanice do centra

Varovný pás je pás s výstupkami a používa sa na upozornenie pred vstupom do nebezpečného priestoru. Varovný pás musí tvoriť vizuálny kontrast voči povrchu chodníka. Menší vizuálny kontrast je prípustný iba v pamiatkových zónach a rezerváciách. Varovný pás musí byť široký najmenej 400 mm a realizuje sa po celej dĺžke nebezpečného priestoru.

Charakteristika varovného pásu

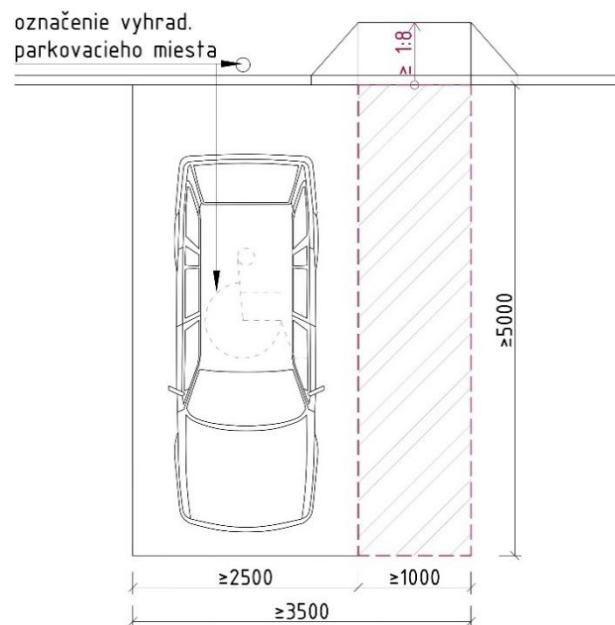

Dotyková mapa stredovekej pevnosti mesta (Neubrandenburg, Nemecko)

4.2. PARKOVANIE, VYHRADENÉ PARKOVANIE

V prípade, že ku kultúrnej stavbe patria parkovacie plochy je potrebné umiestniť na nich aj vyhradené stojisko pre osoby so zdravotným postihnutím.

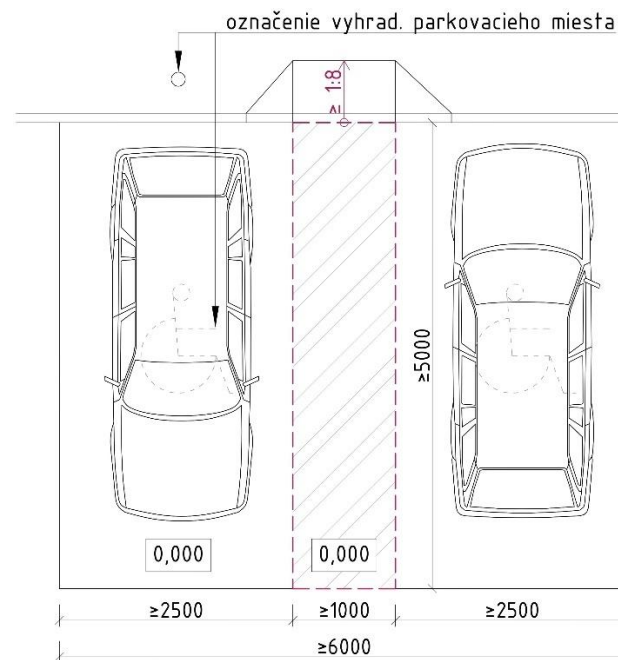
Vyhradené stojisko je umiestnené čo najbližšie ku vchodu do stavby vo vzdialenosti najviac 50 m. Ak je umiestnené v garáži, umiestni sa čo najbližšie k výťahu. Prechod z vyhradeného stojiska na chodník, ak je v inej výškovej úrovni, musí byť realizovaný pomocou nájazdovej rampy so sklonom najviac 1:8 (12,5 %). Prechod z vyhradeného stojiska na chodník nesmie viesť cez jazdný pruh pre automobily.

Vyhradené parkovacie miesto

Šírka vyhradeného stojiska s kolmým radením je najmenej 3 500 mm vrátane manipulačného pásu na prestupovanie širokého 1000 mm a dĺžka vyhradeného stojiska je najmenej 5 000 mm.

Ak je potrebné vytvoriť viacero vyhradených parkovacích miest, je možné dvojice parkovacích miest riešiť ako **združené vyhradené stojiská**. Dve vyhradené stojiská s kolmým radením, ktoré majú spoločný manipulačný pás široký 1200 mm na nastupovanie a vystupovanie z vozidla majú šírku najmenej 6 200 mm a dĺžku najmenej 5 000 mm.

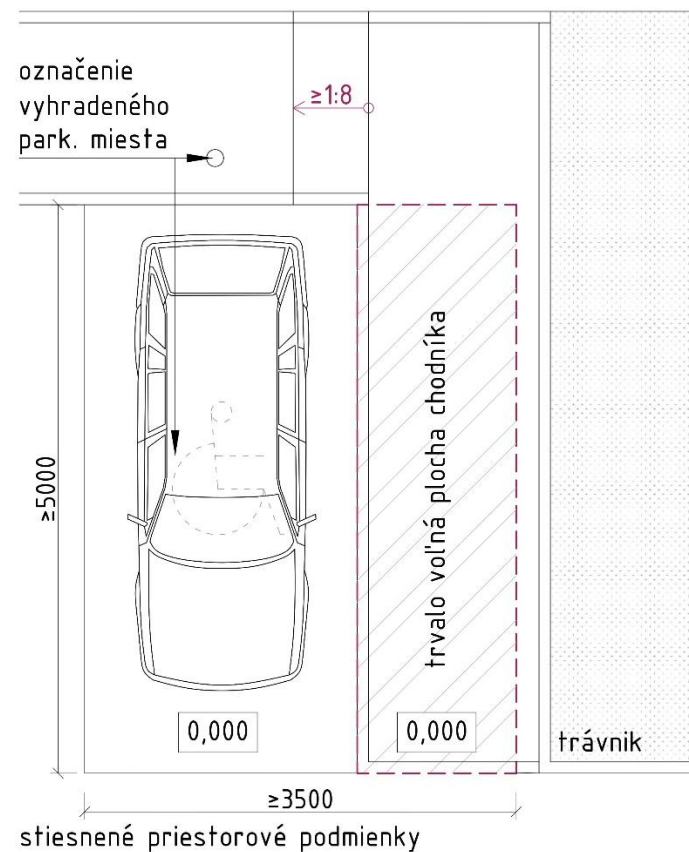

Združené parkovacie miesto s kolmým radením

Vyhrazené parkovacie miesta s kolmým radením

V stiesnených priestorových podmienkach je možné navrhnuť šírku vyhrazeného stojiska ako pri štandardných parkovacích stojiskách, ak sa vedľa stojiska nachádza trvalo voľná plocha, napr. chodník, so šírkou najmenej 1500 mm. Plocha musí byť umiestnená v rovnakej výškovej úrovni ako vyhrazené stojisko.

Vyhrazené parkovacie miesto v stiesnených priestorových podmienkach

4.3. ZÁHRADNÉ A PARKOVÉ ÚPRAVY

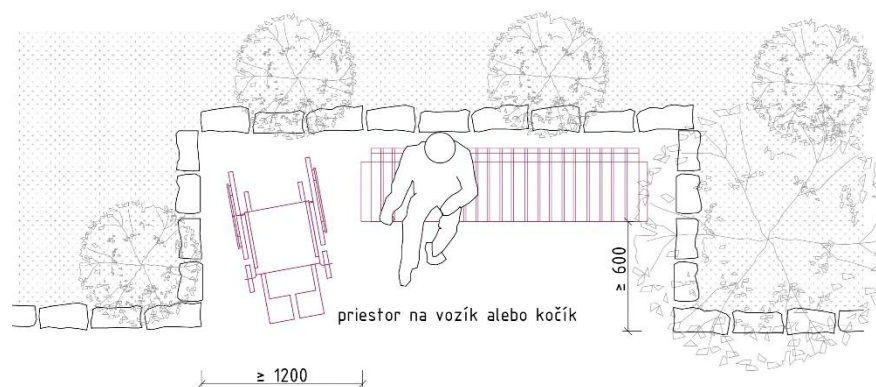
Povrch chodníkov v rámci záhradných úprav kultúrnych stavieb musí byť rovný a spevnený, aby bol prejazdný aj pre užívateľov používajúcich mobilné pomôcky na pohyb. Ak je trasa alebo oddychová plocha zo štrku alebo z iného povrchu, ktorý nie je dostatočne pevný alebo sa môže vplyvom dažďa vyplavovať, je vhodné vytvoriť pás chodníka s pevným povrchom bez škár, alebo so škárami širokými najviac 10 mm.

Chodník by mal byť široký 1500 mm, aby sa vedeli obchádzať oproti sebe idúce osoby na vozíku alebo s kočíkom. Ak je chodník užší, mali by byť po určitých úsekoch rozšírené miesta na vyhýbanie.

Na bezbariérovej trase sa na úsekoch dlhších ako 200 m, umiestni **priestor s lavicami**, ktoré nezasahujú do priechodnej šírky bezbariérovej trasy. Optimálne je ak majú aspoň niektoré lavice opierky na chrbát a ruky.

Vedľa sedacích prvkov musí byť voľná plocha s rozmermi 1 200 mm x 1 500 mm slúžiaca na odloženie mobilných pomôcok alebo detského kočíka tak, aby nezasahovali do priechodnej šírky trasy; voľná plocha musí mať spevnený vodorovný povrch a je priamo napojená na chodník bez výškových rozdielov.

Priestor na sedenie vedľa chodníka

Ak sa navrhuje **prístrešok alebo altánok**, musí mať podlahu v úrovni terénu, aby bolo zabezpečené bezbariérové užívanie, alebo musí byť výškový rozdiel preklenutý pomocou nájazdovej rampy.

Bezbariérové trasy vo vonkajších priestoroch hradu Devín

Hmatové štítky s informáciou o druhoch rastlín (Tyršův sad, Brno)

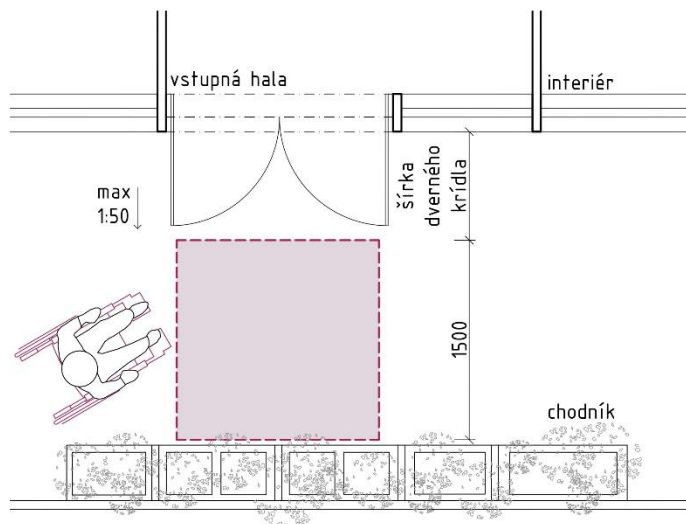
KH - VONKAJŠIE PROSTREDIE	áno	nie
Trasa od zastávky verejnej dopravy ku vstupu je bezbariérovo prístupná	☐	☐
Trasa od parkoviska ku vstupu je bezbariérovo prístupná	☐	☐
Trasa v záhrade, areáli je bezbariérovo prístupná a prepája všetky funkčné prvky záhrady	☐	☐
Trasa je dostatočne široká a umožňuje obojsmerný pohyb návštevníkov	☐	☐
Výškový rozdiel na trase je prekonaný pomocou rampy, väčší výškový rozdiel pomocou výťahu	☐	☐
Povrch trasy je z pevného nešmykľavého materiálu, ak je použitá dlažba, škáry sú užšie ako 10 mm	☐	☐
Navádzanie návštevníkov so zrakovým postihnutím ku vstupu do budovy pomocou vodiacich línií	☐	☐
Pozdĺž celej trasy je dodržaná bezpečná podchodná výška najmenej 2200 mm	☐	☐
Ak sú na trase informačné tabule / mapy / modely, sú vnímateľné pomocou dvoch zmyslov	☐	☐
Vyhradené parkovacie miesto pre návštevníkov ZŤP je umiestnené čo najbližšie ku vstupu	☐	☐
V podzemnej garáži je vyhradené parkovacie miesto pre návštevníkov ZŤP v blízkosti výťahu	☐	☐

5. VSTUPNÉ A KOMUNIKAČNÉ PRIESTORY

V priestoroch kultúrnych zariadení je potrebné zabezpečiť neprerušovaný bezbariérový pohyb návštevníkov od vstupu do objektu až po jednotlivé funkčné celky.

5.1. HLAVNÝ VSTUP DO OBJEKTU

Prístup do každej kultúrnej stavby musí spĺňať požiadavky bezbariérového užívania. Vstupy do budovy musia byť zabezpečené ako bezbariérové na úrovni pešej komunikácie, bez schodísk a vyrovnávacích stupňov. Pred vstupnými dverami musí byť vyčlenená vodorovná manévrovacia plocha 1 500 mm x 1 500 mm, do ktorej nezasahuje dverné krídlo vstupných dverí.

Príklad riešenia priestoru pred vstupom do objektu

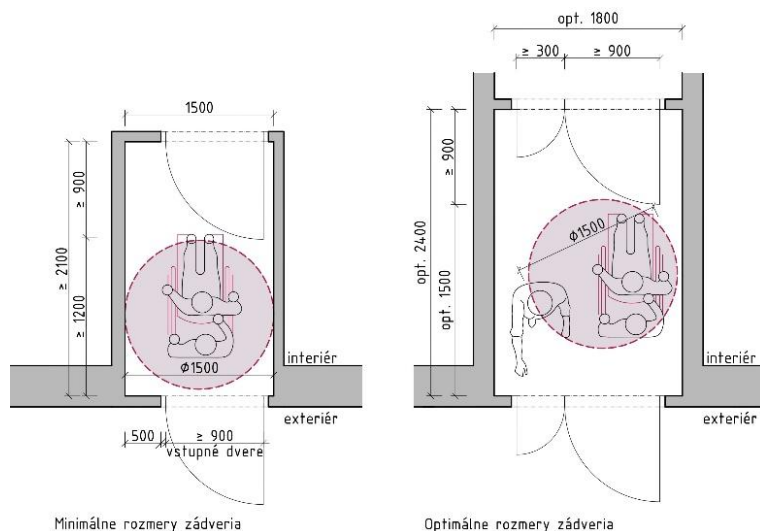
Hlavný vstup do budovy musí byť vizuálne kontrastný pomocou hmatového alebo farebného kontrastu. Zasklené steny na fasáde musia byť vizuálne kontrastne označené, pričom grafické prevedenie je formou pásov, značiek alebo plošnej potlače. Pásky musia byť široké najmenej 50 mm a značky usporiadané do pruhov musia mať rozmery najmenej 50 mm x 50 mm, s medzerami najviac 150 mm. Kontrastné označenie musí byť vnímateľné v týchto dvoch výškových úrovniach nad úrovňou podlahy:

- 900 mm - 1 000 mm,
- 1 500 mm - 1 600 mm.

Ovládacie prvky vo vstupnom priestore, najmä video vrátnik alebo zvončekový panel, musia mať hornú hranu vo výške najviac 1400 mm od úrovne podlahy. Orientačné číslo objektu by malo byť zväčšené a vizuálne kontrastné voči pozadiu, dobre vnímateľné z väčšej diaľky.

Svetlý otvor **vstupných dverí** musí byť široký najmenej 900 mm. Ak sú dvere dvojkrídlové, aspoň jedno krídlo dverí musí umožniť otvorenie so svetlým otvorom najmenej 900 mm. Ak nie je možné túto požiadavku splniť, musia sa simultánne a automaticky otvárať obidve krídla naraz. Navrhujú sa bezprahové dvere, ak je dverný prah nevyhnutný, musí mať výšku najviac 20 mm a hrany prahu musia byť skosené alebo zaoblené.

V priestore **vstupného zádveria** musí byť voľná manévrovacia plocha do ktorej nezasahuje otvorené dverné krídlo. Šírka zádveria musí byť najmenej 1500 mm.

Priestorové nároky na riešenie vstupného zádveria

Ovládacie mechanizmy vstupných dverí musia byť umiestnené vo výške 800 mm až 1000 mm, pričom dverná kľučka musí byť vzdialená od bočnej prekážky najmenej 500 mm. Držadlo dverí sa umiestni tak, aby bolo uchopiteľné vo výške 850 mm. Rohože na čistenie obuvi umiestnené pred a za vstupnými dverami musia byť zapustené do podlahy, pričom prípustný výškový rozdiel medzi povrchom rohože a povrchom podlahy je najviac 5 mm.

Otočné turnikety alebo brány na kontrolu vstupu musia byť vždy doplnené o otváracie alebo posuvné dvere so svetlým otvorom širokým najmenej 900 mm. Otvory na vkladanie lístkov alebo senzory čítačky kódov na automatickú kontrolu vstupu, musia byť osadené vo výške najviac 1200 mm od úrovne pôchodznej plochy.

5.2. DEBARIERIZÁCIA VSTUPU

V prípade že sa vstup do objektu nenachádza na výškovej úrovni terénu, je potrebné zabezpečiť bezbariérový prístup. Výškový rozdiel môže byť prekonaný rampovým chodníkom, bezbariérovou rampou alebo výtahom. V prípade rekonštrukcií stavieb a pamiatkovo chránených budovách v odôvodnených prípadoch možno výškový rozdiel prekonať zvislým zdvíhacím zariadením.

Rampový chodník možno použiť za podmienky, že pred vstupnými dverami bude dodržaná vodorovná manévrovacia plocha 1 500 mm x 1 500 mm, do ktorej nezasahuje dverné krídlo vstupných dverí.

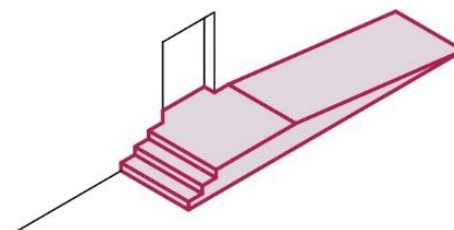

Schéma debarierizácie vstupu pomocou rampy

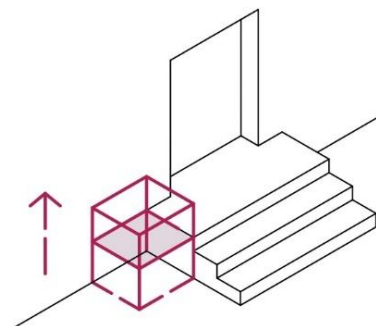
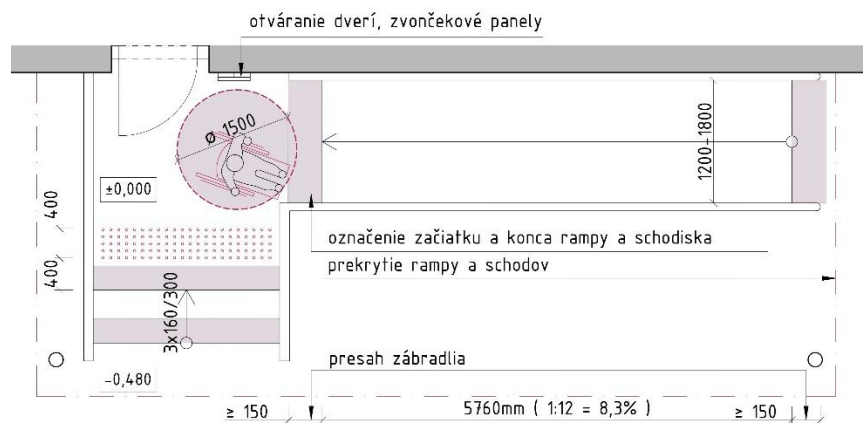

Schéma debarierizácie vstupu pomocou zvislej zdvíhacej plošiny

Príklad riešenia sprístupnenia vstupu pomocou rampy

Ak z nejakých dôvodov nie je možné sprístupniť hlavný vstup do kultúrneho zariadenia, je možné zabezpečiť bezbariérový prístup cez vedľajší vstup.

Vstup do objektu pomocou rampy (SMOPJ Liptovský Mikuláš)

KH - VSTUP DO OBJEKTU	áno	nie
Vstup je dobre vizuálne vnímateľný aj z väčšej vzdialenosti	☐	☐
Pred vstupom je dostatočne veľká rozptylová plocha s možnosťou oddychu (lavičky)	☐	☐
Všetci návštevníci vstupujú cez spoločný, bezbariérový hlavný vstup	☐	☐
Menší výškový rozdiel pred vstupom je prekonaný pomocou rampy s držadlami po oboch stranách	☐	☐
Väčší výškový rozdiel pred vstupom je prekonaný pomocou výtahu / zvislého zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Pred vstupnými dverami je k dispozícii voľná, vodorovná plocha najmenej 1500 mm x 1500 mm	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno dverné krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Zasklené steny majú vizuálne grafické označenie v dvoch výškových úrovniach	☐	☐
Vstupné dvere v zasklenej stene musia byť dobre vizuálne vnímateľné	☐	☐
Na otvorenie vstupných dverí netreba vynaložiť veľkú silu (najviac 21 N)	☐	☐
Tlačidlo elektrického otvárania dverí, osvetlenia alebo zvonček sú osadené vo výške cca 1200 mm	☐	☐

5.3. VSTUPNÁ HALA A POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ

Funkčné zóny vo **vstupnej hale** musia byť umiestnené v jednej výškovej úrovni bez stupňov. Ak nie je možné túto požiadavku dodržať, musí byť zvýšená funkčná zóna prístupná pomocou rampy. Vstupné haly musia poskytnúť pre všetkých užívateľov dostatočný priestor na pohyb bez prekážok a na manévrovanie s mobilnými pomôckami na pohyb.

Od vstupných dverí do haly alebo vestibulu musia byť výrazne vizuálne vnímateľné dôležité funkčné časti, najmä informačný pult alebo recepcia, schodisko a výťah. Vizuálne vnímanie možno dosiahnuť pomocou farebného kontrastu vybraných prvkov.

Orientačný systém musí byť riešený tak, aby poskytované informácie mohli prijímať všetci návštevníci. V akejkoľvek forme sú informácie poskytované, mali by byť:

- jasné,
- stručné,
- presné,
- aktuálne.

Pri návrhu je potrebné uplatňovať nasledujúce princípy:

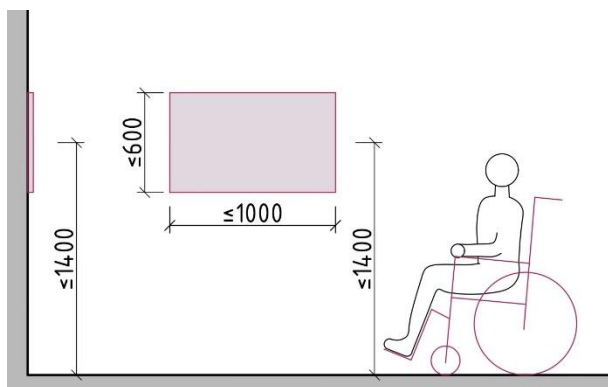
- použité architektonické a urbanistické prvky, ktoré uľahčujú rozlíšenie priestorov a poskytujú orientačné body,
- dobré svetelné podmienky s dodatočným osvetlením na miestach rozhodovania, ako sú prístupové trasy, vstupy, schodiská, výťahy a pod.,

- jasné informácie, poskytované najmenej dvomi spôsobmi zmyslového vnímania s uplatnením multisenzorického prístupu (zrakom, hmatom, sluchom, výnimočne aj čuchom),
- použitie vizuálneho kontrastu a farebne odlíšené trasy,
- použitie hmatového navádzania alebo hmatových prvkov pochôdznych plôch,
- realizácia hmatových orientačných máp, hmatových modelov a hmatových grafických symbolov, ktoré slúžia na navigáciu alebo na označenie účelu miestnosti.

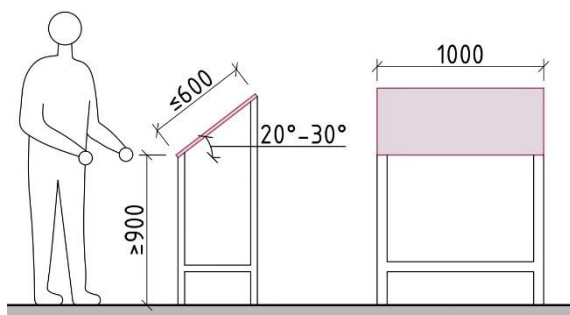
Pri orientácii a navigácii s využitím zrkovného vnemu sa uplatňujú najmä hmatový a farebný kontrast. **Hmatový kontrast** sa využíva pri navigácii a upozorňuje najmä na dôležitý orientačný bod. **Farebný kontrast** pomáha rôznym užívateľom pri navigácii a pri orientácii, zároveň sa farebný kontrast využíva ako upozornenie na hroziace nebezpečenstvo.

Orientačný systém musí pozostávať z prvkov značenia, ktoré sú ľahko čitateľné a zrozumiteľné viacerými zmyslami. Súčasťou orientačného systému sú aj grafické symboly, ktoré sú medzinárodne uznávané. **Smerové a funkčné značky** alebo **informačné panely** sa na stenách umiestňujú s odporúčanou stredovou výškou 1 400 mm nad podlahou.

Panely umiestnené v nižšej výške by mali byť inštalované pod uhlom 20° až 30° od horizontály, pričom ich spodný okraj je v minimálnej výške 900 mm. V prípade, že panely obsahujú hmatové informácie je ich odporúčaná maximálna veľkosť 600 mm výška x 1 000 mm šírka.

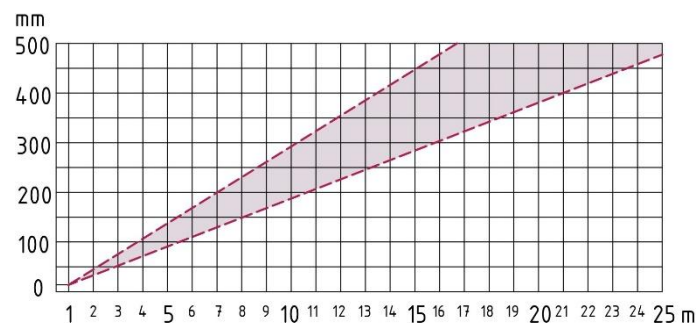
Umiestnenie informačného panelu na stene

Riešenie šikmo osadeného informačného panelu

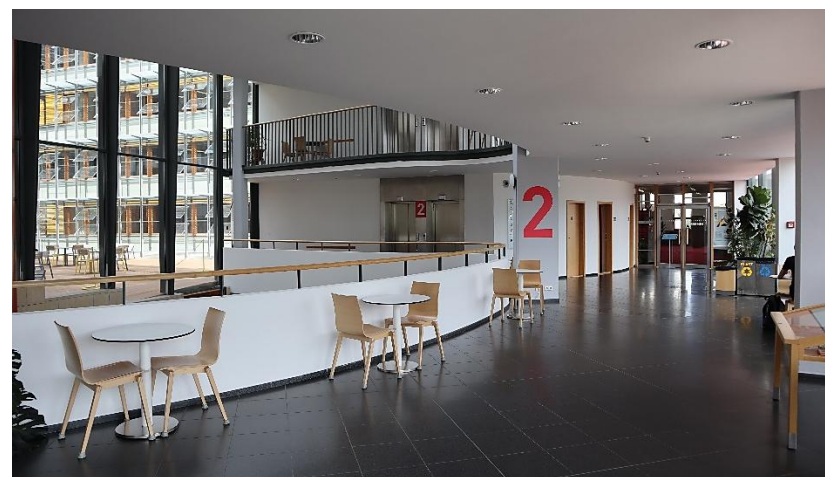
Vizuálne informačné prvky nesmú byť umiestnené na priehľadnom, lesklom, prípadne priesvitnom pozadí so zadným osvetlením. Pred vizuálnymi informačnými prvkami musí byť dodržaná manévrovacia plocha, ktorá umožní prístup aj osobám používajúcim mobilné pomôcky na pohyb. Pri tvorbe informačných a orientačných nápisov a panelov sa musí využívať dostatočne veľké

bezpätkové písmo, farebný kontrast písma a podkladu, pričom osvetlenie informačných a orientačných panelov s nápismi musí byť rovnomerné, bez tieňových zón a odleskov.

Preferovaná výška písma 20 mm až 30 mm pre každý meter vzdialenosti pri čítaní.

Graf vyjadrujúci výšku písma v závislosti na pozorovacej vzdialenosti

Výrazné označenie čísla podlažia, na každom podlaží je použitá odlišná farba

V budovách pre kultúru musia byť k dispozícii hmatové prvky, najmä informácie o aktuálnej polohe pomocou reliéfnych štítkov a ďalšie hmatové prvky, najmä hmatové orientačné plániky, hmatové smerové značky, hmatové modely, hmatové informačné štítky, a hmatové piktogramy s krátkymi textovými informáciami.

Hmatová informácia musí byť identifikovateľná aj pre osoby so zníženou schopnosťou hmatového vnemu, hmatový prvok musí byť vypuklý a mať zaoblený profil bez ostrých hrán, ktoré by mohli spôsobiť zranenie alebo nadmerné nepohodlie. Hmatovým prvkom je najmä Braillovo písmo, hmatové znaky a symboly. Gravírované textové informácie nie sú vhodné pre určité skupiny používateľov, preferuje sa reliéfny text.

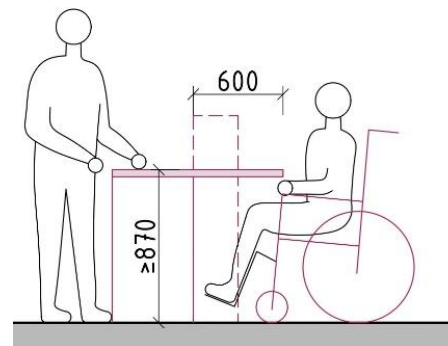
Zvukové informácie musia byť poskytnuté:

- na signalizáciu nebezpečných situácií najmä na chod eskalátora alebo pohyblivého chodníka a odporúča sa ako doplnenie hmatových informácií,
- pre núdzové asistenčné alarmy najmä vo výťahoch, hygienických zariadeniach,
- spolu s vizuálnymi informáciami najmä vyvolávacie systémy, informačné displeje.

V niektorých priestoroch kultúrnych stavieb je vhodné využiť **systémy na zlepšenie zvukového vnemu**. Najviac používaná je indukčná slučka (prehľad pomocných načúvacích systémov je na strane 21).

V budovách pre kultúru môžu nájsť svoje uplatnenie aj akustické systémy určené pre návštevníkov so zrakovým postihnutím, najmä **akustické orientačné majáky**. Akustické orientačné majáky podávajú zvukovú informáciu o miestach, ktoré sú významné z hľadiska orientácie, zároveň určujú a pomáhajú udržať smer pohybu osôb so zrakovým postihnutím. Základný akustický signál môže byť doplnený hlasovou informáciou o priestore, o rozmiestnení služieb v rozsiahlych budovách, halových priestoroch a pod.

Prvé informácie po vstupe do budovy väčšinou návštevník získa pri **informačnom pulte**.

Priestorové požiadavky na riešenie informačného pultu

Dizajn obslužného a informačného pultu musí umožňovať bezbariérové užívanie stojacej aj sediacej osobe, aspoň jedna časť pultu musí byť znížená na výšku najviac 870 mm.

Pri pulte, kde sa predpokladá aj potreba písania (vyplnenia formulárov), musí byť v zníženej časti voľný priestor vysoký 700 mm, hlboký 300 mm - 600 mm a široký najmenej 800 mm, aby si pod pultovú dosku mohla zasunúť kolená sediacia osoba. Obslužný a informačný pult musí byť vybavený systémom na zlepšenie zvukového vnemu, vhodná je prenosná indukčná slučka. Odporúča sa použiť aj titulkovacie zariadenie a video v posunkovom jazyku s hlavnými informáciami.

Vhodný dizajn informačného pultu so zníženou časťou

KH - VSTUPNÁ HALA A INFORMÁCIE	áno	nie
Vstupné zádverie (priestor medzi dvomi dverami) umožňuje manévrovanie s vozíkom (ø 1500 mm)	☐	☐
Návštevník má dobrý prehľad o priestore (vizuálny kontakt na schodisko, výťah, pult...)	☐	☐
Informačný pult (pokladňa) je dobre vizuálne vnímateľný pomocou farebného kontrastu	☐	☐
Pred pultom je dostatočne veľká podlahová plocha (kruh ø 1500 mm)	☐	☐
Dizajn pultu umožňuje užívanie aj návštevníkom na vozíku (znížený pult alebo znížená časť pultu)	☐	☐
Pult je vybavený systémom na zlepšenie zvukového vnemu (napr. prenosná indukčná slučka)	☐	☐
Informačné panely na stene majú dostatočne veľké a bezpätkové písmo	☐	☐
Dizajn dotykových informačných panelov umožňuje prístup a užívanie aj pre návštevníkov na vozíku	☐	☐
Informácie sú poskytované aj v alternatívnych formátoch (zvuková nahrávka, Braillovo písmo...)	☐	☐
Orientačné a navigačné pomôcky (mapy, plány, modely) sú prístupné aj pre návštevníkov so zrakovým postihnutím	☐	☐
Na kontrolu vstupu nie je použitý rotačný turniket	☐	☐

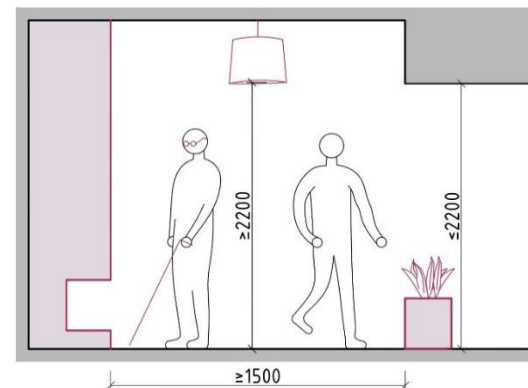
5.4. KOMUNIKAČNÉ PRIESTORY – VODOROVNÉ

Svetlá šírka chodby v budove musí byť najmenej 1 500 mm, do ktorej nezasahujú žiadne predmety. Úsek vedľajšej chodby môže byť zúžený na 1 200 mm pod podmienkou, že tento úsek chodby nie je dlhší ako 6 000 mm. Na jednom nadzemnom podlaží sa na chodbách nemôžu navrhovať žiadne výškové rozdiely.

Pri rekonštrukcii stavby musia byť existujúce výškové úrovne na chodbách prepojené rampou, alebo výtahom, alebo zvislou zdvíhacou plošinou. V odôvodnených prípadoch môže byť použitá šikmá schodisková plošina.

Na chodbe sa nemajú vyskytovať žiadne vyčnievajúce predmety, ktoré by mohli ohrozovať pohyb rôznych užívateľov, najmä vyčnievajúce stĺpy, radiátory, hydranty. Ak je ich použitie nevyhnutné, mali by byť zapustené do stenovej niky. Predmety alebo prvky, ktoré vyčnievajú zo steny do priestoru chodby viac ako 200 mm a sú zavesené vo výške od 300 mm do 2 200 mm nad úrovňou podlahy, musia byť v úrovni podlahy označené zarážkou alebo pevným predmetom vysokým najmenej 100 mm od podlahy, ktorý je vnímateľný pomocou techniky bielej palice.

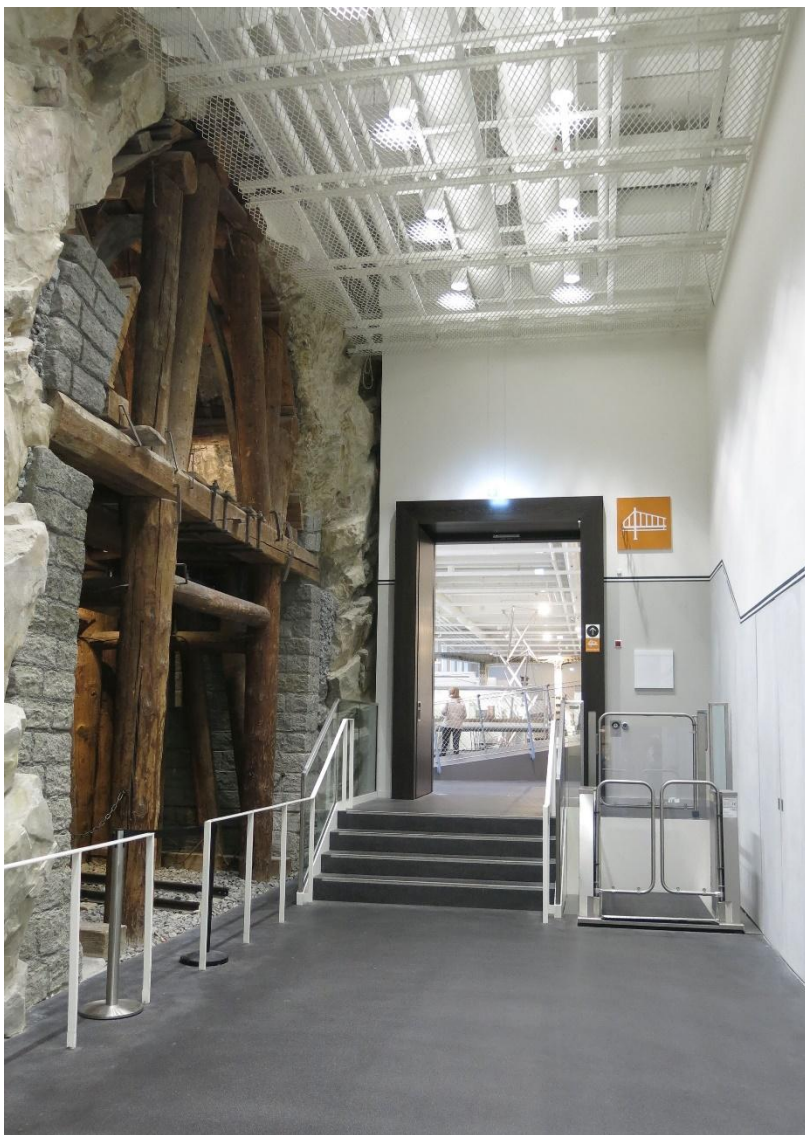
Na chodbe musí byť dodržaná **podchodná výška** najmenej 2 200 mm v celej svetlej šírke 1 500 mm. Priestor, ktorý má nižšiu podchodnú výšku ako 2 200 mm, musí byť v úrovni podlahy označený zarážkou alebo pevným predmetom vysokým najmenej 100 mm od podlahy, ktorý je vnímateľný vizuálne aj hmatovo pomocou techniky bielej palice.

Zabezpečenie podchodnej výšky v komunikačných priestoroch

Vodorovná komunikácia – chodba, Slovenská národná galéria v Bratislave

Príklad použitia zvislej zdvíhacej plošiny (Deutsches Museum, Mníchov)

Špecifické požiadavky sa kladú aj na dvere v komunikačných priestoroch. Riešenie dverí musí zabezpečiť ich užívanie pre všetky skupiny užívateľov vrátane osôb na vozíku, preto dvere musia mať dostatočnú šírku a otváracie mechanizmy osadené v požadovanej výške. **Dvere musia byť dostatočne vnímateľné** aj pre osoby so zrakovým postihnutím, majú mať kontrastnú farbu voči pozadiu.

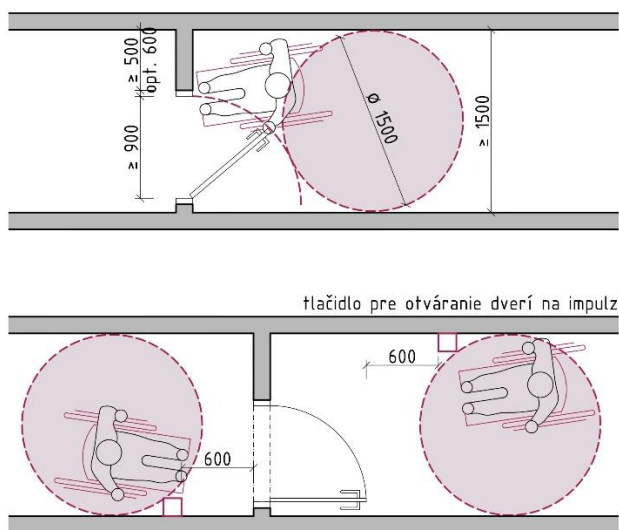
Požiadavky na riešenie dverí:

- svetlá šírka dverí v interiéri musí byť najmenej 900 mm, v pamiatkovo chránených budovách môže byť v odôvodnených prípadoch šírka dverí 800 mm,
- ak sú dvere dvojkrídlové, šírku 900 mm musí mať aspoň jedno dverné krídlo,
- interiérové dvere musia byť bezprahové a dvere na terasu môžu mať prah vysoký najviac 20 mm, pričom hrany prahu musia byť skosené alebo zaoblené,
- dverová kľučka má byť vzdialená od bočnej prekážky / rohu najmenej 500 mm,
- ak nie je možné niektorú z požiadaviek splniť, musia sa dať dvere otvoriť automaticky pomocou tlačidla, ktoré je umiestnené na bočnej stene alebo na stĺpiku v dostatočnej vzdialenosti od dverí, najmenej však vo vzdialenosti 1 200 mm.

Vybavenie dverí:

- kľučka vo výške najviac 1 100 milimetrov od podlahy (pre osoby na vozíku je vhodné doplniť aj vodorovné držadlo),
- tlačidlo automatického otvárania dverí osadené vo výške najviac 1 000 mm od podlahy,

- dvere majú byť označené reliéfnym štítkom s názvom / číslom miestnosti formou reliéfnej latinky, prípadne aj Braillovho písma; reliéfny štítok sa umiestni na stene vedľa dverí (na strane kľučky) vo výške 1 100 milimetrov od podlahy.
- Celosklené dvere musia byť označené výraznými grafickými prvkami, ktoré sú kontrastné oproti pozadiu. Dverné krídlo môže byť zasklené až od výšky 400 milimetrov alebo musí byť zasklené nerozbitným sklom, alebo inak technicky riešené, aby sa zamedzilo rozbitiu skla stúpačkami invalidného vozíka.

Osadenie dverí v komunikačných priestoroch (hore) a osadenie tlačidla na automatické otvorenie dverí vo vzdialenosti najmenej 1 200 mm od dverí (dole)

KH – VODOROVNÉ KOMUNIKÁCIE	áno	nie
Systém trás v budove je prehľadný, vytvorený je orientačný systém (napríklad vodiace línie, farebné kódovanie priestorov)	☐	☐
Na trasách nie sú žiadne prekážky, ktoré by ohrozovali pohyb návštevníkov (eliminovať alebo označiť visiace predmety)	☐	☐
Na trasách je dostatok oddychových priestorov (lavice s opierkami na chrbát a ruky)	☐	☐
Je zabezpečená dostatočná podchodná výška na celej trase pohybu (najmenej 2 200 mm v interiéri)	☐	☐
Chodba je široká najmenej 1 500 mm, v krátkom úseku môže byť zúžená na najmenej 900 mm	☐	☐
Dvere sú široké najmenej 900 mm (v krajnom prípade 800 mm) a sú ľahko otvárateľné (vhodné pomocné elektrické otváracie systémy)	☐	☐
Dvere sú ľahko identifikovateľné (použitý farebný kontrast a označenie účelu miestnosti pomocou dvoch zmyslov)	☐	☐
Pred dverami je dostatok manévrovacieho priestoru (kruh $\varnothing$ 1 500 mm) a dverová kľučka je odsadená od rohu najmenej 500 mm	☐	☐
Presklené dvere a zasklené steny sú kontrastne označené pomocou značiek alebo symbolov	☐	☐

5.5. KOMUNIKAČNÉ PRIESTORY - ZVISLÉ

SCHODISKO

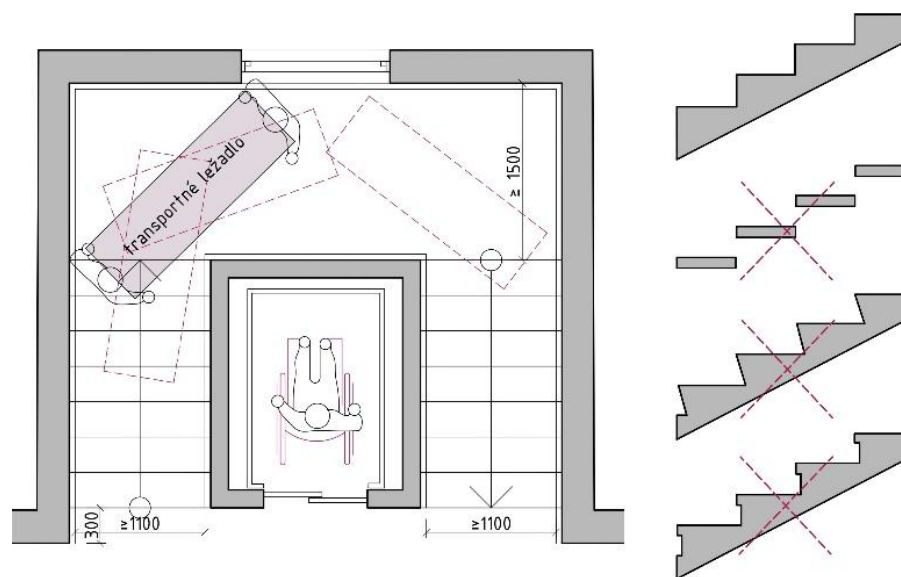
Schodisko musí byť priamočiare. Krivočiare schodisko sa môže navrhovať iba v takom prípade, ak je v budove realizované aj priamočiare schodisko, ktoré prepája všetky úrovne podlažia.

Svetlá šírka ramena jednoramenného schodiska a ramena dvojramenného schodiska so zrkadlom musí byť najmenej 1 100 mm. Dvojramenné a viacramenné schodisko, ktoré má v zrkadle schodiska zvislé pevné konštrukcie, alebo schodisko, kde sa predpokladá dodatočná inštalácia výťahu do zrkadla schodiska, musí mať podestu a medzipodestu širokú najmenej 1500 mm, aby bol umožnený transport alebo evakuácia ležiaceho človeka.

Stupnica a podstupnica priamočiareho schodiska musia byť na seba kolmé. Nástupná hrana schodiskového stupňa nemôže prečnievať cez podstupnicu. Pri zmenách stavieb, v prípade šikmej podstupnice, môže byť presah stupnice najviac 25 mm. **Priamočiare schodisko so stupňami bez podstupníc sa nesmie navrhovať.** Ak sa upravuje existujúce schodisko môže sa prázdny priestor pod stupnicou vyplniť priehľadným materiálom, aby nebol narušený pôvodný vzhľad schodiska.

Hlavné schodisko a evakuačné schodisko musí mať na obidvoch stranách ramena umiestnené **držadlá** vo výške 850 mm - 1000 mm. Schodiskové rameno, ktoré má väčšiu šírku ako 2 500 mm, musí byť vybavené ďalším držadlom, ktoré rozdelí schodisko na úseky široké

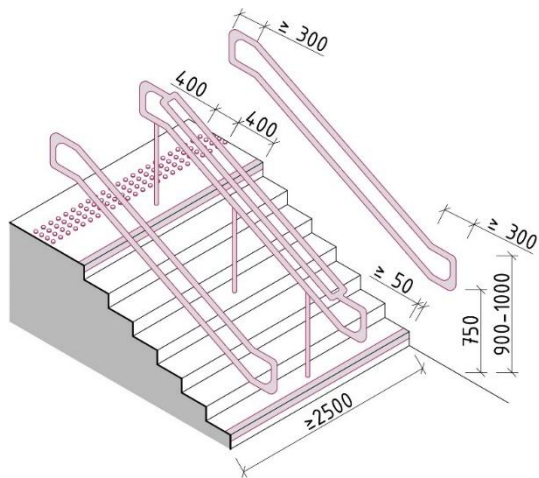
najmenej 1200 mm a najviac 2 200 mm. Držadlo by malo presahovať začiatok a koniec schodiskového ramena najmenej o 300 mm tak, aby nevyčnievalo do priestoru a neohrozovalo pohyb osôb so zrakovým postihnutím a detí.

Priestorové požiadavky schodiska a riešenie schodiskových stupňov

Na držadlách sa umiestni hmatové označenie čísla podlažia prevedené reliéfnou latinkou a Braillovým písmom, alebo iným ľahko zrozumiteľným spôsobom, ktorý je vnímateľný hmatom.

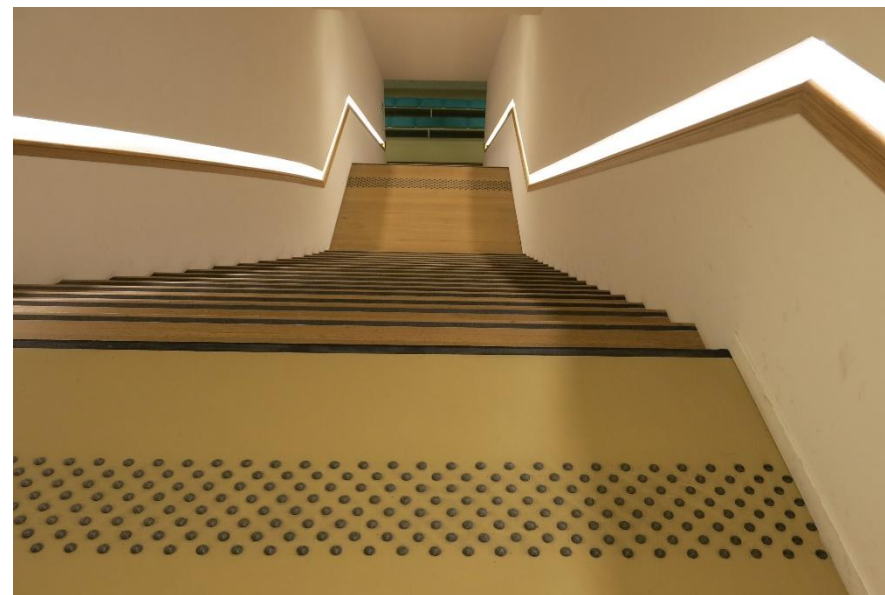
Pred ramenom schodiska, ktoré smeruje nadol, musí byť umiestnený varovný pás široký 400 mm, ktorý je umiestnený vo vzdialenosti 400 mm od hrany prvého schodu.

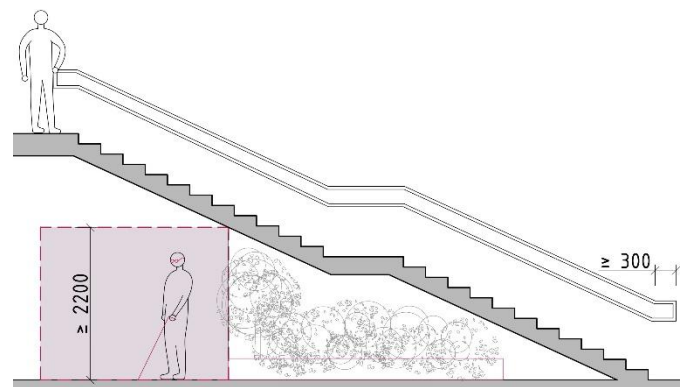
Označenie schodiska a riešenie schodiskového zábradlia

Schodiskové rameno musí byť dostatočne vizuálne vnímateľné. **Vizuálny kontrast** ramena schodiska možno dosiahnuť najmä farebným kontrastom hrany prvého a posledného stupňa alebo hrán všetkých schodiskových stupňov. Šírka kontrastného pásu na hrane stupňa je najmenej 50 mm. Kontrastné hrany stupňov musia byť vizuálne vnímateľné pri pohybe smerom nahor aj smerom nadol.

Schodisko s ramenom vybiehajúcim do priestoru chodby musí mať pod ramenom schodiska v časti s podchodnou výškou menšou ako 2 200 mm umiestnenú **zábranu vstupu**.

Varovný pás na schodisku upozorňuje na nebezpečenstvo

Riešenie zábrany vstupu pod schodiskom

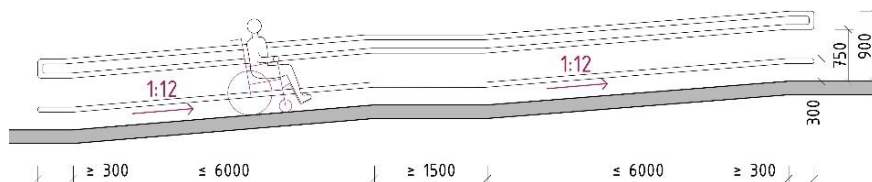
RAMPA

Navrhovanie rámp je efektívne najmä pri menších výškových rozdieloch. Nevýhodou **rampy** sú pomerne veľké priestorové požiadavky.

Rameno rampy musí byť priame; krivočiare rampy sa nesmú navrhovať. Ak je potrebné zmeniť smer rampy, zmena musí byť vykonaná za vodorovným odpočívadlom dlhým najmenej 1 500 mm. Rampa musí byť kvalitne odvodnená, vhodné je aj zastrešenie rampy.

Pozdĺžny sklon rampy musí spĺňať tieto požiadavky:

- sklon menej ako 1:20 (5%) je šikmá pochôdzna plocha alebo rampový chodník,
- sklon od 1:12 (8,3 %) do 1:20 vrátane (5,0 %) je štandardná bezbariérová rampa; avšak odporúčaný sklon rampy pre samostatné užívanie osôb na vozíku je menej ako 1:15 (6,7 %),
- sklon od 1:8 (12,5 %) do 1:12 (8,3 %) sa realizuje iba v prípade, ak sa navrhuje nájazdová rampa na prekonanie výškového rozdielu najviac 200 mm.

Základné parametre rampy

Dĺžka ramena rampy závisí od veľkosti sklonu rampy (horizontálny priemet):

- pri sklone menšom ako 1:20 (5,0%) nie je dĺžka rampového chodníka obmedzená,
- pri sklone od 1:18 (5,6 %) do 1:20 (5,0 %) je dĺžka ramena najviac 11 000 mm (11 m),
- pri sklone od 1:15 (6,7 %) do 1:17 (5,9 %) je dĺžka ramena najviac 9 000 mm (9 m),
- pri sklone od 1:12 (8,3 %) do 1:14 (7,14 %) musí byť dĺžka ramena najviac 6 000 mm (6 m).

Priečny sklon rampy môže byť najviac 1:100 (1 %).

Ak je potrebné prekonať väčší výškový rozdiel, vytvorí sa sústava rámp s dĺžkou ramien podľa predpísaného sklonu. Medzi jednotlivé ramená sa vkladajú odpočívadlá s dĺžkou najmenej 1 500 mm.

Svetlá šírka rampy, do ktorej nezasahujú držadlá musí byť v kultúrnych stavbách najmenej 1 200 mm. Rampa musí mať po oboch stranách **držadlá**, ktoré sú osadené vo výške 850 mm – 1 000 mm od povrchu rampy. Odporúča sa realizovať aj ďalšie držadlá vo výške 750 mm. Rampa musí mať po oboch stranách obrubu vysokú 100 mm alebo vodiacu tyč vo výške 300 mm. Ak je na strane rampy plná zvislá konštrukcia, vodiaca tyč ani obruba sa nemusí realizovať. Začiatok a koniec rampy majú byť vizuálne a hmatovo kontrastné.

BEZBARIEROVÝ VÝŤAH

Výťahová kabína má rozmery najmenej **1 100 mm x 1 400 mm** (šírka x hĺbka), ak sa navrhuje výťah s jednými dverami alebo s dvomi dverami umiestnenými na protiľahlých stenách kabíny. Dvere výťahovej kabíny musia mať šírku najmenej 900 mm.

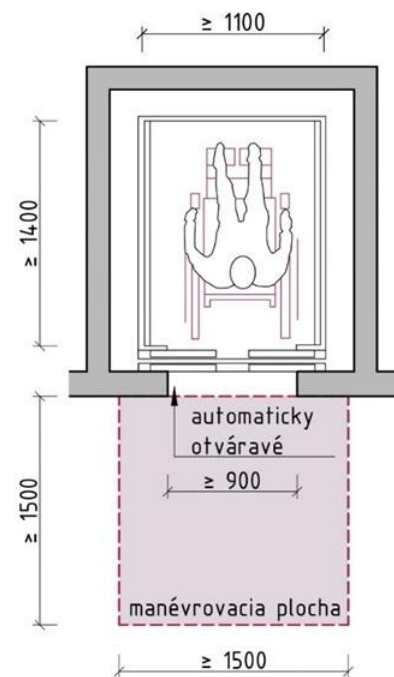
Ak sa navrhuje výťah s dvomi dverami umiestnenými na priľahlých stenách kabíny, v ktorom je potrebné otočenie osoby na vozíku o 90°, musí mať kabína rozmery najmenej 1 400 mm x 1 600 mm.

Kabína výťahu musí byť vybavená:

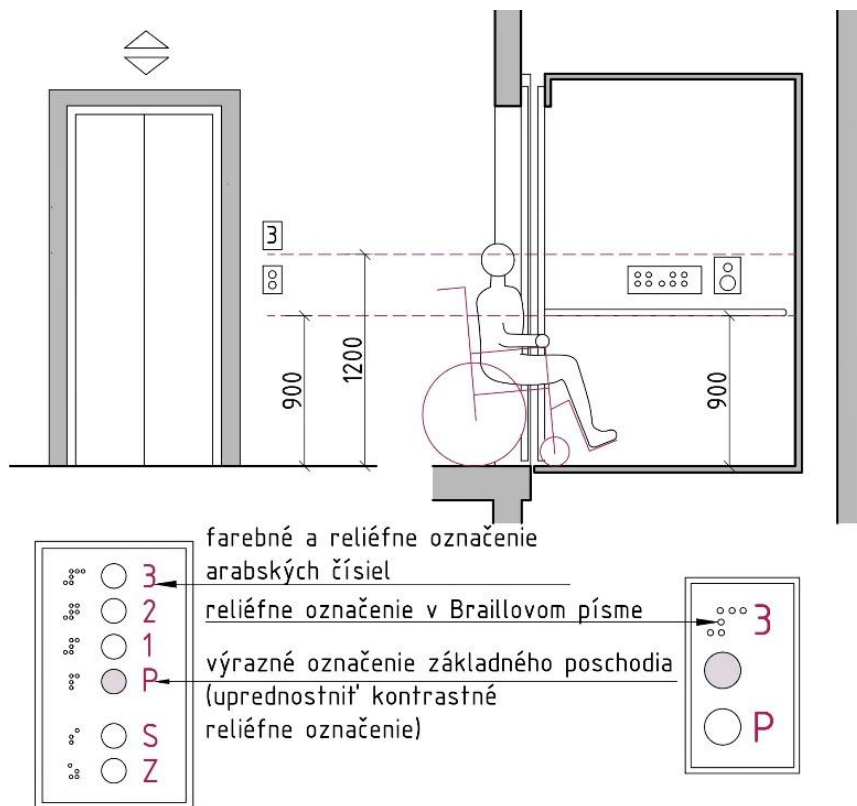
- ovládacím panelom vo výške najviac 1 200 mm nad úrovňou podlahy kabíny, ktorý je umiestnený v strede bočnej steny kabíny, pričom výška 1 200 mm sa vzťahuje na najvyššie umiestnené tlačidlo,
- horizontálnym držadlom vo výške 900 mm nad úrovňou podlahy, umiestneným aspoň na jednej bočnej stene výťahu,
- zrkadlom z bezpečnostného skla alebo stenou pokrytou reflexným povrchom, pričom výška spodnej hrany zrkadla nemá byť z bezpečnostných dôvodov nižšie ako 300 mm od podlahy,
- núdzovým alebo telefónnym zariadením umiestneným vo výške najviac 1 200 mm nad úrovňou podlahy, umožňujúcim obojsmernú hlasovú komunikáciu so záchranou službou, s doplnenou informáciou o možnosti komunikácie s osobami so sluchovým postihnutím, napríklad pomocou sms správy,

- akustickým informačným systémom, ktorý oznamuje číslo podlažia, na ktorom výťah zastavil, ako aj smer pohybu kabíny,
- v budovách s viac ako desiatimi podlažiami sa v kabíne umiestni aj sklopné sedadlo s rozmermi 500 mm x 500 mm, s výškou sedu 500 mm od podlahy kabíny.

Pred vstupom do osobného výťahu musí byť voľná manévrovacia plocha najmenej 1 500 mm x 1 500 mm.

Priestorové požiadavky výťahu, minimálna veľkosť výťahovej kabíny

Osadenie ovládacích prvkov výťahu a riešenie ovládacieho panelu

Ovládací panel výťahu musí byť čitateľný vizuálne aj hmatovo. Vedľa tlačidiel musí byť hmatateľné označenie čísla podlažia, doplnené v Braillovom písme. Dotykový ovládací panel, ktorý nemá hmatovo vnímateľné tlačidlá sa nemôže realizovať. Tlačidlo pre vstupné podlažie a tlačidlo núdzového zariadenia musia byť výrazne vizuálne a hmatovo odlišené od ostatných tlačidiel.

Chodbový privolávač výťahu musí byť umiestnený vo výške 900 mm až 1 200 mm nad úrovňou podlahy. Tlačidlo privolávača výťahu musí byť vnímateľné a ovládateľné aj pre osoby so zrakovým postihnutím. V prípade spoločného ovládania viacerých výťahov, musí byť ovládač vybavený aj akustickým výstupom, vrátane zvukového nasmerovania ku prichádzajúcemu výťahu. Dotykové privolávacie zariadenia, kde sa privolanie a voľba čísla podlažia nedá vnímať aj hmatom, sa nemôžu navrhovať.

Vizuálne informácie v priestore pred výťahmi musia byť sprostredkované hmatovo a akusticky, najmä informácia o prízjazde privolanej výťahovej kabíny musí byť sprostredkovaná akusticky pomocou zvukového signálu.

Ovládací panel výťahu, ktorý je čitateľný vizuálne aj hmatovo

ZDVÍHACIE ZARIADENIA

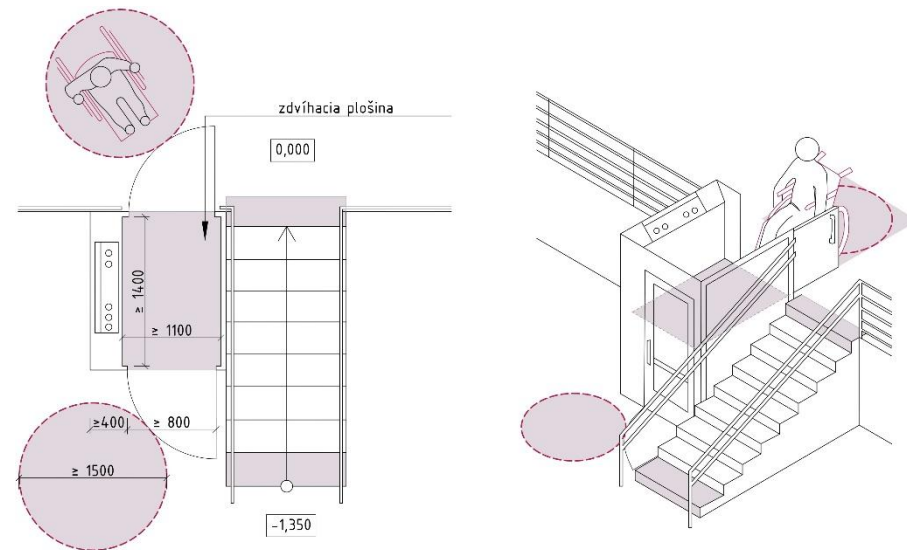
Z hľadiska univerzálnej prístupnosti kultúrneho zariadenia pre všetkých návštevníkov je potrebné preferovať zvislú zdvíhaciu plošinu. Šikmá schodisková plošina sa použije len v odôvodnených prípadoch napr. v pamiatkovo chránených objektoch, kde nie je možné použiť výťah alebo zvislú zdvíhaciu plošinu.

Zvislá zdvíhacia plošina musí mať kabínu, podobne ako pri výťahu, širokú najmenej 1 100 mm a hlbokú najmenej 1 400 mm, ak sa na nej netreba otočiť o 90°. Kabína zvislej zdvíhacej plošiny môže byť otvorená alebo uzavretá. Pred dverami zvislej zdvíhacej plošiny musí byť manévrovacia plocha najmenej 1 500 mm x 1 500 mm, do ktorej nezasahuje krídlo dverí a to v časti nástupu aj v časti výstupu z plošiny. Dvere plošiny musia mať svetlú šírku najmenej 800 mm.

Zvislé zdvíhacie zariadenie (Slovenské národné múzeum, Bratislava)

Privolávacie zariadenie a ovládací panel plošiny musí byť vo výške najviac 1 200 mm nad úrovňou podlahy. Ovládací panel je umiestnený na bočnej stene plošiny v strednej časti.

Priestorové požiadavky na zvislú zdvíhaciu plošinu

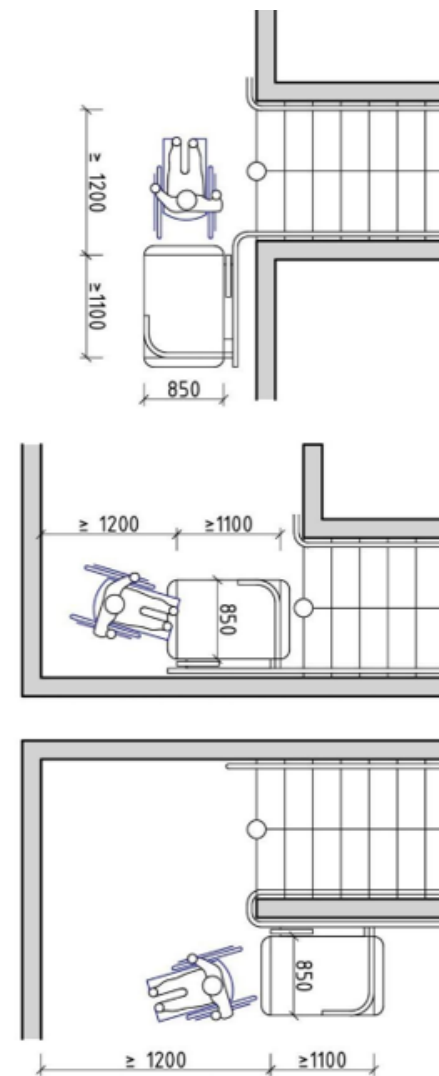
Výhodou zvislej zdvíhacej plošiny, v porovnaní so šikmou schodiskovou plošinou, **je väčšia rýchlosť** pretože prekonáva kratšiu vzdialenosť. Rýchlosť plošiny je cca 4,5 m za minútu, takže na prekonanie jedného poschodia (s konštrukčnou výškou 4 m) potrebuje zvislá zdvíhacia plošina menej ako jednu minútu, kým šikmá schodisková plošina potrebuje na prekonanie jedného poschodia viac ako 2 minúty. Výťah na to potrebuje sekundy!

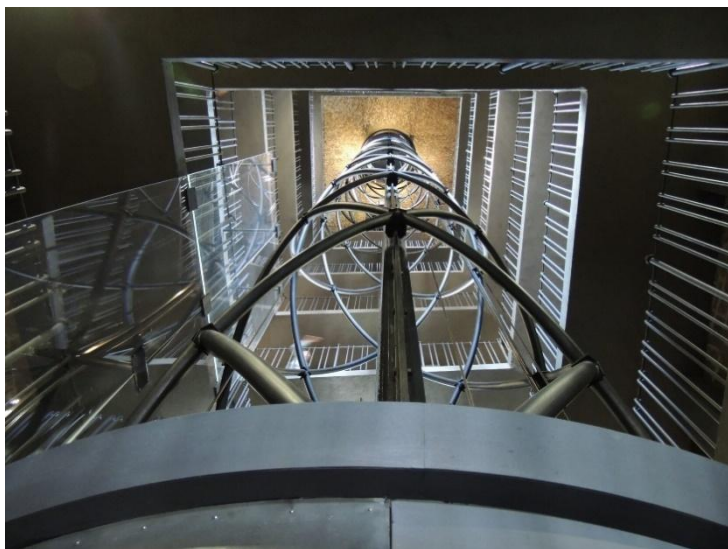
Zvislá zdvíhacia plošina, na ktorej treba otočiť vozík o 90°, musí mať podlahovú plochu najmenej 1400 mm x 1400 mm (Deutsches Museum, Mníchov)

Šikmá schodisková plošina musí mať prepravnú plochu širokú najmenej 850 mm a hlbokú najmenej 1100 mm. Pred vstupom na prepravnú plochu šikmej schodiskovej plošiny musí byť voľná manévrovací plocha hlboká najmenej 1 200 mm a široká najmenej 1 500 mm a to v časti nástupu aj výstupu zo schodiskovej plošiny.

Častým problémom šikmej schodiskovej plošiny je, že zužuje šírku únikovej trasy, ak je schodisko príliš úzke.

Minimálne priestorové nároky šikmej schodiskovej plošiny

Bezbariérové sprístupnenie pomocou dômyselne navrhutej šikmej schodiskovej plošiny a výtahu k vyhliadke (Staromestská radnica v Prahe)

KH – ZVISLÉ KOMUNIKÁCIE	áno	nie
Na prekonanie výškových rozdielov je použitý výtah alebo zvislá zdvíhacia plošina (šikmá schodisková plošina iba v odôvodnených prípadoch)	☐	☐
Kabína má dvere široké 900 mm a pred dverami je voľná manévrovacia plocha (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Ovládacie zariadenia výtahu sú vo výške najviac 1200 mm od podlahy, vnímateľné aj hmatovo pomocou Braillovho písma	☐	☐
Výťahová kabína disponuje akustickým systémom, ktorý ohlasuje polohu výtahu a smer pohybu kabíny	☐	☐
Rampa vo vnútornom priestore má sklon najviac 1:12 a je vybavená držadlami po oboch stranách	☐	☐
Rampa je dostatočne vizuálne vnímateľná (kontrastné označenie začiatku a konca rampy)	☐	☐
Na nástupných plochách pred rampou a za rampou je dostatočný manévrovací priestor ($\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Schodiská sú vybavené držadlami po oboch stranách	☐	☐
Schodisko má plné podstupnice	☐	☐
Schodiskové rameno je dostatočne vnímateľné (kontrastné označenie aspoň prvého a posledného schodu v každom ramene schodiska)	☐	☐

6. HYGIENICKÉ ZARIADENIA

Bezbariérové hygienické zariadenia sú nevyhnutnou súčasťou kultúrnych stavieb. Pokiaľ sa v budove nenachádzajú, je potrebné ich vytvoriť. Hygienické zariadenia musia umožniť manévrovanie s vozíkom, ako aj dosah sediacej osoby na ovládacie prvky a predmety. V hygienických zariadeniach je potrebné počítať aj s priestorom pre osobného asistenta.

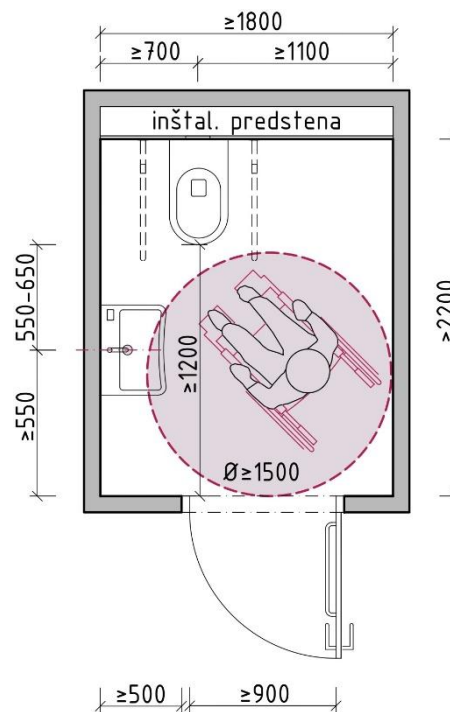
6.1. BEZBARIÉROVÁ ZÁCHODOVÁ KABÍNA

Pri bloku záchodov určených na všeobecné používanie je najmenej jedna bezbariérová záchodová kabína, ktorá je spoločná pre mužov a ženy. Pri väčšom počte záchodových kabín na všeobecné používanie musí byť na každých desať záchodových kabín realizovaná jedna bezbariérová záchodová kabína, ktorá môže byť umiestnená v bloku záchodov pre mužov a v bloku záchodov pre ženy.

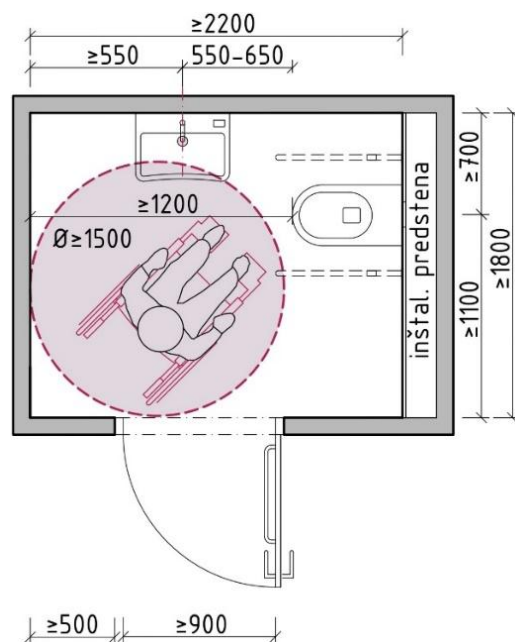
Bezbariérová záchodová kabína musí mať tieto rozmery:

- v novostavbe aspoň 2200 mm x 1 800 mm (hĺbka x šírka), ak je záchodová misa osadená oproti dverám; ak je záchodová misa na bočnej stene zo strany dverí, musí mať záchodová kabína šírku najmenej 2 200 mm.
- **pri rekonštrukcii stavby** aspoň 1 900 mm x 1600 mm (hĺbka x šírka), ak je záchodová misa osadená oproti dverám; ak je záchodová misa na bočnej stene zo strany dverí, musí mať kabína šírku najmenej 1900 mm.

Dvere záchodovej kabíny musia byť široké najmenej 900 mm a musia sa otvárať smerom von z priestoru kabíny, v odôvodnených prípadoch môžu byť na kabíne osadené posuvné dvere s úchytkou, ktorá sa dá dobre uchopiť, alebo sú posuvné dvere vybavené automatickým otváraním pomocou tlačidla. Dvere musia byť vybavené vodorovným držadlom na vnútornej strane dverí, ktoré je umiestnené vo výške 700 mm od podlahy. Zámok dverí musí byť v prípade núdze odomykateľný aj z vonkajšej strany.

Priestorové požiadavky bezbariérovej záchodovej kabíny

Priestorové požiadavky bezbariérovej záchodovej kabíny

SPRÁVNE ROZLOŽENIE PRVKOV

Aby bola záchodová kabína funkčná pre rôznych užívateľov na vozíku, musí byť os **záchodovej misy** osadená najmenej 700 mm od bočnej steny, na ktorej je umývadlo a najmenej 1100 mm od druhej bočnej steny. Pri rekonštrukcii stavby môže byť os záchodovej misy vzdialená od jednej bočnej steny najmenej 500 mm a od druhej bočnej steny najmenej 1100 mm. Predná hrana WC misy musí byť vzdialená od protiľahlej steny najmenej 1200 mm a od osi umývadla najmenej 550 mm.

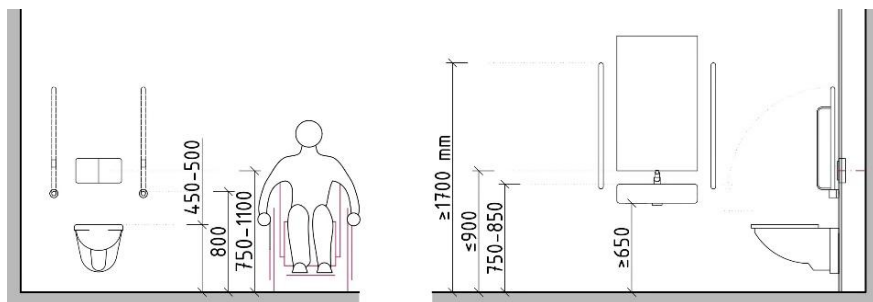
Umývadlo môže byť umiestnené na rovnakej stene ako záchodová misa iba vtedy, ak je vzdialenosť osi záchodovej misy od bočnej hrany umývadla 650 mm a osi záchodovej misy od bočnej steny najmenej 1100 mm alebo ak je vzdialenosť medzi umývadlom a misou 1100 mm, môže byť vzdialenosť WC misy od steny 650 mm. Dĺžka steny, na ktorej je umiestnené umývadlo aj misa súčasne, musí byť najmenej 2 500 mm.

Bezbariérová záchodová misa má požadované vybavenie v dosahu sediacej osoby (Schlossberg Museum Graz)

Výška hornej hrany bezbariérovej záchodovej misy musí byť 450 mm až 500 mm od úrovne podlahy.

Na obidvoch stranách záchodovej misy musia byť umiestnené **sklopné držadlá** vo vzájomnej vzdialenosti 600 mm, vo výške 780 mm nad úrovňou podlahy. Splachovacie zariadenie sa realizuje ako oddialené, je umiestnené na stene vedľa WC misy alebo na sklopnom držadle, vo výške 750 mm - 1100 mm nad podlahou.

Osadenie základných zariadení v bezbariérovej záchodovej kabíne

Umývadlo musí mať hornú hranu osadenú vo výške 750 mm až 850 mm nad podlahou. Pod umývadlom musí byť voľný priestor na zasunutie kolien vysoký najmenej 650 mm a hlboký najmenej 300 mm až 600 mm, do ktorého nezasahuje umývadlová zápachová uzávierka alebo umývadlová skrinka. Pod umývadlom je realizovaná podomietková zápachová uzávierka alebo priestorovo úsporná zápachová uzávierka.

Umývadlo musí mať pákovú **vodovodnú batériu**, s pákou dlhou najmenej 150 mm, alebo bezdotykovú umývadlovú batériu. Zrkadlo nad umývadlom musí mať spodný okraj vo výške najviac 900 mm od úrovne podlahy.

Núdzové tlačidlo alebo ťahadlo na privolanie pomoci je vo výške od 300 mm – 500 mm nad úrovňou podlahy a musí byť umiestnené v blízkosti záchodovej misy. Výška osadenia doplnkov a ovládacích prvkov je najviac 1 200 mm od podlahy, vešiaky na odevy sa umiestnia v dvoch výškach, pričom nižšie umiestnený vešiak je vo výške 1200 mm od podlahy.

Podomietková zápachová uzávierka pod umývadlom

6.2. BEZBARIEROVÁ HYGIENICKÁ KABÍNA

V kultúrnych zariadeniach sa v rámci šatňových priestorov pre účinkujúcich umiestňujú aj hygienické kabíny. Bezbariérová hygienická kabína je okrem umývadla a záchodovej misy vybavená aj sprchovým kútom.

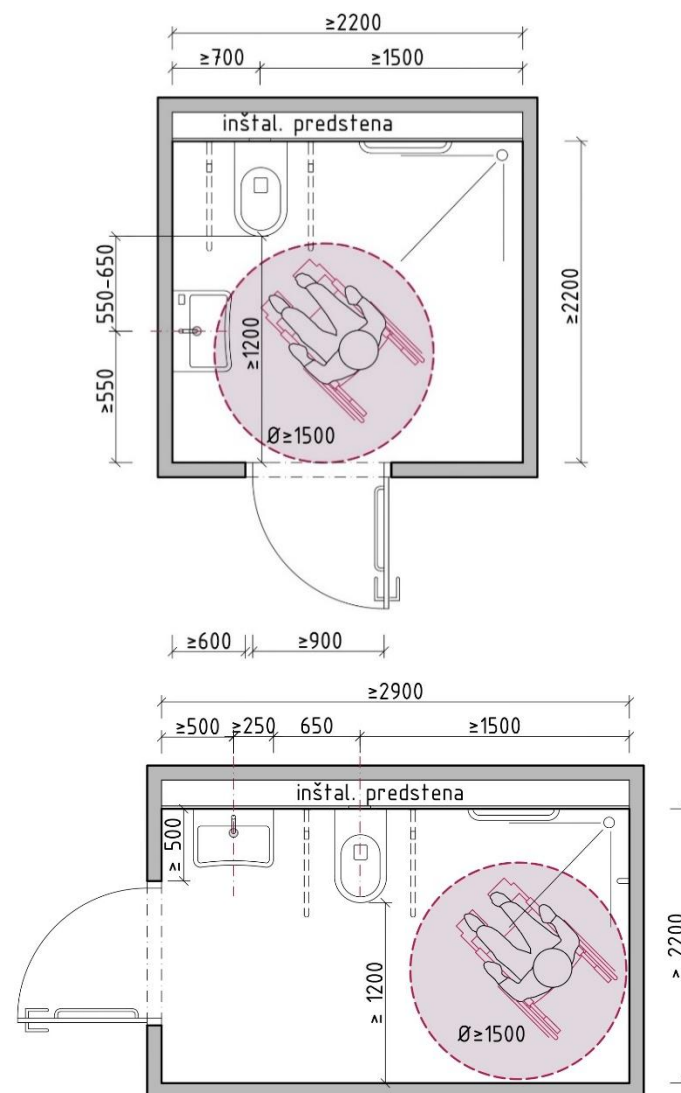
Bezbariérová hygienická kabína musí mať tieto rozmery:

- v novostavbe najmenej 2200 mm x 2 200 mm,
- pri rekonštrukcii najmenej 1 900 mm x 2000 mm (šírka x hĺbka).

Princípy návrhu hygienickej kabíny sú rovnaké ako pri bezbariérovej záchodovej kabíne, zhodné je umiestnenie záchodovej misy a umývadla v priestore kabíny, rovnako aj tu je dôležité dodržať správne odsadenie záchodovej misy od stien, aby ju dokázali používať rôzni užívatelia na vozíku a aby tam bol priestor aj pre osobného asistenta, ak by bolo potrebné.

Bezbariérová sprcha musí byť realizovaná v úrovni podlahy a musí byť vypádovaná do odtokového žľabu alebo do podlahového vpustu. Podlahový vpust by mal byť umiestnený v rohu sprchovacieho kúta. Povrchová úprava podlahy sprchy musí byť protišmyková, vhodný je bezškárový povrch (nízka vanička).

Bezbariérová sprcha je vybavená vodorovnými držadlami vo výške 800 mm nad úrovňou podlahy, ako aj zvislým držadlom v rozmedzí od 800 mm - 1 800 mm a sprchovacou stoličkou, ktorá môže byť sklopná alebo prenosná.

Dimenzovanie bezbariérovej hygienickej kabíny

Nízka bezbariérová vanička v sprchovacom kúte je odvodnená do podlahového vpustu. (zdroj: Firma HEWI)

KH – HYGIENICKÉ ZARIADENIA	áno	nie
V objekte sa nachádza bezbarierová záchodová kabína	☐	☐
Pred bezbarierovou záchodovou kabínou je chodba široká najmenej 1 500 mm široká	☐	☐
Bezbariérová záchodová kabína má pri zmene stavby / rekonštrukcii rozmery najmenej 1900 mm x 1600 mm	☐	☐
Dvere do kabíny majú šírku najmenej 900 mm a otvárajú sa smerom von z priestoru kabíny	☐	☐
Os záchodovej misy je vzdialená od jednej bočnej steny najmenej 500 mm a od druhej bočnej steny najmenej 1 100 mm (voľný priestor na zasunutie vozíka)	☐	☐
Výška hornej hrany záchodovej misy je 450 mm až 500 mm od úrovne podlahy	☐	☐
Na obidvoch stranách záchodovej misy sú umiestnené sklopné držadlá	☐	☐
Umývadlo má hornú hranu osadenú vo výške 750 mm až 850 mm nad podlahou	☐	☐
V objekte sa nachádza bezbariérová hygienická kabína	☐	☐
Hygienická kabína (ak sa navrhuje) má minimálne rozmery 1900 mm x 2000 mm	☐	☐
Bezbariérová sprcha je realizovaná v úrovni podlahy (vypádovaná do podlahového vpustu) a je vybavená vodorovným a zvislým držadlom	☐	☐

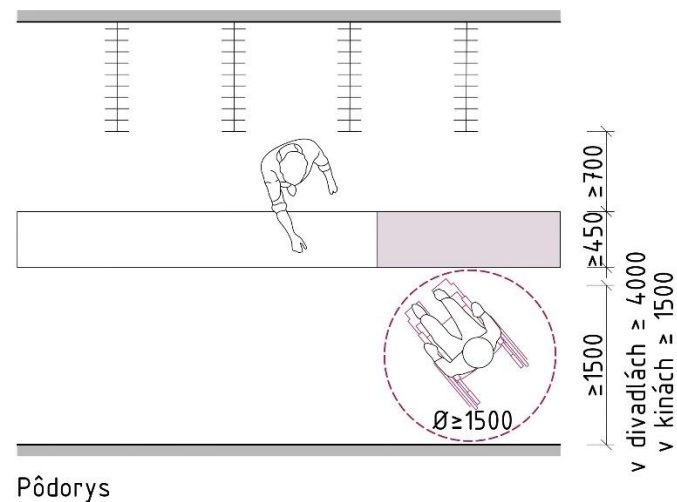
7. ŠATNE

Na priestor vstupnej haly zväčša nadväzujú šatne pre návštevníkov, ktoré sú v závislosti od typologického druhu stavby riešené ako šatne s obsluhou, alebo formou odkladacích uzamykateľných skriniek. Šatne pre účinkujúcich sú súčasťou zázemia javiskovej časti zariadenia a rovnako ako šatne pre návštevníkov musia byť bezbariérovo prístupné a užívateľné.

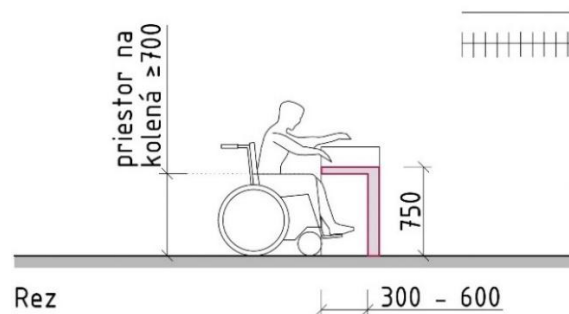
7.1. ŠATNE PRE NÁVŠTEVNÍKOV

V kultúrnych zariadeniach s hľadiskom sú pre divákov tradične k dispozícii šatne s obsluhou, kde si môžu diváci odkladať kabáty. Tieto šatne majú **šatňový pult**, ktorého dĺžka musí byť dimenzovaná vzhľadom na kapacitu návštevníkov a plynulosť prevádzky. Pred šatňovým pultom je potrebná manipulačná plocha, ktorá je dimenzovaná na kapacitu 80 % návštevníkov, pričom na jednu osobu sa počíta 0,3 m² podlahovej plochy. Plocha pred pultom musí umožniť manévrovanie s vozíkom (Ø 1 500 mm), musí byť teda hlboká najmenej 1 500 mm. V divadlách musí byť plocha pred šatňovým pultom široká najmenej 4 000 mm.

Ak sú pre návštevníkov k dispozícii **odkladacie skrinky**, má byť aspoň polovica skriniek umiestnená v dosahu návštevníkov na vozíku. Otvárací mechanizmus, polica alebo tyč na zavesenie šatstva je vo výške najviac 1 200 mm.

Manévrovací priestor pred šatňovým pultom

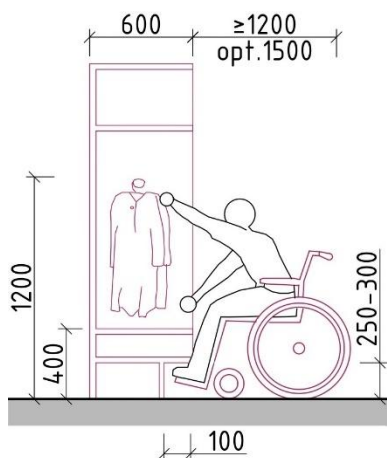
Rez šatňovým pultom

Uzamykateľné šatňové skrinky, dolné sú v dosahu osoby na vozíku (zdroj: dopohody.sk)

Sklopné sedadlo je k dispozícii návštevníkom múzea (Zdroj: firma LECTUS)

Výškové parametre odkladacej skrinky, ktorú dokáže používať osoba na vozíku

V nadväznosti na šatňové priestory pre návštevníkov, alebo priamo v častiach expozície je potrebné vytvoriť aj **priestor na odkladanie vozíkov, kočíkov, prenosných sklopných sedadiel** a podobne. Napríklad prenosné sklopné sedadlá si môžu návštevníci nosiť so sebou po múzeu alebo galérii, aby si mohli oddýchnuť, alebo v sediacej polohe pozorovať umelecké diela. Prenosné sklopné sedadlá sú stohovateľné, alebo sú zavesené na stojane, ako na obrázku vľavo hore. V mnohých kultúrnych zariadeniach, predovšetkým v múzeách a galériách, sú pre návštevníkov k dispozícii aj vozíky pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a vozíky pre malé deti. Tieto vozíky sú určené len na pohyb v rámci priestorov danej budovy.

7.2. ŠATNE PRE ÚČINKUJÚCICH

Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich musí byť bezbariérovo prístupná a užívateľná. Zo šatne musí byť zabezpečený bezbariérový prechod na pódium / javisko a aj bezbariérovým hygienickým zariadeniam, najmä k bezbariérovej hygienickej kabíne v kapitole 6.2.

Dvere do šatne musia byť široké najmenej 900 mm, optimálne sú bezprahové dvere. V šatni musí byť dostatočný priestor na manévrovanie s vozíkom (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm). V šatni by mal byť vytvorený priestor na prezlečenie účinkujúcich. K dispozícii má byť **lavica alebo gauč na prezlečenie**, ktorá je najmenej 1 800 mm dlhá a najmenej 700 mm široká, vhodné je, ak je sedacia plocha vo výške 450 mm – 500 mm, aby sa z nej ľahko vstávalo.

Kozmetický pult so zrkadlom má byť riešený tak, aby umožňoval zasunutie kolien pod pult (voľný priestor s výškou 700 mm). Zrkadlo je umiestnené tak, aby sa v ňom videla stojaca aj sediacia osoba. Stolička pri pulte by mala mať opierku na chrbát aj ruky.

Úložné priestory (skrinky a police) musia byť umiestnené v dosahu osoby na vozíku, vo výške najviac 1 200 mm od úrovne podlahy.

Vešiaky na odloženie šatstva a kostýmov sú rovnako v dosahu sediacej osoby, napríklad tyč na zavesenie šatstva sa má osadiť vo výške 1 200 mm – 1 400 mm. Nástené háčiky na zavesenie šatstva majú byť v dvoch výškových úrovniach 1 400 mm a 1 800 mm.

KH – ŠATNE	áno	nie
Šatne pre návštevníkov sú bezbariérovo prístupné	☐	☐
Šatňa na odkladanie kabátov má šatňový pult v zníženej polohe a je dostupný aj pre osobu na vozíku	☐	☐
Pred šatňovým pultom je dostatočne veľká plocha na manévrovanie s vozíkom (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm)	☐	☐
Ak sú v priestore šatní pre návštevníkov odkladacie uzamykateľné skrinky, aspoň niektoré z nich musia byť v dosahu osoby na vozíku	☐	☐
Otvárací mechanizmus, polica alebo tyč na zavesenie šatstva je vo výške najviac 1 200 mm.	☐	☐
V blízkosti šatní je vymedzený priestor na požičiavanie vozíkov, kočíkov alebo prenosných stoličiek	☐	☐
V blízkosti šatní je priestor na dobíjanie batérií elektrických vozíkov	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo prístupná a užívateľná	☐	☐
Vešiaky na odloženie šatstva a kostýmov sú v dosahu sediacej osoby (tyč na zavesenie šatstva je vo výške 1 200 mm – 1 400 mm)	☐	☐
Zo šatne pre účinkujúcich je zabezpečený bezbariérový prechod na pódium / javisko	☐	☐
V blízkosti šatní pre účinkujúcich je bezbariérová záchodová kabína alebo bezbariérová hygienická kabína	☐	☐

8. ZHROMAŽĎOVACIE SÁLY, DIVADLO, KINO

Charakteristickým dispozičným prvkom v kultúrnych budovách sú zhromažďovacie sály. Okrem základných požiadaviek - dobrej viditeľnosti, akustiky, bezpečnosti a mikroklimy, musí byť pri návrhu sál riešená bezbariérová prístupnosť a bezpečnosť osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Na dosiahnutie univerzálnej prístupnosti a užívateľnosti je potrebné dodržať nasledovné **zásady**:

- **sprístupniť fyzické prostredie rovnocenným spôsobom** pre všetkých návštevníkov a účinkujúcich, nevytvárať segregované riešenia, napríklad zónu s vyhradenými miestami len pre osoby na vozíku, ale umožniť inkluzívne riešenie usporiadania sedadiel kombinovaním štandardných a vyhradených miest;
- **zaistiť bezpečnosť a ľahkú orientáciu** v priestore pre všetkých ľudí vrátane osôb so zmyslovým postihnutím a s kognitívnymi obmedzeniami;
- **sprístupniť kultúrno-spoločenské aktivity a informácie** akceptovaním rozličných možností nášho zmyslového vnímania a komunikácie využitím multisenzorickej formy kombináciou najmenej dvoch spôsobov zmyslového vnímania,
- **zabezpečiť možnosť aktívnej participácie** na kultúrno-spoločenských aktivitách aj osobám so zdravotným znevýhodnením, to znamená univerzálne sprístupniť nielen priestory pre návštevníkov, ale aj priestory pre účinkujúcich.

Bezbariérovo užívateľné má byť javisko / pódium so zázemím, orchestrisko, šatne a hygienické priestory, dielne, administratívne priestory a podobne.

Pri riešení sálových priestorov je nevyhnutné zabezpečiť **kvalitnú akustiku**, pričom je potrebné zaistiť optimálnu dobu dozvuku a zrozumiteľnosť reči, ale zároveň je nutné vyriešiť dostatočnú zvukovú izoláciu sálového priestoru od okolia. Ak chceme dosiahnuť akustický komfort pre všetkých návštevníkov, je dôležité brať do úvahy skutočnosť, že osoby so sluchovým postihnutím potrebujú čas dozvuku nižší než 0,5 sekúnd. Rovnako je potrebné zabezpečiť **systém na zlepšenie zvukového vnemu** pre osoby so sluchovým postihnutím (str. 21), napríklad formou **zabudovanej indukčnej slučky**.

V súčasnosti sa pri návrhu zhromažďovacích sál preferuje **multifunkčnosť a flexibilita priestoru**, tak aby tieto sály mohli poskytovať široké spektrum aktivít pre rôznych návštevníkov a uspokojiť ich mnohoraké záujmy. Na rôznorodé kultúrno-spoločenské aktivity a predstavenia sú najvhodnejšie **multifunkčné (viacúčelové) sály** s rovnou podlahou a bez zvýšeného pódia. Zariadenie takýchto sál by malo byť riešené flexibilne s mobilnými alebo zasúvateľnými prvkami tak, aby bolo možné vytvoriť vyhovujúce usporiadanie priestoru v závislosti od typu aktivít a počtu osôb v sále.

Riešenie **kinosály** je priamo závislé na vývoji projekčných a multimediálnych technológií, ako aj na formáte premietacej plochy. Pri návrhu kinosály je potrebné splniť podmienky viditeľnosti a akustiky. Základné požiadavky na riešenie hľadiska a návrhu **krivky viditeľnosti** sú uvedené v norme STN 73 5245 (Kultúrne objekty s hľadiskom. Podmienky viditeľnosti). Plošné a objemové nároky priestoru kinosály vychádzajú z počtu divákov (kapacity sály), rozmerov a typu premietacej plochy a technológie. Tvarovanie hľadiska je taktiež ovplyvnené priestorovou akustikou.

Rovnako aj pri návrhu **divadelných sál** je veľmi dôležité dodržiavať podmienky dobrej viditeľnosti a akustiky, ktoré zároveň definujú aj usporiadanie a vzdialenosť sedadiel od javiska. V činohre sa odporúča vzdialenosť sedadiel od javiska najviac 25 až 27 metrov, v opere a operete najviac 30 až 32 metrov. Pričom musí byť zabezpečená minimálna viditeľnosť zo všetkých sedadiel na 75% hracej plochy.

V neposlednom rade je pri návrhu zhromažďovacích sál dôležitá **bezpečnosť divákov v prípade evakuácie**, čomu musí zodpovedať profesionálny návrh únikových ciest a východov, ktorý musí zahŕňať aj bezpečný spôsob evakuácie osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

8.1. VSTUPNÉ PRIESTORY, PREDSÁLIE

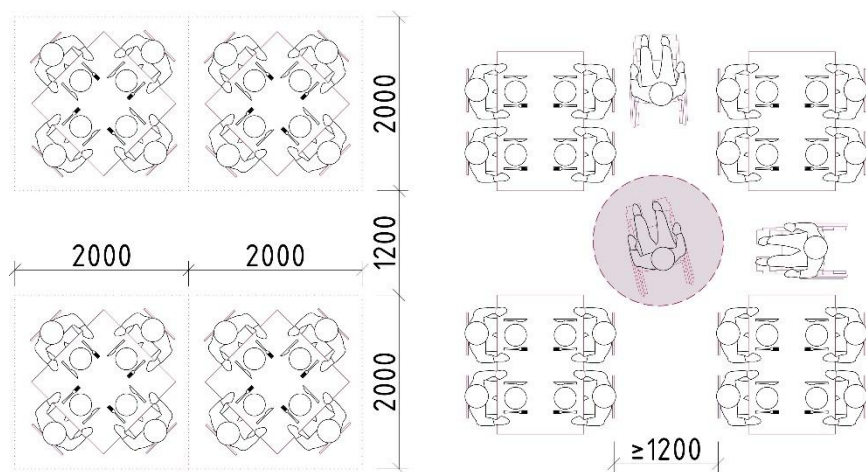
V budovách so zhromažďovacími sálami sa navrhuje priestranná vstupná hala a predsálie, ktoré sú dimenzované podľa kapacity sály. Na jedného návštevníka sa orientačne dimenzuje 0,2 m² podlahovej plochy. Vo vstupnej hale sú umiestnené obslužné pulty - predaj vstupeniek, informačný pult, šatňový pult a podobne.

Obslužné pulty je potrebné navrhnuť tak, aby ich umiestnenie v rámci priestoru bolo jednoznačné a ľahko identifikovateľné aj osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Zároveň všetky pulty musia byť svojou výškou a hmotovým riešením prístupné osobám na vozíku. Aspoň časť pultu by mala mať **zníženú výšku** (najviac 870 mm, optimálne 750 mm od úrovne podlahy) a dostatočný **priestor na zasunutie** nôh osoby sediacej na vozíku. Navrhovanie šatňových pultov je uvedené v kapitole 7.

Pri navrhovaní obslužných pultov je potrebné zohľadniť ich správnu polohu a prevedenie, tak aby boli dobre vnímateľné. Vhodnou pomôckou je použitie farebného kontrastu, vhodného osvetlenia a označenia. Pri pultoch je potrebné osadiť prenosnú **indukčnú slučku** na zosilnenie zvuku pre osoby so sluchovým postihnutím pri komunikácii s obsluhou.

Pri zhromažďovacích sálach je potrebné pred jednotlivými pultmi dimenzovať dostatočný priestor vzhľadom na kapacitu návštevníkov a plynulosť prevádzky.

Vo vstupnej hale a prestávkových priestoroch pri zhromažďovacích sálach, musí byť poskytnutý dostatok oddychových miest na **sedenie a občerstvenie**. V prípade občerstvenia je potrebné vytvoriť priestor na sedenie pri stoloch, a zároveň vytvoriť priestor na manévrovanie osôb na vozíku s možnosťou komfortného prístupu ku stolom. Vzdialenosti jednotlivých stolov so stoličkami musia umožňovať bezkolízny pohyb aj pre osoby na vozíku, preto musia mať svetlú šírku najmenej 1200 mm. Odporúčaná svetlá šírka je 1500 mm. Konštrukcia a dizajn jedálenského stola musí umožňovať zasunutie nôh osoby na vozíku, preto musí byť pod stolom voľný priestor vysoký najmenej 700 mm, hlboký 500 mm a široký 800 mm. Do tohto priestoru nesmú zasahovať žiadne konštrukcie stola.

Usporiadanie stolov v priestoroch na občerstvenie

Vstup do zhromažďovacej sály

Dvere do zhromažďovacej sály musia byť nadimenzované v závislosti od kapacity sály tak, aby bol zabezpečený dostatok únikových východov. V zhromažďovacích sálach s kapacitou nad 100 osôb musia byť dvojkrídlové dvere. Dvere musia byť bezprahové a otváracie v smere úniku. Nevhodnými typmi dverí sú posuvné, skladacie a kynné dvere, ktoré by sa v zhromažďovacích sálach nemali navrhovať.

Dvere, ktoré sú súčasťou únikovej komunikácie, musia mať šírku najmenej 1650 mm a výšku 2100 mm. Ak sú dvere dvojkrídlové, šírka jedného krídla musí byť aspoň 900 mm. Optimálna šírka dvojkrídlových dverí je 1800 mm. Vedľa dverného krídla musí byť označenie účelu miestnosti v reliéfnom prevedení a s popisom v Braillovom písme.

Pri vstupe do kinosály, divadelnej a koncertnej sály je potrebné vytvoriť medzipriestor slúžiaci ako svetelný a akustický filter, ktorý zabráňuje prenikaniu svetla a zvuku z komunikačných priestorov do priestoru sály.

8.2. HLÁDISKO

Pri navrhovaní hľadiska a iných sálových priestorov určených na zhromažďovanie ľudí, je potrebné správne nadimenzovať únikové komunikácie. Každá úniková komunikácia v zhromažďovacej sále musí mať voľnú priechodnú šírku najmenej 1650 mm (so zohľadnením úniku osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie) a táto šírka nesmie byť zmenšovaná žiadnym zariadením.

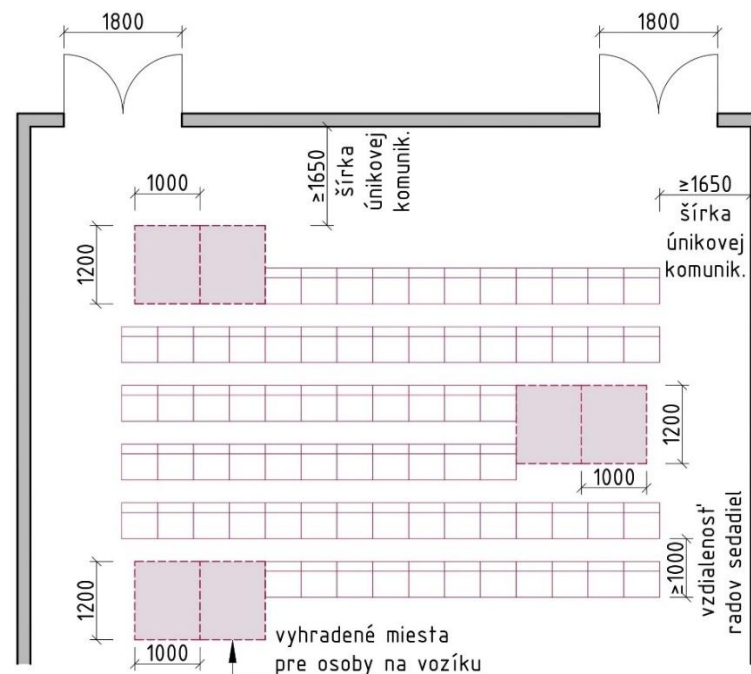
Vyhradené miesta pre osoby na vozíku

V hľadisku, v zhromažďovacej sále budovy pre kultúru a verejnú zábavu musí byť vyhradené 1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta pre osoby na vozíku. Tieto **vyhradené miesta** pre osoby na vozíku musia byť umiestnené na rovnej podlahe pôdorysných rozmerov 1000 mm x 1200 mm a situované v blízkosti únikových východov, nesmú však zasahovať do únikových ciest.

Pri riešení usporiadania sedadiel je potrebné brať do úvahy vyššiu výšku osoby sediacej na vozíku než na štandardnom sedadle, preto je pre **zabezpečenie dobrej viditeľnosti** vhodné diagonálne usporiadanie sedadiel. Šírky uličiek medzi jednotlivými radmi sedadiel musia poskytovať dostatok priestoru aj pre osoby vyššieho vzrastu, alebo s kompenzačnými pomôckami.

Rozmiestnenie vyhradených miest pre osoby na vozíku závisí od spádu podlahy v sále a taktiež od situovania únikových ciest a východov:

- v **zhromažďovacích sálach s rovnou podlahou** môžu byť vyhradené miesta pre osoby na vozíku rovnomerne rozptýlené po celej sále, avšak musia byť umiestnené v blízkosti únikových ciest, ale nesmú do nich zasahovať (zužovať ich šírku),

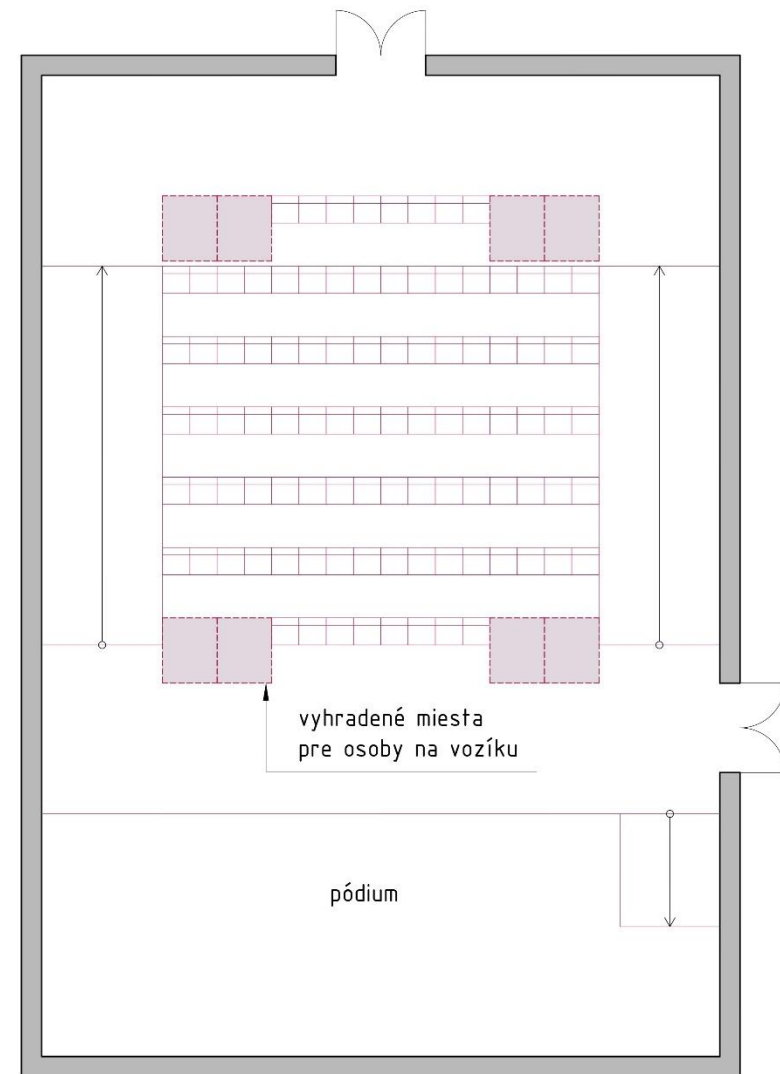

Usporiadanie vyhradených miest v sále s rovnou podlahou

- v zhromažďovacích sálach so šikmým sklonom podlahy alebo so stupňovitým riešením podlahy je potrebné umiestniť vyhradené miesta na rovnej podlahe v blízkosti únikových východov (vstupov do sály), takto sa vytvára sedenie pre osoby na vozíku napr. vzadu za posledným radom sedadiel, alebo vpredu pred prvým radom sedadiel (vždy však musí byť zohľadnená krivka viditeľnosti) a vedľa týchto sedadiel sa musia nachádzať aj štandardné sedadlá.

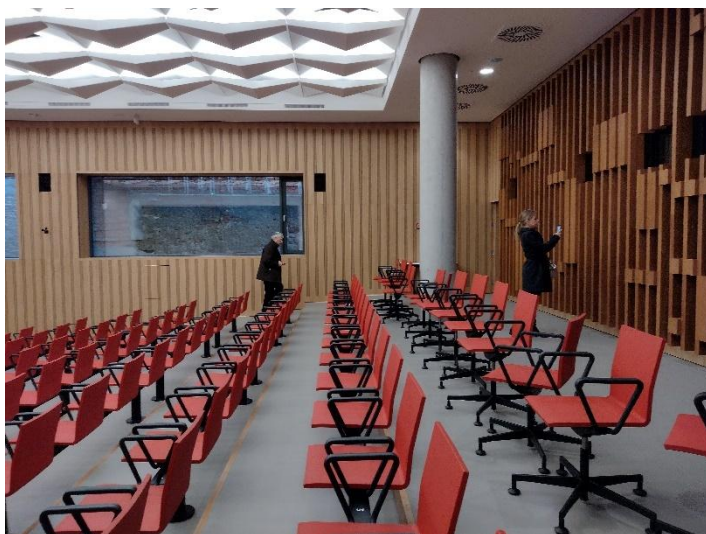
Umiestnenie vyhradených miest v strednej časti javiska v blízkosti únikového východu (Reduta, Brno)

Usporiadanie vyhradených miest v sále so stupňovitou podlahou

Počet vyhradených miest pre osoby na vozíku je možné prispôbovať, vzhľadom na dopyt, pomocou **adaptabilných (odnímateľných alebo mobilných) sedadiel**, ktoré sa dajú ľahko presunúť a voľný priestor môže byť použitý na vyhradené miesta pre osoby na vozíku. Umiestnenie týchto sedadiel však musí spĺňať vyššie uvedené požiadavky na miesta vyhradené pre osoby na vozíku.

V prípade zhromažďovacích sál (konferenčného typu) so zabudovaným **radovým usporiadaním stolov a sedadiel** je potrebné pre osoby na vozíku vytvoriť voľný prístup (bez sedadla) s možnosťou komfortného zasunutia sa za stolovú dosku.

Adaptabilné usporiadanie sedadiel v hornom rade sály (SNG, Bratislava)

KH – ZHROMAŽĎOVACIE SÁLY (1)	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Predsálie je dostatočne veľké (cca 0,2 m ² na jedného návštevníka)	☐	☐
Obslužné pulty sú bezbariérovo užívateľné, pred pultom je dostatočný priestor (kruh ø 150 cm)	☐	☐
Obslužný pult je vybavený prenosnou indukčnou slučkou	☐	☐
Vstupné dvere do sály majú aspoň jedno krídlo široké 900 mm, vedľa dverí je štítok s uvedením účelu miestnosti v hmatovom prevedení	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest v hľadisku pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
V hľadisku je zabudovaný systém na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčná slučka)	☐	☐
V blízkosti hľadiska je najmenej jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
V prestávkových priestoroch je dostatok oddychových miest na sedenie a občerstvenie	☐	☐
Usporiadanie stolov v priestoroch občerstvenia umožňuje manévrovanie s vozíkom (priechod najmenej 1200 mm)	☐	☐

8.2. PÓDIUM, JAVISKO

V zhromažďovacej sále je potrebné vytvoriť bezbariérový prístup na pódium alebo javisko aj pre osoby so zdravotným znevýhodnením, ktoré sa aktívne zúčastňujú na predstavení alebo podujatí:

- v multifunkčných (viacúčelových) sálach **nenavrhovať zvýšené pódium, ale rovnú podlahu** s prístupom k rečníckemu pultu, projekčnému plátnu a podobne;
- v sálach, kde je nevyhnutné vyvýšené pódium, je potrebné vytvoriť bezbariérový **prístup na pódium** pomocou rampy, alebo zvislej zdvíhacej plošiny v závislosti od výšky pódia.

Vyvýšené pódium alebo javisko je možné sprístupniť pomocou rampy, ak nie je potrebné prekonávať príliš veľkú výšku a v sále je dostatok priestoru na umiestnenie **rampy**. Odporúčaný sklon rampy by mal byť najviac 1:15, napríklad v prípade výškového rozdielu 400 mm by dĺžka rampy mala byť 6000 mm. Rampa by nemala byť dlhšia viac ako 9000 mm. V prípade nedostatku priestoru je možné rampu situovať aj pozdĺžne pred pódium.

Ak nie je možné umiestniť na rampe zábradlie s držadlami z dôvodu vizuálnej bariéry pri pódiu (ako je uvedené v kapitole 5.5.), je potrebné vytvoriť na rampe obrubu vysokú 100 mm, aby sa zabránilo vybočeniu osoby na vozíku z dráhy rampy.

Pódium sprístupnené pomocou rampy (ONCE Foundation, Madrid)

V prípade potreby prekonávania väčších výšok a nedostatku priestoru v blízkosti pódia alebo javiska je vhodnejším riešením použitie **zvislej zdvíhacej plošiny** (kapitola 5.5). Takáto plošina môže byť riešená aj ako schodisko so zasúvacími schodiskovými stupňami, čiže môže byť univerzálne použiteľná aj pre osoby na vozíku.

Zvislá zdvíhacia plošina so zasúvacími schodmi (Sála Waltham, USA)

Javisková časť divadla zahŕňa hlavné a pomocné javiská (bočné javiská) s pomocnými miestnosťami, skúšobne, príslušenstvo orchestriska, šatne účinkujúcich, miestnosť umeleckého vedenia, čakáreň hercov, techniku javiska, dielne, sklady a komunikácie. Pri navrhovaní jednotlivých priestorov javiskovej časti divadla sa musia zohľadniť minimálne hodnoty potrebnej podlahovej plochy podľa stavebnotechnických noriem. Javisková časť divadla by mala byť bezbariérovo prístupná, aby bolo možné aj účinkovanie osôb so zdravotným postihnutím.

Systém na zlepšenie zvukového vnemu

Zhromažďovacia sála musí byť vybavená pomocným zariadením na zlepšenie vnímania zvuku pre osoby so sluchovým postihnutím (viac informácií o zariadeniach na str.21).

Zabudovaná indukčná slučka umožňuje divákovi prijímať zosilnený zvuk pomocou vlastného načúvacieho prístroja pripojeného na indukčnú slučku.

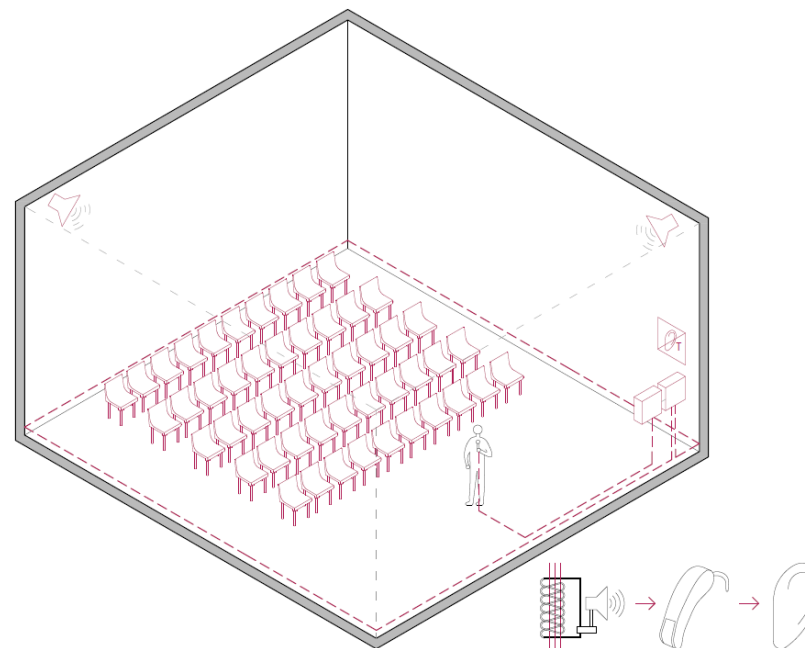

Schéma osadenia indukčnej slučky v sále

Pri používaní indukčnej slučky môže dochádzať k vzájomnému zachytávaniu signálov vydávaných dvomi slučkami v susedných priestoroch. Preto je nutná dôkladná akustická izolácia jednotlivých miestností, v ktorých sú indukčné slučky použité. Ďalšie problémy sa môžu vyskytnúť vtedy, ak sa v blízkosti indukčnej slučky nachádzajú rôzne typy zdrojov magnetického poľa.

Prenosná indukčná slučka funguje na rovnakom princípe ako zabudovaná indukčná slučka, je možné ju použiť pri stretnutí dvoch alebo viacerých účastníkov na konverzáciu, predovšetkým pri informačných a pokladničných pultoch.

8.3. PRIESTORY PRE ÚČINKUJÚCICH

Pre zabezpečenie možnosti aktívnej účasti osôb so zdravotným znevýhodnením na kultúrnych predstaveniach je dôležité sprístupniť aj priestory pre účinkujúcich, predovšetkým pódium, javisko a orchestrisko, niektoré skúšobne a šatne s hygienickým zázemím.

Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich musí byť bezbariérovo prístupná a užívateľná, ako je uvedené v kapitole 7.2. V blízkosti šatne musí byť pre účinkujúcich k dispozícii bezbariérová hygienická kabína. Požiadavky na riešenie bezbariérovej hygienickej kabíny sú uvedené v kapitole 6.2.

Pri návrhu **orchestriska** je potrebné dimenzovať priestor pre hudobníkov s ohľadom na väčšie priestorové nároky osôb na vozíku, ktoré môžu byť tiež súčasťou orchestra. Zároveň je dôležité zabezpečiť bezbariérový prístup do priestoru orchestriska.

V prípade stupňovitého riešenia orchestriska, je potrebné, aby aspoň niektoré časti orchestriska boli bezbariérovo sprístupnené, napríklad pomocou rampy.

KH – ZHROMAŽĎOVACIE SÁLY (2)	áno	nie
Priestory určené pre účinkujúcich v javiskovej časti sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Pódium / javisko je bezbariérovo prístupné z hľadiska, napríklad pomocou rampy alebo zvislého zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Javisko je bezbariérovo prístupné zo šatne pre účinkujúcich	☐	☐
Orchestrisko je bezbariérovo prístupné zo šatne pre účinkujúcich	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo užívateľná (kapitola 7.2.)	☐	☐
V zázemí javiska je aspoň jedna bezbariérová hygienická kabína pre účinkujúcich (kapitola 6.2.)	☐	☐

9. KNIŽNICE

Prístup k informáciám, vedomostiam a čítaniu umožňuje osobám so zdravotným postihnutím, aby žili nezávisle a plne a rovnocenne sa zapájali do života spoločnosti. Podporné služby pre návštevníkov so špecifickými potrebami, ktoré sú oddelené, môžu vytvárať pocity odlišnosti a vylúčenia a preto môžu odrádzať od využívania týchto služieb. Je preto vhodnejšie, ak sú špeciálne služby, ktoré vyžadujú vyškolený personál a flexibilné opatrenia, súčasťou všeobecných služieb poskytovaných pre všetkých návštevníkov.

9.1. KNIŽNIČNÉ SLUŽBY

Aby boli knižničné služby prístupné pre všetkých ľudí, odporúča sa aplikovať princípy univerzálneho navrhovania v týchto oblastiach:

- pri navrhovaní a debarierizácii budov,
- pri navrhovaní interiéru, orientačných a bezpečnostných prvkov,
- pri poskytovaní podporných služieb a pri komunikovaní,
- pri zabezpečení prístupnosti informačných a komunikačných technológií, elektronických zdrojov a obsahu webovej stránky.

Budova knižnice by mala byť univerzálne prístupná vo všetkých prevádzkových častiach, počnúc bezbariérovým prístupom do budovy až po bezbariérové užívanie všetkých priestorov a všetkých poschodí budovy podľa odporúčaní v kapitolách 4-8.

Pri návrhu interiéru knižnice, je veľmi dôležitý správny dizajn alebo výber nábytkových prvkov, najmä dizajn pultov, regálov s knihami, časopismi a inými médiami alebo sedacích prvkov.

Návštevníci knižnice s poruchami zraku a čítania si vyžadujú dobrú orientáciu v budove, ktorú im môžu zabezpečiť najmä farebné kontrasty dôležitých prvkov alebo priestorov. Materiály špeciálne vytvorené pre osoby s poruchami zraku a čítania by sa mali dať v priestoroch knižnice ľahko nájsť. Sú to napríklad zvukové knihy, ľahko zrozumiteľné knihy, knihy v Braillovom písme, alebo knihy s veľkým tlačným písmom. Na Slovensku sa na vydávanie zvukových kníh a kníh v Braillovom písme špecializuje Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Pracovníci knižnice by mali poznať nároky rôznych čitateľov, ako aj to, ako poskytovať služby návštevníkom s rôznymi zdravotnými znevýhodneniami.

V knižniciach je potrebné poskytovať rôzne druhy informácií, najmä textové, obrázkové, zvukové a video. Tieto druhy informácií možno poskytovať prostredníctvom rôznych mediálnych kanálov, ako sú elektronické dokumenty, on-line zdroje, videá a tlačené materiály.

Prístupné informácie v ideálnom prípade:

- umožňujú všetkým čitateľom ľahko sa zorientovať v obsahu,
- umožňujú efektívne vnímať a pochopiť informáciu prostredníctvom viacerých spôsobov vnímania - zrakom, sluchom alebo hmatom.

9.2. INTERIÉROVÉ RIEŠENIE KNIŽNICE

Správne rozmiestnenie nábytku ovplyvňuje plynulý a bezkolízny **pohyb v priestoroch knižnice**. Okolo nábytkových prvkov sa musí dať voľne a bezpečne prechádzať:

- vzájomná vzdialenosť samoobslužných regálov musí byť najmenej 1500 mm, optimálne 2000 mm; len v stiesnených priestoroch môže byť medzi regálmi zúžená šírka na 1200 mm,
- v koncových polohách regálov, pred vstupnými dverami, pred informačným pultom, infoboxom alebo pred pracovným stolom musí byť k dispozícii manévrovacia plocha (kruh s $\varnothing$ 1500 mm).

Hlavné trasy pohybu v priestoroch knižnice majú tvoriť **premyslený orientačný systém**, ktorý navádza návštevníkov do jednotlivých častí. Orientáciu môžu podporiť najmä farebné kontrasty dôležitých interiérových prvkov, napríklad kontrastná farba informačného pultu alebo vstupných dverí do jednotlivých oddelení. Orientáciu môžu tiež zlepšiť hmatové vodiace línie na podlahe, farebné kódovanie priestorov, požívanie veľkých piktogramov alebo smerových značiek.

Ak je vo vstupnej časti knižnice umiestnený **rotačný turniket** na kontrolu vstupu, musí byť vedľa neho situovaný aj bezbariérový kontrolovaný vstup s priechodnou šírkou najmenej 900 mm.

V priestore šatne pre návštevníkov majú byť umiestnené **uzamykateľné skrinky** s vešiakmi v rôznych výškach, ako je uvedené v kapitole 7.1.

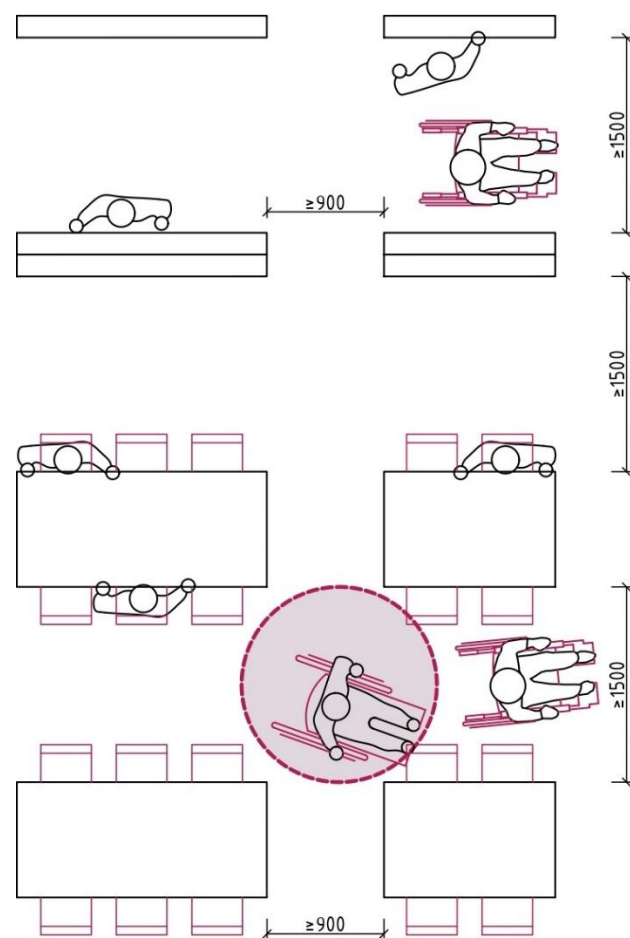
Informačný pult má zníženú časť, pred pultom je dostatočne veľký priestor na manévrovanie s vozíkom, ku pultu navádza umelá vodiaca línia (Múzeum Deggendorf, Nemecko)

Informačné pulty, obslužné pulty alebo infoboxy musia mať vhodnú výšku a dizajn, ktorý umožňuje bezbariérové užívanie stojacej aj sediacej osobe. Aspoň jedna časť pultu musí byť znížená na výšku najviac 870 mm. Pri pulte, kde sa predpokladá aj potreba písania, musí mať v zníženej časti voľný priestor na zasunutie kolien. Informačné pulty musia byť vybavené prenosnou indukčnou slučkou (strana 21).

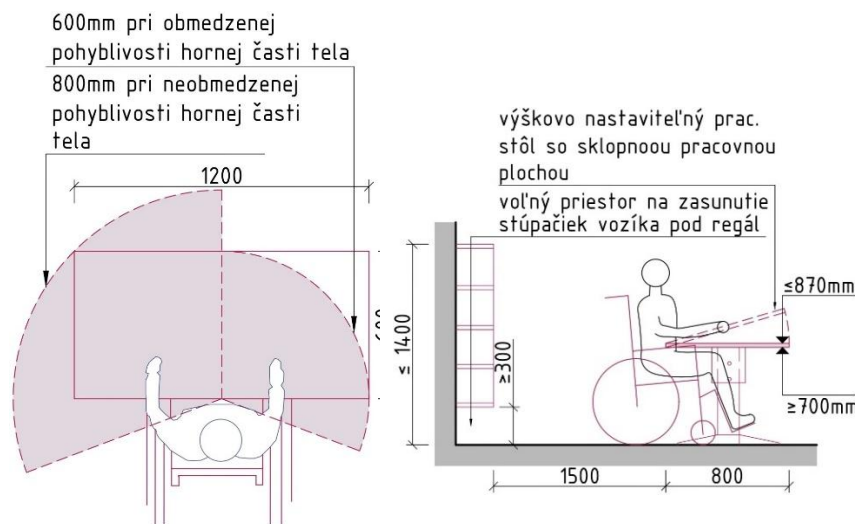
Regály na knihy a časopisy by mali mať výšku najviac 1400 mm, pričom najpoužívanéjšie publikácie majú byť umiestnené v dosahu sediacej osoby, optimálne v rozmedzí 600 mm – 1200 mm nad podlahou, aby boli ľahko prístupné aj pre osoby na vozíku alebo pre osoby nízkeho vzrastu.

V priestoroch knižnice majú byť vytvorené **študijné priestory** na skupinové štúdium, aj menšie miestnosti na individuálne štúdium. Priestory na štúdium majú mať kvalitné osvetlenie, odporúčaná intenzita osvetlenia je 500 lx- 600 lx.

Výška a konštrukcia **pracovného stola** v časti študovne musí umožňovať pohodlné zasunutie vozíka, preto musí byť pod stolovou doskou voľný priestor s výškou 700 mm, široký 800 mm a hlboký najmenej 500 mm. Optimálne sú výškovo nastaviteľné stoly, ktoré nie sú pevne pripevnené k podlahe, aby sa dali v prípade potreby ľahko premiestňovať.

Vzájomné vzdialenosti samoobslužných regálov a stolov v knižnici

Výškovo nastaviteľný stôl s dosahovou vzdialenosťou sediacej osoby

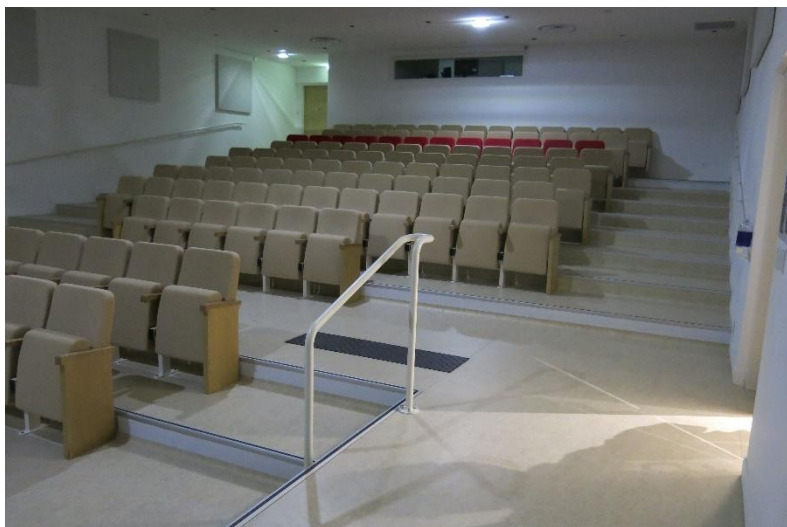
V prednáškovej alebo spoločenskej miestnosti musia mať možnosť návštevníci participovať na podujatiach ako diváci ale aj ako účinkujúci. V miestnosti musí byť k dispozícii pomocný načúvací systém pre návštevníkov s poruchami sluchu, napríklad zabudovaná indukčná slučka. Viac informácií o načúvacích systémoch je na str. 21.

Ak je v knižnici spoločenská miestnosť alebo aj priestor na stravovanie, musia spĺňať požiadavky uvedené v kapitole 8.

V budove knižnice musí byť k dispozícii návštevníkom aspoň jedna **bezbarierová záchodová kabína**. Rozmery a umiestnenie zariaďovacích prvkov záchodovej kabíny sú uvedené v kapitole 6.1.

Znížené regály na knihy a časopisy (hore) a študijné priestory (Mediatéka Nice)

Bezbariérové prístupné hľadisko aj pódium (Mediatéka v Nice, Francúzsko)

KH – KNIŽNICA	áno	nie
V blízkosti vstupu sú vyhradené parkovacie miesta pre osoby ŤZP	☐	☐
Ku vstupu do budovy vedie vodiaca línia	☐	☐
Vstup do budovy ako aj trasy po budove sú bezbariérové užívateľné (kapitola 5)	☐	☐
Všetky časti knižnice sú bezbariérové užívateľné	☐	☐
Výťah má požadované vybavenie (kapitola 5.5)	☐	☐
V knižnici je bezbariérová záchodová kabína	☐	☐
Chodby a uličky medzi interiérovými prvkami sú dostatočne široké	☐	☐
V knižnici je vytvorený orientačný systém	☐	☐
Interiérové prvky (pulty, regály, stoly...) spĺňajú požiadavky univerzálneho navrhovania	☐	☐
Knižnica poskytuje všetky informácie prístupnou formou (princíp dvoch zmyslov)	☐	☐
V spoločenskej sále je k dispozícii systém na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčná slučka)	☐	☐
Knižnica poskytuje podporné služby a materiály pre návštevníkov s poruchami zraku a čítania	☐	☐
Zamestnanci knižnice sú zaškolení o spôsoboch komunikácie s ľuďmi s rôznymi znevýhodneniami	☐	☐

10. VÝSTAVNÉ PRIESTORY – MÚZEÁ, GALÉRIE

Je dôležité vytvárať priestory múzea a galérie inkluzívnym spôsobom, aby ich mohli navštíviť a vnímať ľudia rôzneho veku, s rozmanitými potrebami, preferenciami či znevýhodneniami. Prístupné musí byť fyzické prostredie múzea a galérie, interiérové vybavenie, dizajn výstavy, ako aj organizácia aktivít a podujatí. Priestory by mali byť inkluzívne ako pre návštevníkov, tak aj pre zamestnancov. Cieľom je podporiť možnosti aktívneho zapojenia sa do kultúrneho diania pre široké spektrum ľudí.

10.1. TRASA PREHLIADKY

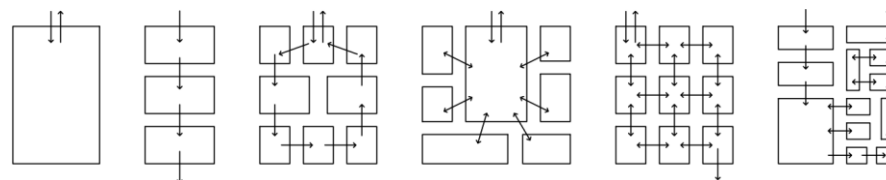
Trasa prehliadky stanovuje súslednosť informácií, aktivít a objektov a ovplyvňuje mieru porozumenia výstavy ako aj orientáciu v priestore. Spôsob a poradie, akým návštevník prechádza výstavnými priestormi, sú veľmi dôležité koncepčné rozhodnutia. Cohen a McMurtry (1985, s. 30) vysvetľujú, že prehliadkové trasy majú väčší potenciál, ako len usmerňovanie toku návštevníkov múzea: „*Riešenie nosnej prehliadkovej trasy nastavuje náladu a určuje hlavný zážitok z múzea.*“ Trasa prehliadky má byť navrhnutá tak, aby bola vhodná aj pre návštevníkov s rôznymi znevýhodneniami, napríklad výťah má byť súčasťou trasy, ak je trasa prehliadky na viacerých podlažiach.

Nie je vhodné, aby sa vytvárali osobitné trasy pre ľudí so zdravotným postihnutím, ktorí by tak boli vyčlenení a nemohli absolvovať trasu spolu s ostatnými návštevníkmi.

Výnimkou môžu byť niektoré časti pamiatkovo chránených objektov, v ktorých nie je možné z hľadiska pamiatkovej ochrany bezbariérového sprístupniť celú trasu. V takom prípade sa môže neprístupná časť trasy sprístupniť napríklad formou virtuálnej prehliadky. Aj v prípade pamiatkovo chránených objektov múzeí a galérií sa však uprednostňuje bezbariérový prístupná celá trasa prehliadky.

S tvorbou trás úzko súvisí dispozično-prevádzkový koncept a pri novostavbách aj formovanie architektonickej hmoty budovy. Napríklad Neufert vymenúva šesť druhov priestorového členenia a trasovania prehliadky:

- 1) *Otvorený (voľný) pôdorys;*
- 2) *Lineárne reťazenie;*
- 3) *Okružná trasa;*
- 4) *Hlavné a vedľajšie miestnosti (jadro a satelity);*
- 5) *Labyrint;*
- 6) *Komplexné radenie.*

Šesť základných typov dispozície výstavy (podľa Neufert, 2019, s.386)

Otvorený pôdorys je vysoko flexibilný, adaptabilný a zariaďuje sa vloženými exponátmi alebo prvkami, ktorými autori výstav vytvárajú prehliadkovú trasu. V otvorenom pôdoryse, ktorý je typický napríklad pre konverzie historických priemyselných objektov, sa musí venovať väčšia pozornosť návrhu trasy ako pri iných priestorových usporiadaniach, ktoré majú trasy už architektonicky preddefinované. Lineárne reťazenie alebo okružná trasa sú pre návštevníkov vhodné, lebo ponúkajú trasy s ľahkou navigáciou. Trasy s priestorovým prelínaním (jadro a satelity) ako aj labyrintový typ a komplexné (hybridné) usporiadania, sú z hľadiska navigácie návštevníkov často veľmi zložité a vyžadujú značenia a výhľady na dominantné prvky uľahčujúce orientáciu.

Výborný príklad z hľadiska bezbariérovej prístupnosti trasy je napríklad v **Múzeu Schlossberg v meste Graz**. Obnovu a doplnenie historického areálu navrhli v roku 2020 architekti WG3, ktorých koncept kladie dôraz na inklúziu. Na prízemí sa prezentuje výstava s vitrínami, obrazovými a akustickými materiálmi, návštevníci sa tu pohybujú v miestnostiach radených v schéme „jadra a satelitov“, pričom za najväčšou výstavnou miestnosťou je situovaný výťah, ktorý je zakomponovaný do trasy prehliadky. Podzemné priestory, kazematy, sú vďaka výťahu prístupné aj pre návštevníkov so zdravotným postihnutím a pre návštevníkov s kočíkmi. Trasu v podzemí tvorí vhodná rampa, ktorá nekonkuruje historickému prostrediu a ako jediná trasa vedie spoločne všetkých návštevníkov priestorom pričom chráni historické murivo pred opotrebovaním.

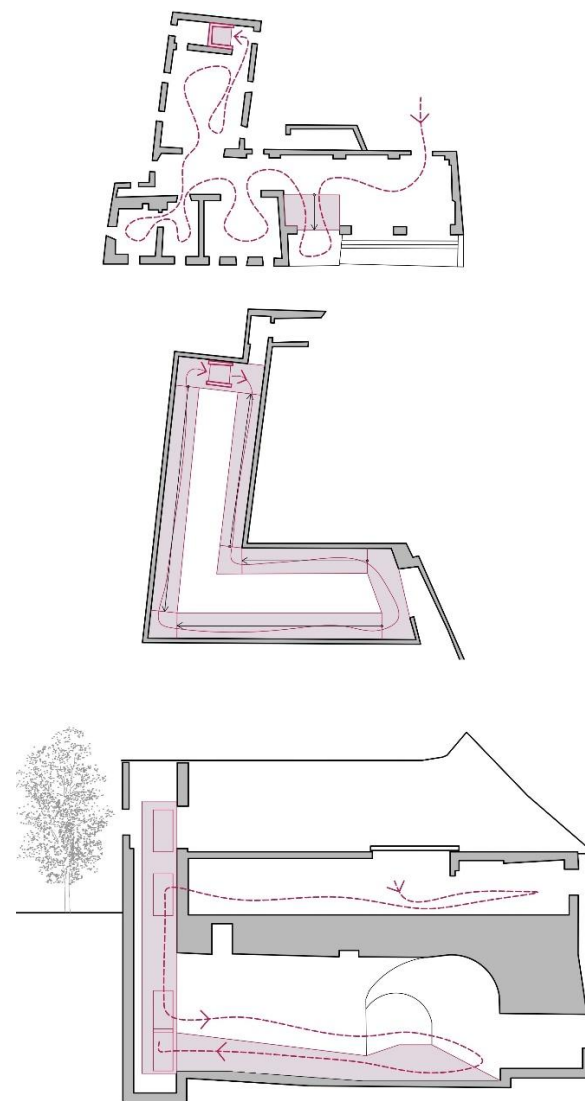
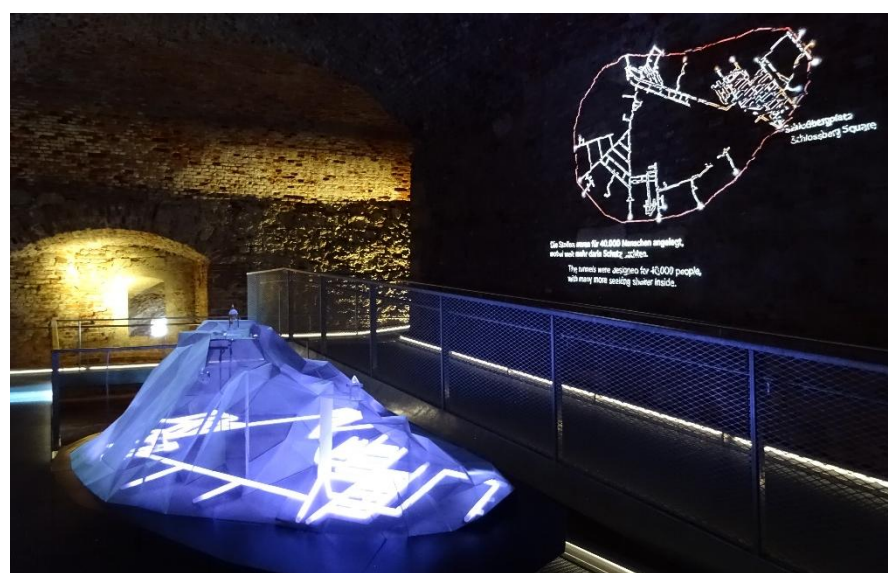

Schéma 1. NP, 1. PP a rez historického objektu múzea Schlossberg v Grazi.

Fotografie prístupnej exteriérovej expozície a bezbariérovej trasy v podzemí historického objektu múzea Schlossberg v Grazi, Rakúsko

10.2. PRÍSTUPNOSŤ EXPONÁTOV PRE VŠETKÝCH

Pri navrhovaní výstavy sa dbá v prvom rade na prístupnosť fyzického prostredia a exponátov aj pre ľudí s obmedzenou schopnosťou pohybu. Musia sa navrhovať dostatočné šírky trás medzi exponátmi (aspoň 900 mm) a manévrovacie plochy pred prvkami s ktorými sa manipuluje (kruh s $\varnothing$ 1500 mm). **Výška osadenia exponátov** sa odvíja od dosahu sediacej osoby, umiestňujú sa vo výške 500 mm – 1200 mm v závislosti od situácie.

Multisenzorická prezentácia exponátov obsahuje najmenej dva spôsoby zmyslového vnímania. Vnímanie výstavy zrakom sa tak obohacuje o ďalšie možnosti zmyslového vnímania. Kombinovaním zrakových, zvukových, hmatových aj čuchových vnemov sú zohľadnené senzorické a kognitívne potreby rôznych návštevníkov. Kombinácia stimulov rôznych zmyslov a zakomponovanie interaktívnych, hravých „hands-on“ prvkov v múzeu pomáha v porozumení a hrá mimoriadne dôležitú úlohu najmä pre deti a návštevníkov so zrakovým, sluchovým alebo mentálnym postihnutím.

Rozšírená alebo virtuálna realita a premietanie na rôzne plochy sú v múzeu a galérii čoraz častejší fenomén, ktorý obohacuje fyzické prostredie o digitálne dotvorené informácie alebo exponáty. Môže slúžiť ako doplnok k expozícii alebo ako nástroj k sprístupneniu fyzicky neprístupných miest, predstavenie histórie či navodenie atmosféry. Miestnosť na premietanie má byť vybavená indukčnou slučkou.

Pulty s multisenzorickými informáciami (vnímanými zrakom, hmatom a sluchom) poskytujú prehľadný plánik miestnosti a stručne opisujú vystavené exponáty. Pulty majú byť podjazdné, aby si mohol človek na vozíku zasunúť pod pult kolená. Odporúča sa, aby bol k týmto pultom navádzaný návštevník so zrakovým postihnutím pomocou umelej vodiacej línie. Nižšie osadené vizuálne exponáty, ktoré sú na podstavcoch alebo pódiách v dotyku s podlahou, môžu slúžiť aj ako prirodzené vodiace línie.

Dizajn tmavého pultu s multisenzorickými informáciami a s prehľadným plánikom vystavených exponátov je umiestnený v každej výstavnej miestnosti (Deutsches Museum, Mníchov, Nemecko)

Podjazdný pult s multisenzorickými informáciami a , ktorý je vyobrazený na predchádzajúcom obrázku na str. 79

Informácie o exponátoch majú byť k dispozícii vo viacerých jazykoch a úrovniach náročnosti. Textovú informáciu pri každom exponáte je vhodné doplniť o ľahko zrozumiteľný text, zvukový opis, video s titulkami a s prekladom do posunkového jazyka. Veľkosť použitého písma na popis exponátu závisí od pozorovacej vzdialenosti. Drobné texty by nemali byť príliš vysoko, vzhľadom na potreby osôb sediacich na vozíku a osôb nižšieho veku by mali byť vo výške najviac 1400 mm od podlahy. Na sprostredkovanie alternatívnych formátov informácií možno využiť napríklad QR kódy a mobilné aplikácie.

Popisy exponátov sú umiestnené v nižšej polohe, aby boli prístupné pre všetkých návštevníkov; sú doplnené o dotykovú obrazovku so zvukovými informáciami (Deutsches Museum, Mníchov)

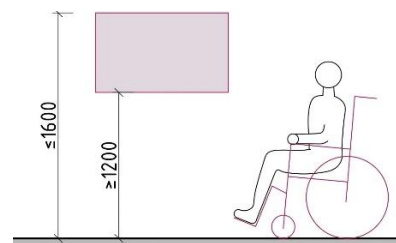

Schéma osadenia vizuálneho exponátu.

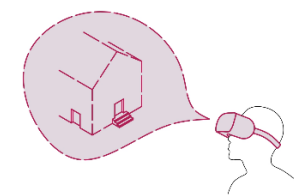
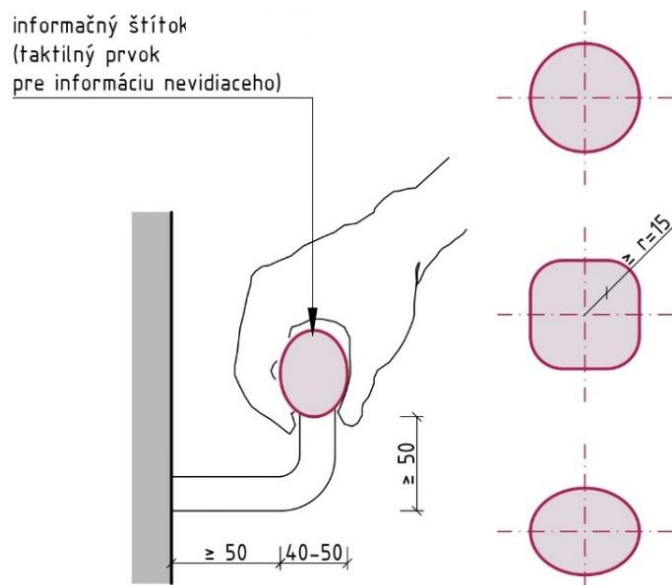

Schéma prezentácie virtuálnou realitou.

Stručné informácie alebo názvy exponátov v Braillovom písme a reliéfnej latinke sa môžu umiestniť v blízkosti exponátov, napríklad na samostatný štítok na vitríne alebo na držadle, ktoré môže zároveň slúžiť ako navádzací prvok alebo ako zábrana vstupu chrániaca vzácne exponáty.

Pri osadení exponátov je dôležité zvažovať aj prvky **bezpečnosti a komfortu**. Ak sú exponáty umiestnené pod úrovňou podchodnej výšky 2200 mm, je potrebné pod exponáty umiestniť zábranu vstupu alebo označiť prekážky kontrastne a hmatovo, aby sa zabránilo úrazom najmä ľudí so zrakovým postihnutím (pozri kapitolu 4.1.). Z hľadiska materiálového riešenia expozície sa

odporúčajú najmä matné (nelesklé) povrchy bez mätúcich vzorov, ktoré sú ľahšie vnímateľné. Zároveň sú vhodné materiály pohlcujúce hluk, ktoré pomáhajú zlepšiť akustiku miestností.

V expozícii pre všetkých je potrebné aplikovať aj **princíp menšej fyzickej námahy**. Aby sa oddialila únava návštevníkov, je vhodné umiestňovať na trase oddychové priestory a prvky. Rôzne prvky na sedenie sa situujú najmä pri významných a zložitejších exponátoch, kde sa predpokladá, že návštevníci stravia dlhší čas. Oddychové sedenie je vhodné umiestniť aj v menej exponovaných priestoroch, buď oddelene od expozície alebo v rohoch miestností. Okrem estetických kritérií kladených na mobiliár v múzeu a galérii je potrebné zohľadniť aj ergonómiu človeka a aspoň časť sedenia navrhnuť ergonomicky s opierkami na chrbát aj ruky.

Trojrozmerný hmatový model obsahuje aj informáciu o exponáte v Braillovom písme (Deutsches Museum, Mníchov)

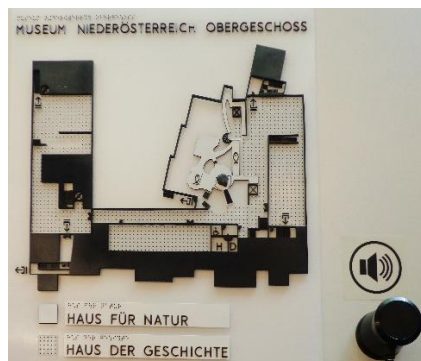
„Hovoriaca kniha“ s dotykovými a akustickými prvkami
(Mestská knižnica, Bratislava)

10.3. ORIENTAČNÉ MAPY A MODEL Y

Hmatové plány a mapy slúžia k uľahčeniu orientácie najmä návštevníkov so zrakovým postihnutím. Reliéfny plánik, ktorý je “čitateľný” hmatom pomáha vytvoriť si predstavu o priestore, do ktorého sa vstupuje. Informácie na reliéfnych plánikoch musia byť zredukované na nevyhnutné údaje tak, aby boli jednoduché a ľahko zrozumiteľné. Plány a mapy je vhodné riešiť v kontrastnej farebnosti, aby boli čo najlepšie vnímateľné aj pre ľudí so zrakovými postihnutiami.

Trojrozmerné hmatové modely predstavujú zmenšeninu budovy múzea alebo zmenšeninu alebo kópiu exponátu, ktorého sa možno dotýkať. Pomáhajú sprostredkovať informácie o objektoch alebo predmetoch najmä pre návštevníkov so zrakovým postihnutím, ale sú zaujímavé a podnetné pre všetkých návštevníkov. Trojrozmerné modely musia byť umiestnené tak, aby boli prístupné aj deťom, osobám nižšieho veku, či osobám na vozíku. Tieto modely musia byť zároveň ľahko identifikovateľné ľuďmi so zrakovým postihnutím, preto je potrebné riešiť ich v nadväznosti na existujúcu trasu prehliadky a systém vodiacich línií.

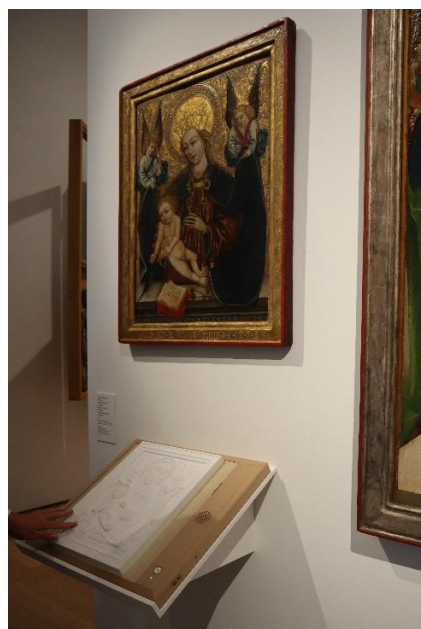
V múzeách a galériách sa často vyskytujú aj **reliéfne vyobrazenia**, ktoré prezentujú výtvarné či iné vizuálne diela do haptickej podoby. Ide o abstrahované a do priestoru vystúpené podoby obrazov, vzorov textílií, mincí, tapiet a ďalších plošných exponátov. Hmatová informácia je často doplnená o akustickú informáciu alebo popis v Braillovom písme a reliéfnej latinke.

Hmatový plán v múzeu
Niederösterreich v St. Pölten

Hmatový model pred múzeom
Schlossberg v Grazi

Reliéfne vyobrazenie ikony v SNG
v Bratislave

Reliéfne vyobrazenie v Dubnickom
múzeu

KH – MÚZEÁ A GALÉRIE	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Obslužné pulty sú ľahko identifikovateľné a pred pultom je dostatočný priestor (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Obslužný pult je vybavený prenosnou indukčnou slučkou	☐	☐
Šatňa pre návštevníkov spĺňa požiadavky prístupnosti (kapitola 7.1.)	☐	☐
V objekte je najmenej jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre ženy a mužov	☐	☐
Trasa prehliadky je bezbariérovo prístupná pre všetkých návštevníkov (osoby ZŤP nemajú inú trasu)	☐	☐
Na trase je dostatok oddychových priestorov	☐	☐
Zariadenie má k dispozícii prenosné sedačky, vozíky a kočíky pre deti	☐	☐
Informácie o exponátoch možno vnímať pomocou najmenej dvoch zmyslov (zrak, sluch, hmat)	☐	☐
Pulty s multisenzorickými informáciami, ako aj prehľadnými plánikmi exponátov v miestnosti	☐	☐
Niektoré exponáty sú dostupné aj ako trojrozmerné hmatové modely alebo reliéfne vyobrazenia popisom v Braillovom písme	☐	☐

11. VYBRANÉ DRUHY STAVIEB

11.1. KULTÚRNY DOM

Kultúrno-osvetové centrá, známe aj ako domy kultúry alebo kultúrne domy, slúžia na organizáciu kultúrno-spoločenských akcií a podujatí, ktoré môžu byť organizované obcou alebo inými subjektami. Spravidla zahŕňajú viacúčelovú spoločenskú sálu s príslušenstvom a zákulisím, výstavné priestory, klubovne a knižnice. V súčasnosti je potrebné zabezpečiť bezbariérový prístup a užívanie existujúcich kultúrno-osvetových centier v plnom rozsahu, aby boli ich priestory a podujatia prístupné pre rôznych návštevníkov.

DEBARIERIZÁCIA KULTÚRNYCH DOMOV

Ku kultúrnemu domu musí viesť bezbariérová trasa, ktorá má mať vytvorený orientačný systém, kvôli navigácii osôb so zrakovým postihnutím podľa kapitoly 4.1. Pred samotným vstupom do objektu musia byť k dispozícii vyhradené parkovacie miesta (kapitola 4.2.).

Vstupné priestory existujúcich kultúrnych domov sú veľmi často bariérové, prekážkou prístupnosti sú najmä exteriérové schodisko vybudované pred hlavným vstupom, alebo schodisko vo vstupnom zádverí. Pri rekonštrukčných prácach je potrebné zvážiť optimálny spôsob debarierizácie, výškové rozdiely je vhodné prekonať pomocou správne navrhutej rampy alebo pomocou výtahov alebo zdvíhacie zariadenia (kapitola 5.2.).

Pri zvážení optimálneho spôsobu debarierizácie je potrebné brať do úvahy aj požiadavky na veľkosť podesty pred dverami, ktorá musí mať k dispozícii manévrovaciu plochu pre pohyb a otočenie osôb na vozíku (kruh s $\varnothing$ 1500 mm). Požiadavky na bezbariérové riešenie vstupnej haly sú v kapitole 5.3, na riešenie hygienických priestorov v kapitole 6 a šatňových priestorov v kapitole 7.

Debarierizácia **spoločenskej sály** slúžiacej pre kultúrno-spoločenské účely, vrátane hľadiskovej a javiskovej časti, si vyžaduje komplexný prístup k eliminácii fyzických, informačných a komunikačných bariér s cieľom zabezpečiť univerzálnu prístupnosť pre všetkých užívateľov. Tento prístup minimalizuje segregáciu osôb so zdravotným postihnutím a umožňuje ich inklúziu. Podrobné informácie o požiadavkách na bezbariérovú prístupnosť zhromažďovacích sál sú podrobne uvedené v kapitole 8.

Priestor sály musí byť vybavený **pomocným načúvacím systémom** pre osoby so sluchovým postihnutím, napríklad so zabudovanou indukčnou slučkou (viac informácií na str. 21). Akustika miestnosti musí byť navrhnutá tak, aby eliminovala ozvenu a umožňovala dobrú počuteľnosť bez ohľadu na polohu osoby v sále.

Javisková časť býva často výškovo oddelená od priestoru hľadiska. Potrebné je však zabezpečiť, aby mali aj diváci možnosť aktívne participovať na aktivitách, ktoré sa odohrávajú v časti javiska.

Z toho dôvodu je potrebné dodatočne zabezpečiť bezbariérové **prepojenie hľadiska a javiska**. Na tieto účely je možné použiť rampy alebo zdvíhacie plošiny, ako je uvedené v kapitole 8.2. Bezbariérový prístup na javisko má byť zabezpečený aj z priestorov zákulisia / zázemia, kde sú šatne pre účinkujúcich. Ak sa možno na javisko dostať bezbariérovo iba zo zákulisia, musí byť zabezpečený bezproblémový bezbariérový prechod z hľadiskovej časti do zákulisia.

Priestory zákulisia, ktoré sú určené pre účinkujúcich, musia byť bezbariérovo užívateľné a prístupné aj pre osoby so zdravotným znevýhodnením, ako je uvedené v kapitole 7.2.

Spoločenská sála môže byť vybavená flexibilne, napríklad pomocou ľahko premiestniteľného **stolového a sedacieho nábytku**, ktorý umožňuje jednoduchú manipuláciu. K spoločenskej sále by mali byť pričlenené skladovacie priestory, v ktorých možno ukladať napríklad stohovateľné stoličky a predmety občasnej potreby, ako športové náradie alebo spoločenské hry.

Pri výbere nábytku je potrebné zohľadňovať aj nároky osôb na vozíku, napríklad stoly majú umožniť zasunutie kolien pod stôl aj osobe na vozíku. Optimálne sú výškovo nastaviteľné stoly. Ak sa v priestore kultúrneho domu nachádzajú police alebo samoobslužné regály, musia byť v dosahu sediacej osoby a ich vzájomné odstupy musia umožňovať manévrovanie s vozíkom tak, ako je uvedené v kapitole 9.2.

Ostatné priestory kultúrneho domu:

Klubovne slúžia na neformálne stretnutia, diskusie, workshopy. Odporúča sa použiť rôzne druhy sedacieho nábytku, najmä stoličky s opierkami na chrbát a ruky, stoličky bez opierok na ruky, stoličky s výsuvnou plochou na písanie ...) a stolový mobiliár umožňujúci zasunutie kolien pod stôl aj osobe na vozíku, ktorý sa dá ľahko a variabilne usporiadať podľa aktuálnych požiadaviek.

Knižnice a študovne určené na individuálne alebo skupinové štúdium. Priestory musia byť navrhnuté podľa požiadaviek uvedených v kapitole 9.

Administratívne priestory potrebné na zabezpečenie chodu centra, musia byť bezbariérovo prístupné a užívateľné nielen pre návštevníkov, ale aj pre personál.

Variabilné zoskupenia stolov v klubovni alebo v spoločenskej miestnosti

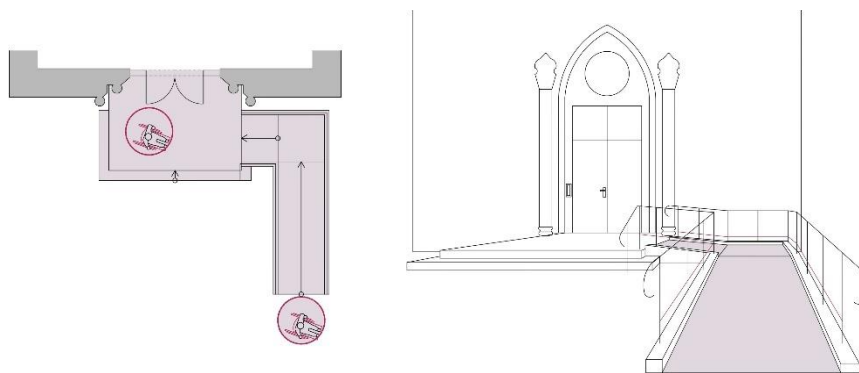
Nový bezbariérový vstup do Kulturného centra Vizovice (Zdroj: KC Vizovice)

KH – KULTÚRNY DOM	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Šatňa pre návštevníkov je bezbariérovo prístupná (kap. 7)	☐	☐
Obslužné pulty sú ľahko identifikovateľné a pred pultom je dostatočný priestor (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest v sále pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
Sála je vybavená systémom na zlepšenie zvukového vnemu, napr. zabudovanou indukčnou slučkou	☐	☐
V blízkosti sály je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Vyvýšené pódium / javisko, ak existuje, je bezbariérovo prístupné, napr. pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich spĺňa požiadavky bezbariérovej prístupnosti	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

11.2. SAKRÁLNE STAVBY

Zabezpečenie bezbariérového prístupného prostredia v sakrálnych stavbách umožní všetkým ľuďom, vrátane ľudí so zdravotným znevýhodnením, plnohodnotnú účasť na bohoslužbách, slávení sviatostí, ako aj na náboženských a spoločenských aktivitách. Prístupnosť podporuje vytváranie inkluzívnej a priateľskej atmosféry v rámci cirkevnej komunity.

Kľúčovým predpokladom pre dosiahnutie inklúzie je zabezpečenie aktívneho a bezbariérového prístupu pre ľudí s rôznymi špecifickými potrebami – fyzickými, senzorickými, mentálnymi či emocionálnymi. Tento prístup musí byť implementovaný vo všetkých častiach sakrálnych stavieb určených na bohoslužby, ako sú kostoly, kaplnky a podobne.

Príklad debarierizácie hlavného vstupu do kaplnky pomocou rampy

Bezbariérového prístupného prostredia sakrálnych stavieb vrátane ich areálov (napr. kalvária s krížovou cestou, pútnické miesto, cintorín kultové miesto a pod.). zohľadňujú potreby rôznych návštevníkov, okrem ľudí na vozíku aj ďalších skupín, ako sú mladé rodiny s kočíkmi alebo starší ľudia, čím sa stávajú tieto stavby ľahko prístupné a užívateľsky prívetivé pre všetkých.

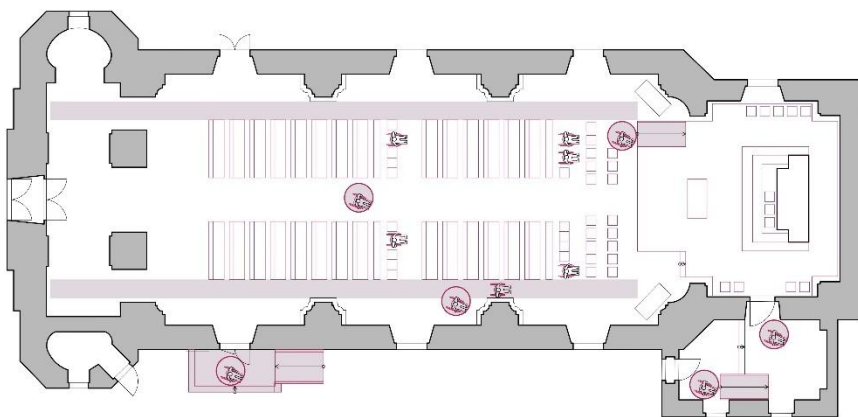
V niektorých sakrálnych stavbách nie je možné bezbariérové sprístupniť **hlavný vstup**, preto je potrebné dôsledne zvážiť alternatívne, bezbariérové riešenia vstupu. Ak je to možné, nemá byť vytvorený osobitný bezbariérový vstup pre osoby s poruchami pohybu. Niekedy je prijateľné vybudovanie úplne nového hlavného vstupu, ktorý umožní rovnocenný vstup pre všetkých návštevníkov. Pôvodný vstup s predsadeným schodiskom sa v takom prípade prestane používať. Základné informácie o požiadavkách na prístupnosť vonkajších priestorov a varianty zabezpečenia bezbariérového hlavného vstupu sú uvedené v kapitolách 3 a 4.

Nároky na vnútorné komunikácie, ktoré sú uvedené v kapitole 5, sú pri sakrálnych budovách veľmi podobné. Pri dimenzovaní chodieb alebo uličiek medzi lavicami je potrebné vychádzať z priestorových požiadaviek rôznych užívateľov.

Šírka chodby (ak existuje) má byť najmenej 1 500 mm, v odôvodnených prípadoch môže byť priechod zúžený na 900 mm, avšak je potrebné počítať s rozšírením aspoň v niektorých úsekoch tak, aby bolo možné otočenie osoby na vozíku (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm).

Hľadisková časť sakrálnej budovy musí byť upravená tak, aby bola bezbariérovo prístupná pre všetkých, pričom musí poskytovať dostatočný priestor na sedenie pre všetkých návštevníkov, vrátane vyhradených miest pre osoby na vozíku. Rovnako je potrebné zabezpečiť **systém na zlepšenie zvukového vnemu** pre osoby so sluchovým postihnutím, napríklad formou zabudovanej indukčnej slučky, ako je uvedené na strane 21.

Vyhradené miesta pre osoby na vozíku, resp. pre osoby, ktoré majú špecifické nároky, sa dimenzujú v počte 1 % z celkového počtu miest na sedenie, najmenej dve miesta. Tieto priestory musia byť navrhnuté tak, aby poskytovali dostatočnú plochu na manévrovanie s vozíkmi (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm).

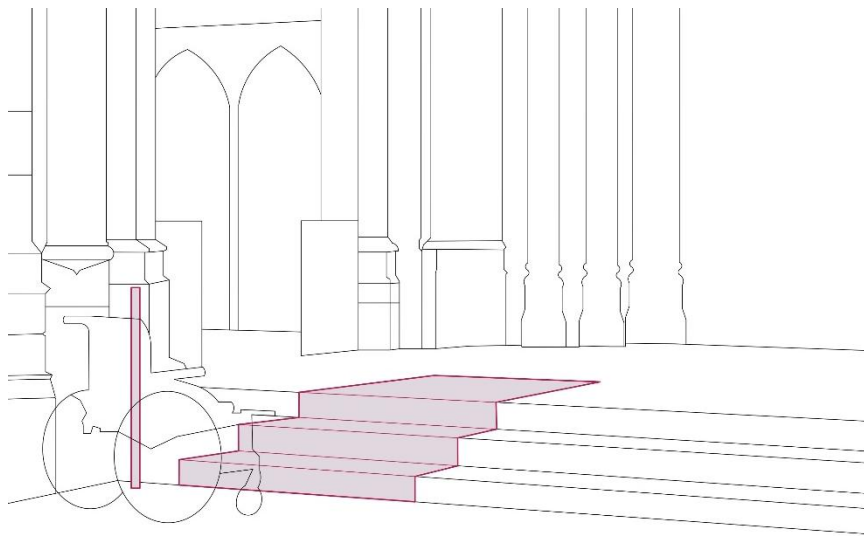
Príklad návrhu debariérizácie sakrálnej budovy – výškové rozdiely sú prekonané pomocou rámp a medzi lavicami sú vyhradené miesta pre osoby na vozíku

Vyhradené miesta majú byť umiestnené v rôznych častiach, medzi lavicami sakrálnej stavby a zároveň majú zabezpečiť nerušený výhľad na prebiehajúce bohoslužby alebo iné podujatia. Umiestnenie vyhradených miest pre osoby na vozíku musí byť starostlivo plánované tak, aby nezasahovali do únikových trás a spĺňali všetky bezpečnostné požiadavky. V bezprostrednej blízkosti vyhradených miest je zároveň potrebné zabezpečiť vhodné sedenie pre sprevádzajúce osoby a rodinných príslušníkov. Tieto miesta môžu byť riešené formou odnímateľných kresiel alebo stoličiek. Viac informácií o vyhradených miestach v hľadisku zhromažďovacích sál je uvedených v kapitole 8.1.

S ohľadom na rozmanitosť ľudských telesných proporcií a špecifické potreby jednotlivcov je vhodné ponúknuť variabilné **sedacie prvky**. Nemali by chýbať lavice alebo sedadlá s opierkami na chrbát a ruky, ktoré poskytujú oporu pri vstávaní. Rovnako je vhodné zohľadniť sedenie s väčším priestorom na nohy, ktoré je prispôbené ľuďom s rôznymi pomôckami na uľahčenie pohybu alebo vysokým ľuďom. Sedadlá bez opierok môžu vyhovovať iba mladým a zdravým ľuďom a to za podmienky, že podujatie nebude trvať príliš dlhý čas. Dôležité je tiež uvažovať s variabilným usporiadaním sedenia, aby ho bolo možné zoskupiť v závislosti od druhu podujatia a zabezpečiť tak maximálnu funkčnosť a pohodlie pre všetkých návštevníkov. V bezprostrednej blízkosti vyhradených miest na sedenie je vhodné navrhnuť úložné priestory určené na bezpečné odloženie vozíkov alebo iných pomôcok (francúzske palice, barly, rolátory a pod.).

Priestory určené na konanie bohoslužieb

Vyvýšené liturgické priestory v sakrálnych stavbách, ako sú presbytéria, kazateľnice, oltárne priestory, chóry a priestory určené pre zbory musia byť bezbariérovo prístupné pre všetkých ľudí, napríklad pomocou nájazdových rámp, ak sa jedná o nízky výškový rozdiel, alebo pomocou zvislých zdvíhacích zariadení.

Príklad použitia „neviditeľnej“ zdvíhacej plošiny integrovanej do pôvodného schodiska v Katedrále Notre-dame v Paríži (viac informácií na internete: <https://www.stepless.com/uk/cases/dignified-access-for-all-at-notre-dame-cathedral>)

Liturgické priestory musia byť primerane osvetlené a doplnené bezpečnostnými prvkami, ako sú kontrastné označenia stupňov alebo schodov, alebo kontrastné riešenie hlavných trás pohybu, ktoré napomáhajú k lepšej orientácii osobám so zrakovým postihnutím.

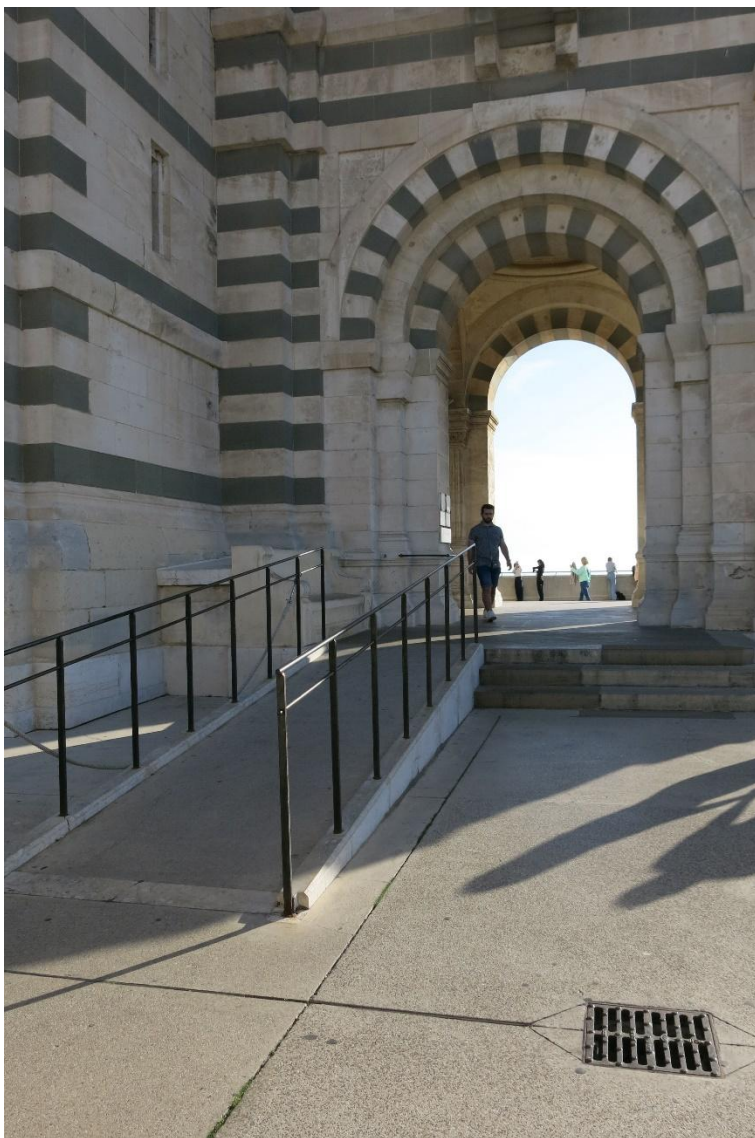
V blízkosti priestorov určených na konanie bohoslužieb by mali byť k dispozícii aj hygienické zariadenia vrátane bezbariérovej záchodovej kabíny, ktorá spĺňa požiadavky uvedené v kapitole 6.1.

Rovnako administratívne priestory majú byť bezbariérovo prístupné a užívateľné nielen pre návštevníkov, ale aj pre personál.

Technické vybavenie sakrálnych stavieb

Je nevyhnutné zabezpečiť jasné a rovnomerné **osvetlenie priestoru**, ktoré minimalizuje vznik tieňov a zvyšuje bezpečnosť pohybu osôb. Osobitná pozornosť sa má venovať osvetleniu vstupov, schodov, a priestorov určených na bohoslužby, aby sa zohľadnili potreby osôb s poruchami zraku a sluchu. Pre osoby s poruchami sluchu je dôležitá tiež dobrá akustika priestoru, **ozvučenie priestoru**, inštalácia systém na zlepšenie zvukového vnemu, ako je uvedené na str. 21.

Všetky **podujatia, ktoré sa konajú v sakrálnej stavbe** majú byť univerzálne prístupné pre všetkých ľudí. Viac informácií o zabezpečení prístupného podujatia je uvedených v kapitole 12.

Bezbariérová rampa sprístupnila katedrálu v Marseille, Francúzsko

KH – SAKRÁLNE STAVBY	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Hlavný vstup do stavby je bezbariérovo užívateľný (neexistuje osobitný vstup pre osoby na vozíku)	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Uličky medzi lavicami umožňujú prechod ako aj manévrovanie s vozíkmi (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodrжанý je požadovaný počet vyhradených miest pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
Sála je vybavená systémom na zlepšenie zvukového vnímania (napr. zabudovanou indukčnou slučkou)	☐	☐
V sále je dostatok sedacích prvkov s opierkami na chrbát a ruky	☐	☐
V blízkosti sály je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Vyvýšené liturgické priestory sú bezbariérovo prístupné pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

11.3. AMFITEÁTRE, OPEN-AIR PRIESTORY

Platná legislatíva o bezbariérovom prístupe a užívaní kultúrnych stavieb sa vzťahuje aj na podujatia, ktoré sa konajú v exteriérových priestoroch mimo objektov kultúrnych inštitúcií. Jedná sa napríklad o priestory amfiteátrov alebo o dočasné vonkajšie stavby alebo verejné priestory využívané najčastejšie pre tzv. „open-air“, festivaly, koncerty a podobne. Tieto podujatia musia byť inkluzívne a bezbariérovo prístupné nielen pre návštevníkov podujatí, ale aj pre účinkujúcich hostí. Celý areál je potrebné sprístupniť v čo najväčšej možnej miere bez prekážok.

Požiadavky na zabezpečenie bezbariérového prístupu k miestu podujatia po verejných komunikáciách a vyznačenie **vyhradených parkovacích miest** pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím sú uvedené v kapitolách 4.1. a 4.2.

Vhodné spôsoby bezbariérového sprístupnenia **hlavných a vedľajších vstupov do areálu** možno navrhovať podľa kapitoly 5. Pred vstupom do areálu je potrebné zabezpečiť bezbariérovo prístupné predajne lístkov (pokladne), ktoré sú vybavené prenosnou indukčnou slučkou. Výška osadenia hornej hrany predajného pultu (870 mm) musí byť dostupná aj pre osoby na vozíku alebo osoby nízkeho vzrastu.

Bezbariérové trasy pohybu návštevníkov musia mať spevnený povrch a musia byť dostatočne široké, aspoň 1 500 mm a viac (v závislosti od kapacity podujatia).

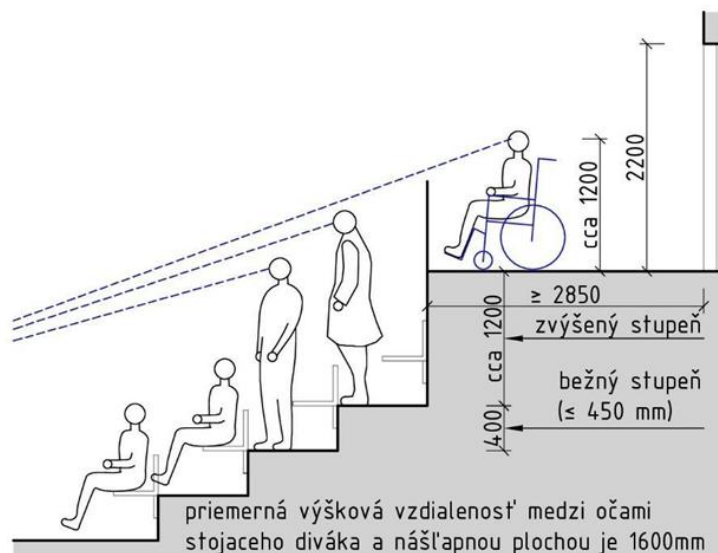
Hlavné trasy pohybu návštevníkov podujatia majú byť ľahko rozpoznateľné, vhodné je vytvoriť premyslený **orientačný systém**, ktorý dokážu používať aj osoby so zrakovým postihnutím, ako je uvedené v kapitole 4.1.

Ak bezbariérové trasy križujú dočasne uložené rozvody elektrického vedenia a iné prekážky, musí byť zabezpečený bezproblémový a bezpečný prechod cez tieto prekážky, a to najmä pomocou krycích prvkov, ktoré sú pomocou krátkych nájazdových rámp jednoducho prejazdné kolesami vozíka alebo kočíka. Takúto prekážku je nutné výrazne označiť kontrastnou farbou, aby bola dobre vnímateľná aj pre osoby so zrakovým postihnutím.

Príklad bezbariérového prekonávania dočasných rozvodov elektrických vodičov

V hľadisku alebo na tribúne musia byť **vyhradené miesta pre osoby na vozíku** (1 % z celkovej kapacity sedadiel, najmenej však dve miesta), ktoré sa majú situovať v rôznych polohách hľadiska tak, aby si návštevník mohol zakúpiť vstupenku v rôznych cenových kategóriách, optimálne v blízkosti únikových východov. Tieto miesta musia ponúkať dobrý výhľad na pódium / javisko. Vhodné je, ak sú **vyhradené miesta** na vyvýšenej ploche, aby videli na javisko aj v takom prípade, ak sa diváci pred nimi postavia. Osoby na vyhradených miestach však nemajú byť segregované, preto majú byť vyhradené miesta doplnené o miesta pre osobných asistentov, priateľov alebo rodinných príslušníkov.

Vyhradené miesta pre osoby na vozíku sú umiestnené vo zvýšenej polohe

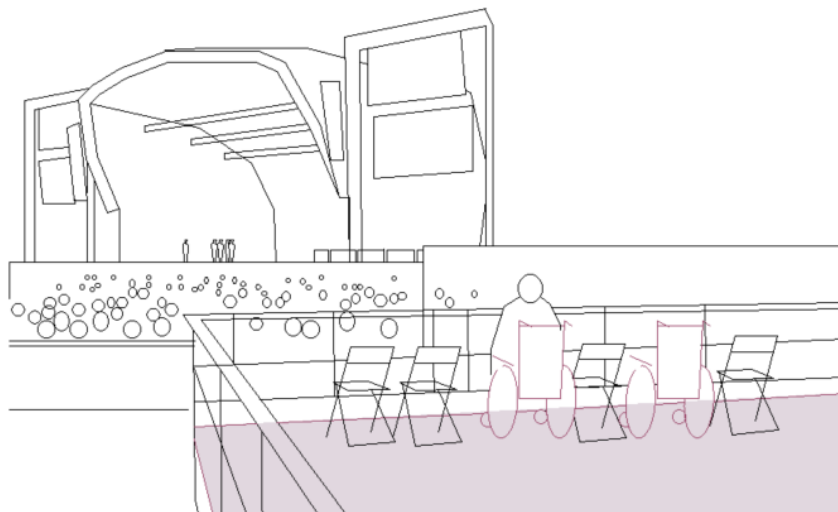
V prípade, ak sa jedná o časti hľadiska, ktoré sú určené len na státie, je potrebné, aby sa bral osobitný zreteľ na osoby na osoby so zdravotným znevýhodnením. V prípade potreby majú byť poskytnuté miesta na sedenie (napríklad prenosné stoličky) návštevníkom, ktorí o to požiadajú. Najčastejšie sa vytvorí priestor na sedenie v prednej časti hľadiska v blízkosti pódia / javiska.

Montovaná tribúna je prístupná cez rampu a na tribúne sú v prvom rade vyhradené dve miesta pre osoby na vozíku v medzere medzi lavicami

Pre osoby s kognitívnym alebo mentálnym postihnutím sa odporúča vyhradiť miesta na okraji hľadiska a blízko únikových východov, aby mali dobrý výhľad na pódium / javisko, cítili sa bezpečne, pohodlne a v prípade potreby mohli podujatie rýchlo opustiť.

Pre návštevníkov so zrakovým postihnutím je potrebné zabezpečiť vyhradené miesta s dobrým výhľadom na javisko (najčastejšie v prednej časti hľadiska).

Príklad umiestnenia vyhradených miest pre osoby na vozíku s dobrým výhľadom na pódium open-air festivalu

Pre návštevníkov so sluchovým postihnutím je potrebné umiestniť vyhradené miesta v blízkosti pódia / javiska, aby dokázali odčítavať z pier. Tiež by mali mať dobrý výhľad na tlmočníka do posunkového jazyka. Miesta musia byť vybavené systémom na zlepšenie zvukového vnemu, ako je uvedené na strane 21. Viac informácií o zabezpečení univerzálnej prístupnosti podujatia je uvedených v kapitole 12.

Bezbariérový prístupný a užívateľný musia byť aj prestávkové a **stravovacie priestory** (pozri kapitolu 8.3.).

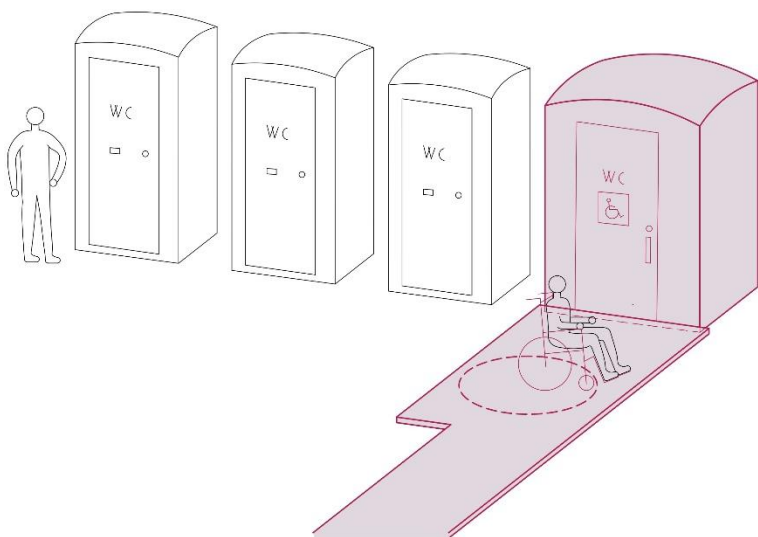
Všetci návštevníci majú mať zabezpečený bezbariérový prístup k stánkom s občerstvením, k výdajným pultom alebo k automatom na jedlá a nápoje. Pred pultom musí byť dostatočne veľká manévrovacia plocha pre osoby na vozíku (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm). Výška pultu je najviac 870 mm a ovládacie prvky automatov musia byť v dosahu vo výške najviac 1 200 mm.

Stoly musia umožniť zasunutie kolien osoby na vozíku pod stôl a je vhodné ak sa dajú stoly flexibilne premiestňovať podľa požiadaviek návštevníkov.

Ďalšie bezbariérový prístupný a užívateľný časti areálu majú byť napríklad informačné pulty alebo stánky, oddychová zóna, zóna prvej pomoci, kemping, bezbariérové hygienické kabíny, odkladacie priestory napríklad šatne, odkladacie skrinky a iné. Pri väčších open-air festivaloch sa odporúča zriadiť aj priestor na dobíjanie batérií elektrických vozíkov ako aj servis mechanických a elektrických vozíkov.

V prípade konania sa väčších podujatí je vhodné pripraviť informácie o podujatí na prístupnej webovej stránke podujatia (kapitola 12), informačné brožúry v rôznych alternatívnych formátoch, napríklad v zväčšenom písme a v ľahko zrozumiteľnom jazyku, ako aj orientačné mapy areálu. V neposlednom rade je potrebné vypracovať evakuačné plány, ktoré budú zahŕňať aj evakuáciu osôb so zdravotným postihnutím.

Bezbariérové záchodové kabíny musia byť k dispozícii návštevníkom aj vtedy, ak sa jedná o mobilné alebo dočasné hygienické zariadenia. Prístup do týchto zariadení musí byť zabezpečený pre osoby na vozíku aj v prípade nepriaznivého počasia, preto sa odporúča zabezpečiť k bezbariérovej záchodovej kabíne príjazdový chodník (so sklonom najviac 2 %), ktorý je vyhotovený z mechanicky odolného a protišmykového povrchu. Treba myslieť aj na to, že mobilné hygienické zariadenia majú výšku podlahy osadenú vyššie ako je okolitý terén. Bezbariérové hygienické zariadenia musia byť označené medzinárodným symbolom prístupnosti.

Príklad umiestnenia a sprístupnenia mobilnej bezbariérovej záchodovej kabíny

KH – AMFITEÁTER, OPEN-AIR PRIESTORY	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Vstupy do areálu sú bezbariérovo prístupné	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Uličky medzi lavicami umožňujú prechod ako aj manévrovanie s vozíkmi (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
V hľadisku je k dispozícii systém na zlepšenie zvukového vnemu (strana 21)	☐	☐
V hľadisku je dostatok sedacích prvkov s opierkami na chrbát a ruky	☐	☐
V areáli je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Pódium / javisko je bezbariérovo prístupné pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo užívateľná	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

12. INKLUZÍVNE KULTÚRNE PODUJATIE

Univerzálne navrhovanie sa dotýka všetkých aspektov kultúrneho podujatia - výberu alebo úpravy miesta konania, poskytovania prístupných informácií na webovej stránke, manažovania samotného podujatia, spôsobu prezentovania, zabezpečenia občerstvenia a podobne. Odporúča sa zamestnať odborníkov, ktorí budú zodpovední za otázky súvisiace s prístupnosťou kultúrneho podujatia. Ich úlohou je zabezpečenie toho, aby boli potreby všetkých účastníkov a prezentujúcich pochopené a priebežne riešené.

12.1. PRÍSTUPNOSŤ MIESTA KONANIA

Pri hodnotení prístupnosti miesta konania kultúrneho podujatia je potrebné preveriť, či sa dokážu všetci návštevníci dostať na miesto konania a či sú samotné priestory miesta konania univerzálne prístupné pre všetkých.

Príchod návštevníkov do miesta konania podujatia:

- návštevníci sa dostanú do miesta konania kultúrneho podujatia pomocou bezbariérovej verejnej dopravy,
- trasa zo zastávky verejnej dopravy do miesta konania podujatia je bezbariérovo prístupná, vrátane orientačného systému pre osoby so zrakovým postihnutím,
- v blízkosti vstupu do zariadenia (miesta podujatia) sú odstavné plochy na krátkodobé parkovanie pre taxíky alebo prepravnú službu,

- miesto konania je bezbariérovo prístupné z parkoviska a zo zastávky MHD,
- vo vstupných priestoroch sú poskytované informácie multisenzorickým spôsobom,
- obslužný pult je vybavený prenosnou indukčnou slučkou,
- šatne pre návštevníkov sú bezbariérovo prístupné a užívateľné,
- v priestoroch sa dá jednoducho orientovať, návštevníci sú navádzaní k miestu konania podujatia,
- ak je potrebné prekonávanie poschodí, je k dispozícii bezbariérový výťah s požadovaným vybavením (hmatové tlačidlá, zvuková informácia o polohe výťahu...),
- miesto konania je označené aj Braillovým písmom, (organizátori podujatia môžu pridať štítky v Braillovom písme do výťahu, na zábradlie schodiska a podobne),
- miesto konania je vybavené pomocným načúvacím systémom, napríklad indukčnou slučkou,
- miesto konania má k dispozícii niekoľko miest v predných a zadných radoch vyhradených pre osoby so zdravotným postihnutím (v blízkosti únikových východov), tehotné ženy alebo iné osoby, ktoré potrebujú ľahký prístup k sedadlu,
- vyvýšené pódium alebo javisko (ak existuje) je bezbariérovo prístupné aj pre osoby na vozíku, všetci majú možnosť aktívne účinkovať na podujatí,
- v blízkosti miesta konania je k dispozícii aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy,

- aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo užívateľná,
- odporúča sa zabezpečiť prístup do tichého súkromného priestoru, ktorý by sa dal využiť ako materská izba (dojčenie dieťaťa), alebo ako priestor na ležanie pre ľudí s chronickými ochoreniami.

Podrobnosti o bezbariérovej prístupnosti miesta konania je uvedených v 8. kapitole (zhromažďovacie priestory) alebo v 9. kapitole (knížnice).

Prístupnosť webovej stránky

- na webovej stránke sú zverejnené všetky informácie o podujatí bezbariérovým spôsobom (pravidlá pre prístupnosť webového obsahu WCAG), bezbariérovosť webu je testovaná odborníkom najmä s ohľadom na potreby osôb so zrakovým postihnutím,
- zverejnené sú informácie o bezbariérovej prístupnosti miesta konania; ak existujú nejaké bariéry v prístupnosti, musia byť na webovej stránke uvedené,
- zverejnené sú mapy s bezbariérovými trasami zo zastávky verejnej dopravy do miesta konania podujatia, uvedené sú čísla liniek verejnej dopravy, ktoré dovezú návštevníkov do miesta konania, vyznačené sú bezbariérové hotely a podobne,
- zverejnené sú podrobnosti o možnostiach registrácie na kultúrne podujatie, ak je potrebné,
- vhodná je aktívna komunikácia s registrovanými účastníkmi podujatia, ktorá pomôže urobiť podujatie prístupnejšie a bezpečnejšie pre všetkých,

- na webovej stránke je uvedená mailová adresa alebo chat, kde môžu návštevníci formulovať svoje špecifické požiadavky alebo klásť otázky ohľadom prístupnosti miesta konania alebo samotného podujatia.

12.2. PRÍSTUPNOSŤ PODUJATIA PRE VŠETKÝCH

- Tlačený program podujatia je dostupný aj v elektronickej podobe, vo veľkom tlačenom písme a ak je to možné, aj v Braillovom písme (stačí 1-2 kópie v Braillovom písme),
- ak sú na podujatí prítomní aj návštevníci so zrakovým postihnutím, všetky snímky, videá a vizuálne ukážky musia byť slovne popisované,
- podujatie by malo byť pestré a príťažlivé s využitím rôznych zmyslov, nemá však byť čisto vizuálne alebo akustické a nemá byť príliš hlasné; ak sa počas podujatia využívajú intenzívne vizuálne alebo zvukové efekty, napríklad blikanie, treba na to návštevníkov vopred upozorniť,
- hovorené slovo sa simultánne prepisuje do titulkov alebo digitálneho textu (tzv. transkripcia), ktoré sa zobrazujú na dostatočne veľkej obrazovke,
- hovorené slovo simultánne prekladá tlmočník do posunkového jazyka, pričom tlmočník musí byť dobre osvetlený, aby ho dokázal nepočujúci účastník (účastníci) dobre vnímať,

- účinkujúci musia používať mikrofón, aby ich každý počul, najmä aby ich dokázali počúvať prostredníctvom indukčnej slučky návštevníci so sluchovým postihnutím (cez vlastné načúvacie zariadenie),
- ak sa do podujatia aktívne zapájajú aj diváci, tiež musia pri rozprávaní používať mikrofón
- odporúča sa využiť zamestnancov alebo dobrovoľníkov, ktorí budú počas podujatia asistovať účinkujúcim z radov divákov, napríklad podajú mikrofón, pomôžu dostať sa na pódium alebo javisko, alebo vyriešia nejaký problém...

Stravovanie počas podujatia (ak existuje)

- samoobslužné pulty a pulty s obsluhou sú bezbariérové prístupné aj pre ľudí na vozíku, všetky podávané jedlá a nápoje sú v dosahu sediacej osoby,
- pri jednotlivých jedlách sú štítky so zoznamom alergénov resp. ingrediencií lepku / mäsa / mliečnych výrobkov / rýb...
- ľudia so zrakovým postihnutím získajú informácie o podávaných jedlách od obslužného personálu,
- k dispozícii sú aj nápoje bez cukru,
- pri nápojoch sú k dispozícii slamky na pitie,
- rozmiestnenie stolov umožňuje pohyb a používanie aj osobám na vozíku.

Viac informácií o priestoroch na občerstvenie je v kapitole 8.1.

KH – KULTÚRNE PODUJATIE	áno	nie
Priestory určené pre návštevníkov podujatia a účinkujúcich sú bezbariérové prístupné a užívateľné	☐	☐
Pre návštevníkov so zdravotným postihnutím sú k dispozícii vyhradené miesta,	☐	☐
Webová stránka je bezbariérové prístupná (pravidlá pre prístupnosť webového obsahu WCAG)	☐	☐
Webová stránka poskytuje podrobné informácie o bezbariérovej prístupnosti podujatia	☐	☐
Program podujatia je prístupný aj v elektronickej verzii, vo veľkom písme, príp. aj v Braillovom písme	☐	☐
Hovorené slovo sa simultánne prepisuje do titulkov alebo digitálneho textu (transkripčia)	☐	☐
Hovorené slovo simultánne prekladá tlmočník do posunkového jazyka	☐	☐
Účinkujúci používajú počas celého podujatia mikrofón	☐	☐
Miesto konania je vybavené systémom na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčnou slučkou na str. 21)	☐	☐
Miesto konania je vybavené najmenej jednou veľkou obrazovkou (na titulky, transkripciu...)	☐	☐
Občerstvenie (ak sa poskytuje) má k dispozícii informácie o alergénoch alebo o ingredienciách lepku / mäsa / mliečnych výrobkov / rýb v ponúkaných jedlách	☐	☐

Výťah pri vyhliadkovej veži (Biorama, Joachimsthal, Nemecko)

ZÁVER

V záujme vytvorenia podmienok pre rôznorodých návštevníkov majú mať prevádzkovatelia kultúrnych zariadení snahu naplniť požiadavky rozmanitých návštevníkov, najmä bezbariérovosť, nezávislosť, bezpečnosť, zdravé prostredie, ľahkú orientáciu v priestoroch, evakuáciu, estetiku, dostatok informácií v rôznych formátoch a zaškolený personál, ktorý dokáže poskytovať služby aj návštevníkom so špecifickými nárokmi.

V tejto metodike sú sprostredkované základné informácie o nárokoch rôznych užívateľov. Nezávislosť je pre návštevníkov zariadenia veľmi dôležitá, pretože sa všetci chcú v priestoroch kultúrneho zariadenia samostatne pohybovať. Nikto sa nemôže cítiť ako vylúčený, každý návštevník má mať možnosť využívať poskytované služby samostatne do takej miery, ako je to možné (s ohľadom na schopnosti návštevníkov). Všetky spoločenské, vzdelávacie a stravovacie priestory kultúrneho zariadenia majú byť bezbariérové, dimenzované pre možnosť pohybu a manévrovania návštevníkov na vozíku. Jednotlivé prvky a predmety majú byť ľahko a intuitívne použiteľné. Pre návštevníkov s poruchami zraku má byť vytvorený orientačný systém pomocou informácií v rôznych formách zmyslového vnímania. Návštevníci s poruchami sluchu majú mať k dispozícii dostatok informácií v písanej podobe a pomocné načúvacie zariadenia na komunikovanie s personálom.

Všetci návštěvníci sa musia vedieť v kultúrnom zariadení ľahko orientovať. Na zlepšenie orientácie sú potrebné zrozumiteľné informácie sprostredkované viacerými spôsobmi zmyslového vnímania (zrakom, hmatom, sluchom, čuchom). Vhodné sú napríklad odlišné farebné riešenia funkčných celkov, orientačné plány zariadenia, označovanie priestorov štítkami s veľkým písmom, ktoré sú doplnené o označenie v reliéfnom a Braillovom písme. Kvalitne vytvorený orientačný systém s pomocou prirodzených a umelých vodiacich línií pre návštevníkov s poruchami zraku môže slúžiť ako dobrá orientačná pomôcka pre všetkých hostí.

Bezpečnosť je pri pohybe a užívaní priestorov kultúrnych zariadení dôležitou požiadavkou všetkých skupín užívateľov. Povrchové materiály majú byť použité s ohľadom na bezpečnosť, napríklad v exteriérových aj interiérových priestoroch sa nemajú vyskytovať žiadne klzké podlahy, exteriérové rampy majú byť bezpečne použiteľné aj v zimných mesiacoch, preto by mali byť zastrešené prípadne aj vyhrievané. Schodiská a rampy musia byť vybavené držadlami na oboch stranách ramien. Do komunikačného priestoru (do chodby, schodiska, rampy) nemajú zasahovať visiace predmety, ktoré by mohli ohrozovať bezpečný pohyb návštevníkov. Pri vystavovaní interaktívnych exponátov je potrebné prihliadať na bezpečné používanie.

Návštevníci so zdravotným znevýhodnením majú sťaženú situáciu pri evakuácii budov, hlavne z priestorov z vyšších nadzemných podlaží, sú často odkázaní na asistenciu pri evakuácii. Každé kultúrne zariadenie musí mať vypracovaný plán evakuácie osôb neschopných samostatného pohybu, ktorý má byť vyvesený na chodbách zariadenia. Informácie o evakuácii majú byť sprostredkované bezbariérovým spôsobom aj pre ľudí so zrakovým a sluchovým postihnutím. V priestore chránenej únikovej cesty by mali byť vytvorené tzv. útočiská – priestory, kde tieto osoby čakajú na asistenciu pri evakuácii.

Pri výbere produktov, interiérových prvkov a pri poskytovaní služieb sa musí predchádzať rôznym zdravotným rizikám. Pri výbere interiérových materiálov je potrebné zohľadniť aj nároky hostí s alergiami a astmou, vhodné je používanie prírodných materiálov bez škodlivých chemických prísad. Klimatizačné jednotky alebo systémy riadeného vetrania s rekuperáciou tepla majú byť vybavené HEPA filtrom, aby sa do priestorov nedostával peľ, prach ani iné nežiaduce alergény. Ak sa v zariadení poskytuje aj stravovanie, na pultoch by mali byť jedlá s označením hlavných alergénov, v ponuke by mohli byť aj diétne a vegetariánske jedlá.

Informácie týkajúce sa poskytovaných služieb, evakuácie pri požiari, prvej pomoci, informácie o telefónnych číslach, o spôsobe telefonovania a pod. by mali byť k dispozícii v rôznych alternatívnych formátoch (napr. veľké písmo, reliéfné písmo,

braillové písmo, audio nahrávky, elektronický text). Návštevníci by mali mať k dispozícii telefónne číslo alebo QR kód, na ktorom môžu získať informácie v alternatívnych formátoch. Webová stránka zariadenia musí byť rovnako bezbariérovo prístupná, musí spĺňať štandardy .

Kultúrne zariadenia sa snažia poskytnúť svojim návštevníkom estetické prostredie. Optimálne je, ak sa s bezbariérovou prístupnosťou počíta už v začiatku projektovej činnosti novostavby kultúrneho zariadenia, kde môžu byť bezbariérové prvky integrované do návrhu tak, že sú takmer nepostrehnuteľné. Pri debarierizácii kultúrnych zariadení odporúčame konzultovať úpravy s architektom, odborníkom na tvorbu bezbariérového prostredia, ale aj so zástupcami osôb so zdravotným postihnutím, ktorí dokážu testovať správnosť riešení počas prípravy produktov alebo programov.

Informácie týkajúce sa poskytovaných služieb, evakuácie pri požiari, prvej pomoci, bezbariérovej taxislužby, informácie o núdzových telefónnych číslach a pod. majú byť k dispozícii v rôznych alternatívnych formátoch (napr. veľké písmo, reliéfne písmo, Braillové písmo, audio nahrávky, elektronický text). Návštevníci majú mať k dispozícii zariadenie (infopoint, infopult), na ktorom môžu získať informácie v alternatívnych formátoch.

Návštevníci so zdravotným znevýhodnením majú mnohokrát špecifické nároky na poskytované služby a neraz potrebujú pri vykonávaní rôznych úkonov pomoc, musí byť personál kultúrneho

zariadenia zaškolený, najmä musia vedieť ako poskytovať služby, ako komunikovať a ako sa správať k návštevníkom so zdravotným znevýhodnením. Zaškolený personál by mal vedieť poskytnúť prvú pomoc. Zariadenie by malo mať k dispozícii základné zdravotné pomôcky, lieky a defibrilátor.

V prílohe tejto metodiky sú zhromaždené kontrolné hárky, ktoré môžu byť účinnou pomôckou pri zisťovaní úrovne prístupnosti kultúrneho zariadenia.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030, Dostupné na internete: <https://strategiakultury.sk/>
2. Oznámenie MZV SR č. 317/2010 Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/317/20100710>
3. Banks, L.M. and Polack, S. (2014): The Economic Costs of Exclusion and Gains of Inclusion of People with Disabilities, Evidence from Low and Middle Income Countries. ICED Research Report 2014. Dostupné na internete: <https://asksource.info/resources/economic-costs-exclusion-and-gains-inclusion-people-disabilities-evidence-low-and-middle>
4. Backup, S. (2010): The price of exclusion: The economic consequences of excluding people with disabilities from the world of work. Dostupné na internete <https://econpapers.repec.org/paper/iloilowps/994475633402676.html>
5. Čerešňová, Z. (2017): Interakcia človeka s prostredím: Humánno-centrické navrhovanie v USA. In ALFA. Roč. 22, č. 3-4 2017, s. 4-17. ISSN 1135-2679
6. Filsinger, D. (2008): Bedingungen für eine erfolgreiche Integration – Überwachung und Bewertung der Integration. Expertíza na objednávku Nadácie Friedricha Eberta. Bonn.
7. Horanič, M (2024): Moderná inštitúcia - otvorená pre každého. Ľahko zrozumiteľný jazyk. Prezentácia na konferencii: Otvorené, ústretové, prístupné – kultúrne inštitúcie na ceste k debarierizácii II, SNG v Bratislave, dňa 11.12.2024.
8. Mace, R.: Universal Design. Barrier-Free Environments for Everyone. Designers West, Los Angeles (1985)
9. Socia a RPSP (2014): Komentár k článku Prístupnosť v ľahkočitateľnom texte. Dostupné na internete: <https://www.socia.sk/wp-content/uploads/2021/09/Easy-read-PRISTUPNOST.pdf>
10. Polomová, B. a kol. (2023): časť B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu. Bezbariérové navrhovanie. Dostupné na internete: https://www.pamiatky.sk/fileadmin/documents/PAMIS/metodiky/B/11_Sucasne_poziadavky_na_vystavbu/Bezbarierove_navrhovanie.pdf
11. Samová a kol. (2008) Tvorba bezbariérového prostredia. Princípy a súvislosti. Vydavateľstvo Eurostav 2008, ISBN 8089228100
12. Vagaská, I., Pavlíčková, Z., Kováčová, Z. (2020): Úvod do manažmentu diverzity a rovného zaobchádzania. SNSĽP a Nadácia Pontis, ISBN 978-80-99917-09-6, dostupné na internete:

www.snslp.sk/wp-content/uploads/Uvod-do-manazmentu-diverzity-a-rovneho-zaobchadzania.pdf

13. ŠÚ SR (2023): EU SILC UDB 2020 – 2022: Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím.
14. ŠÚ SR (2024): EU SILC UDB 2020 – 2022: Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím.
15. ZPMP SR (2012): Európske pravidlá tvorby ľahko čitateľných a ľahko zrozumiteľných informácií. ISBN 978-80-89344-06-2, dostupné na internete: [https://zpmpvsr.sk/publikacie/2012-
Informacie_pre_vsetkych_Europske_pravidla_tvorby_lahko_citateľnych_a_lahko_zrozumitelnych_informacii_ETR.pdf](https://zpmpvsr.sk/publikacie/2012-
Informacie_pre_vsetkych_Europske_pravidla_tvorby_lahko_citateľnych_a_lahko_zrozumitelnych_informacii_ETR.pdf)

PRÍLOHA

Kontrolné hárky (KH) zverejnené v tejto prílohe sú pripravené ako podklad pre tlač.

KH - INKLUZÍVNE KULTÚRNE ZARIADENIE	áno	nie
Kultúrne zariadenie nevylučuje žiadnu skupinu užívateľov	☐	☐
Bezbariérovo prístupné a užívateľné sú všetky priestory určené pre návštevníkov	☐	☐
Kultúrne zariadenie umožní zamestnávať aj osoby so zdravotným postihnutím	☐	☐
Každý návštevník môže participovať na aktivitách aktívne ako účinkujúci alebo pasívne ako divák	☐	☐
Informácie sú sprostredkované aj v alternatívnych formátoch, napríklad Braillove písmo, zväčšené písmo, ľahko zrozumiteľný jazyk, zvuková nahrávka)	☐	☐
Webové stránky zariadenia sú prístupné pre osoby so zrakovým postihnutím (pravidlá pre prístupnosť webového obsahu WCAG)	☐	☐
Webové stránky zariadenia podrobne informujú o stave bezbariérovej prístupnosti budovy / zariadenia (hodnotenie prístupnosti, virtuálny sprievodca)	☐	☐
Každé podujatie je prístupné aj pre návštevníkov so špecifickými potrebami (použitie indukčnej slučky, transkriptora, tlmočenie do posunkového jazyka)	☐	☐
Na sprístupnenie národných kultúrnych pamiatok sa primerane použijú prvky bezbariérovej prístupnosti, optimálne v spolupráci s odborníkom na univerzálne navrhovanie	☐	☐

KH - INKLUZÍVNE HISTORICKÉ OBJEKTY	áno	nie
Historické objekty majú byť bezbariérovo prístupné vo všetkých častiach, kde je to možné	☐	☐
Ak nie je možné sprístupniť celý historický objekt, bezbariérovo prístupná má byť aspoň časť objektu, kde sú k dispozícii informácie o celom objekte (vhodná je virtuálna prehliadka neprístupných častí)	☐	☐
Všetky podujatia a aktivity v historickom objekte majú byť univerzálne prístupné pre všetkých	☐	☐
Všetky informácie, ktoré sú poskytované, majú byť prístupné aj v alternatívnych formátoch (princíp dvoch zmyslov)	☐	☐
V historických objektoch je potrebné navrhnuť kvalitný orientačný systém pre návštevníkov	☐	☐
Hlavný vstup do objektu má byť univerzálne prístupný pre všetkých návštevníkov	☐	☐
Vždy, keď je to možné, treba uprednostniť výťahy a rampy pred zdvíhacími plošinami	☐	☐
Zariadenie má vypracovaný plán evakuácie osôb so zdravotným postihnutím, evakuácia je natrénovaná	☐	☐
Personál je vyškolený v oblasti povedomia o zdravotnom postihnutí a rovnosti a o spôsoboch komunikácie s osobami so zdravotným postihnutím	☐	☐

KH – ĽAHKO ZROZUMITEĽNÝ JAZYK	áno	nie
Je to jednoduchý a priamočiary jazyk	☐	☐
Používajú sa krátke slová z každodenného jazyka	☐	☐
Používajú sa praktické príklady a krátke vety	☐	☐
Do jednej vety je umiestnená iba jedna hlavná myšlienka	☐	☐
Používajú sa kladné vety namiesto záporných viet	☐	☐
Nepredpokladá sa predchádzajúca znalosť danej témy, vysvetlené je všetko od základu	☐	☐
Pre jeden termín / výraz sú použité vždy rovnaké slová	☐	☐
Nepoužívajú sa abstraktné pojmy	☐	☐
Nepoužívajú sa skratky iba celé výrazy, ak sa musia použiť skratky, sú dobre vysvetlené.	☐	☐
S metaforami a rečníckymi obratmi sa pracuje opatrne a len v obmedzenej miere	☐	☐
Nepoužívajú sa cudzie alebo málo používané slová, ak sa musia použiť zložité slová, sú dobre vysvetlené	☐	☐
Ak sú informácie určené pre dospelých, je použitý jazyk pre dospelých. Jazyk, akým by sme písali pre deti, nie je vhodný	☐	☐
Texty sú krátke, nepoužíva sa tmavé pozadie	☐	☐

KH - VONKAJŠIE PROSTREDIE	áno	nie
Trasa od zastávky verejnej dopravy ku vstupu je bezbariérovo prístupná	☐	☐
Trasa od parkoviska ku vstupu je bezbariérovo prístupná	☐	☐
Trasa v záhrade, areáli je bezbariérovo prístupná a prepája všetky funkčné prvky záhrady	☐	☐
Trasa je dostatočne široká a umožňuje obojsmerný pohyb návštevníkov	☐	☐
Výškový rozdiel na trase je prekonaný pomocou rampy, väčší výškový rozdiel pomocou výtahu	☐	☐
Povrch trasy je z pevného nešmykľavého materiálu, ak je použitá dlažba, škáry sú užšie ako 10 mm	☐	☐
Navádzanie návštevníkov so zrakovým postihnutím ku vstupu do budovy pomocou vodiacich línií	☐	☐
Pozdĺž celej trasy je dodržaná bezpečná podchodná výška najmenej 2200 mm	☐	☐
Ak sú na trase informačné tabule / mapy / modely, sú vnímateľné pomocou dvoch zmyslov	☐	☐
Vyhradené parkovacie miesto pre návštevníkov ZŤP je umiestnené čo najbližšie ku vstupu	☐	☐
V podzemnej garáži je vyhradené parkovacie miesto pre návštevníkov ZŤP v blízkosti výtahu	☐	☐

KH - VSTUP DO OBJEKTU	áno	nie
Vstup je dobre vizuálne vnímateľný aj z väčšej vzdialenosti	☐	☐
Pred vstupom je dostatočne veľká rozptylová plocha s možnosťou oddychu (lavičky)	☐	☐
Všetci návštevníci vstupujú cez spoločný, bezbariérový hlavný vstup	☐	☐
Menší výškový rozdiel pred vstupom je prekonaný pomocou rampy s drážkami po oboch stranách	☐	☐
Väčší výškový rozdiel pred vstupom je prekonaný pomocou výtahu / zvislého zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Pred vstupnými dverami je k dispozícii voľná, vodorovná plocha najmenej 1500 mm x 1500 mm	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno dverné krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Zasklené steny majú vizuálne grafické označenie v dvoch výškových úrovniach	☐	☐
Vstupné dvere v zasklenej stene musia byť dobre vizuálne vnímateľné	☐	☐
Na otvorenie vstupných dverí netreba vynaložiť veľkú silu (najviac 21 N)	☐	☐
Tlačidlo elektrického otvárania dverí, osvetlenia alebo zvonček sú osadené vo výške cca 1200 mm	☐	☐

KH - VSTUPNÁ HALA A INFORMÁCIE	áno	nie
Vstupné zádverie (priestor medzi dvomi dverami) umožňuje manévrovanie s vozíkom (ø 1500 mm)	☐	☐
Návštevník má dobrý prehľad o priestore (vizuálny kontakt na schodisko, výťah, pult...)	☐	☐
Informačný pult (pokladňa) je dobre vizuálne vnímateľný pomocou farebného kontrastu	☐	☐
Pred pultom je dostatočne veľká podlahová plocha (kruh ø 1500 mm)	☐	☐
Dizajn pultu umožňuje užívanie aj návštevníkom na vozíku (znížený pult alebo znížená časť pultu)	☐	☐
Pult je vybavený pomocným načúvacím zariadením (napr. prenosná indukčná slučka)	☐	☐
Informačné panely na stene majú dostatočne veľké a bezpätkové písmo	☐	☐
Dizajn dotykových informačných panelov umožňuje prístup a užívanie aj pre návštevníkov na vozíku	☐	☐
Informácie sú poskytované aj v alternatívnych formátoch (zvuková nahrávka, Braillovo písmo...)	☐	☐
Orientačné a navigačné pomôcky (mapy, plány, modely) sú prístupné aj pre návštevníkov so zrakovým postihnutím	☐	☐
Na kontrolu vstupu nie je použitý rotačný turniket	☐	☐

KH – VODOROVNÉ KOMUNIKÁCIE	áno	nie
Systém trás v budove je prehľadný, vytvorený je orientačný systém (napríklad vodiace línie, farebné kódovanie priestorov)	☐	☐
Na trasách nie sú žiadne prekážky, ktoré by ohrozovali pohyb návštevníkov (eliminovať alebo označiť visiace predmety)	☐	☐
Na trasách je dostatok oddychových priestorov (lavice s opierkami na chrbát a ruky)	☐	☐
Je zabezpečená dostatočná podchodná výška na celej trase pohybu (najmenej 2 200 mm v interiéri)	☐	☐
Chodba je široká najmenej 1 500 mm, v krátkom úseku môže byť zúžená na najmenej 900 mm	☐	☐
Dvere sú široké najmenej 900 mm (v krajnom prípade 800 mm) a sú ľahko otvárateľné (vhodné pomocné elektrické otváracie systémy)	☐	☐
Dvere sú ľahko identifikovateľné (použitý farebný kontrast a označenie účelu miestnosti pomocou dvoch zmyslov)	☐	☐
Pred dverami je dostatok manévrovacieho priestoru (kruh ø 1 500 mm) a dverová kľučka je odsadená od rohu najmenej 500 mm	☐	☐
Presklené dvere a zasklené steny sú kontrastne označené pomocou značiek alebo symbolov	☐	☐

KH – ZVISLÉ KOMUNIKÁCIE	áno	nie
Na prekonanie výškových rozdielov je použitý výťah alebo zvislá zdvíhacia plošina (šikmá schodisková plošina iba v odôvodnených prípadoch)	☐	☐
Kabína má dvere široké 900 mm a pred dverami je voľná manévrovací plocha (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Ovládacie zariadenia sú vo výške najviac 1200 mm od podlahy, sú vnímateľné aj hmatovo pomocou Braillovho písma	☐	☐
Výťahová kabína disponuje akustickým systémom, ktorý ohlasuje polohu výťahu a smer pohybu kabíny	☐	☐
Rampa vo vnútornom priestore má sklon najviac 1:12 a je vybavená držadlami po oboch stranách	☐	☐
Rampa je dostatočne vizuálne vnímateľná (kontrastné označenie začiatku a konca rampy)	☐	☐
Na nástupných plochách pred rampou a za rampou je dostatočný manévrovací priestor ($\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Schodiská sú vybavené držadlami po oboch stranách	☐	☐
Schodisko má plné podstupnice	☐	☐
Schodiskové rameno je dostatočne vnímateľné (kontrastné označenie aspoň prvého a posledného schodu v každom ramene schodiska)	☐	☐

KH – HYGIENICKÉ ZARIADENIA	áno	nie
V objekte sa nachádza bezbarierová záchodová kabína	☐	☐
Pred bezbarierovou záchodovou kabínou je chodba široká najmenej 1 500 mm široká	☐	☐
Bezbarierová záchodová kabína má pri zmene stavby / rekonštrukcii rozmery najmenej 1900 mm x 1600 mm	☐	☐
Dvere do kabíny majú šírku najmenej 900 mm a otvárajú sa smerom von z priestoru kabíny	☐	☐
Os záchodovej misy je vzdialená od jednej bočnej steny najmenej 500 mm a od druhej bočnej steny najmenej 1 100 mm (voľný priestor na zasunutie vozíka)	☐	☐
Výška hornej hrany záchodovej misy je 450 mm až 500 mm od úrovne podlahy	☐	☐
Na oboch stranách záchodovej misy sú umiestnené sklopné držadlá	☐	☐
Umývadlo má hornú hranu osadenú vo výške 750 mm až 850 mm nad podlahou	☐	☐
V objekte sa nachádza bezbarierová hygienická kabína	☐	☐
Hygienická kabína (ak sa navrhuje) má minimálne rozmery 1900 mm x 2000 mm	☐	☐
Bezbarierová sprcha je realizovaná v úrovni podlahy (vypádovaná do podlahového vpustu) a je vybavená vodorovným a zvislým držadlom	☐	☐

KH – ŠATNE	áno	nie
Šatne pre návštevníkov sú bezbariérovo prístupné	☐	☐
Šatňa na odkladanie kabátov má šatňový pult v zníženej polohe a je dostupný aj pre osobu na vozíku	☐	☐
Pred šatňovým pultom je dostatočne veľká plocha na manévrovanie s vozíkom (kruh s $\varnothing$ 1 500 mm)	☐	☐
Ak sú v priestore šatní pre návštevníkov odkladacie uzamykateľné skrinky, aspoň niektoré z nich musia byť v dosahu osoby na vozíku	☐	☐
Otvárací mechanizmus, polica alebo tyč na zavesenie šatstva je vo výške najviac 1 200 mm.	☐	☐
V blízkosti šatní je vymedzený priestor na požíčanie vozíkov, kočíkov alebo prenosných stoličiek	☐	☐
V blízkosti šatní je priestor na dobíjanie batérií elektrických vozíkov	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo prístupná a užívateľná	☐	☐
Vešiaky na odloženie šatstva a kostýmov sú v dosahu sediacej osoby (tyč na zavesenie šatstva je vo výške 1 200 mm – 1 400 mm)	☐	☐
Zo šatne pre účinkujúcich je zabezpečený bezbariérový prechod na pódium / javisko	☐	☐
V blízkosti šatní pre účinkujúcich je bezbariérová záchodová kabína alebo bezbariérová hygienická kabína	☐	☐

KH – ZHROMAŽĎOVACIE SÁLY (1)	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Predsálie je dostatočne veľké (cca 0,2 m ² na jedného návštevníka)	☐	☐
Obslužné pulty sú bezbariérovo užívateľné, pred pultom je dostatočný priestor (kruh $\varnothing$ 150 cm)	☐	☐
Obslužný pult je vybavený prenosnou indukčnou slučkou	☐	☐
Vstupné dvere do sály majú aspoň jedno krídlo široké 900 mm, vedľa dverí je štítok s uvedením účelu miestnosti v hmatovom prevedení	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest v hľadisku pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
V hľadisku je zabudovaný systém na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčná slučka)	☐	☐
V blízkosti hľadiska je najmenej jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
V prestávkových priestoroch je dostatok oddychových miest na sedenie a občerstvenie	☐	☐
Usporiadanie stolov v priestoroch občerstvenia umožňuje manévrovanie s vozíkom (priechod najmenej 1200 mm)	☐	☐

KH – ZHROMAŽDOVACIE SÁLY (2)	áno	nie
Priestory určené pre účinkujúcich v javiskovej časti sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Pódium / javisko je bezbariérovo prístupné z hľadiska, napríklad pomocou rampy alebo zvislého zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Javisko je bezbariérovo prístupné zo šatne pre účinkujúcich	☐	☐
Orchestrisko je bezbariérovo prístupné zo šatne pre účinkujúcich	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo užívateľná (kapitola 7.2.)	☐	☐
V zázemí javiska je aspoň jedna bezbariérová hygienická kabína pre účinkujúcich (kapitola 6.2.)	☐	☐

KH – KNIŽNICA	áno	nie
V blízkosti vstupu sú vyhradené parkovacie miesta pre osoby ŤZP	☐	☐
Ku vstupu do budovy vedie vodiaca línia	☐	☐
Vstup do budovy ako aj trasy po budove sú bezbariérovo užívateľné (kapitola 5)	☐	☐
Všetky časti knižnice sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Výťah má požadované vybavenie (kapitola 5.5)	☐	☐
V knižnici je bezbariérová záchodová kabína	☐	☐
Chodby a uličky medzi interiérovými prvkami sú dostatočne široké	☐	☐
V knižnici je vytvorený orientačný systém	☐	☐
Interiérové prvky (pulty, regály, stoly...) spĺňajú požiadavky univerzálneho navrhovania	☐	☐
Knižnica poskytuje všetky informácie prístupnou formou (princíp dvoch zmyslov)	☐	☐
V spoločenskej sále je k dispozícii systém na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčná slučka)	☐	☐
Knižnica poskytuje podporné služby a materiály pre návštevníkov s poruchami zraku a čítania	☐	☐
Zamestnanci knižnice sú zaškolení o spôsoboch komunikácie s ľuďmi s rôznymi znevýhodneniami	☐	☐

KH – MÚZEÁ A GALÉRIE	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Obslužné pulty sú ľahko identifikovateľné a pred pultom je dostatočný priestor (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Obslužný pult je vybavený prenosnou indukčnou slučkou	☐	☐
Šatňa pre návštevníkov spĺňa požiadavky prístupnosti (kapitola 7.1.)	☐	☐
V objekte je najmenej jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre ženy a mužov	☐	☐
Trasa prehliadky je bezbariérovo prístupná pre všetkých návštevníkov (osoby ZŤP nemajú inú trasu)	☐	☐
Na trase je dostatok oddychových priestorov	☐	☐
Zariadenie má k dispozícii prenosné sedačky, vozíky a kočíky pre deti	☐	☐
Informácie o exponátoch možno vnímať pomocou najmenej dvoch zmyslov (zrak, sluch, hmat)	☐	☐
Pulty s multisenzorickými informáciami, ako aj prehľadnými plánikmi exponátov v miestnosti	☐	☐
Niektoré exponáty sú dostupné aj ako trojrozmerné hmatové modely alebo reliéfne vyobrazenia popisom v Braillovom písme	☐	☐
Spoločenská sála / kinosála spĺňa požiadavky prístupnosti podľa kap. 8	☐	☐

KH – KULTÚRNY DOM	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Šatňa pre návštevníkov je bezbariérovo prístupná (kap. 7)	☐	☐
Obslužné pulty sú ľahko identifikovateľné a pred pultom je dostatočný priestor (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest v sále pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
Sála je vybavená systémom na zlepšenie zvukového vnemu, napr. zabudovanou indukčnou slučkou	☐	☐
V blízkosti sály je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Vyvýšené pódium / javisko, ak existuje, je bezbariérovo prístupné pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich spĺňa požiadavky bezbariérovej prístupnosti	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

KH – SAKRÁLNE STAVBY	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Hlavný vstup do stavby je bezbariérovo užívateľný (neexistuje osobitný vstup pre osoby na vozíku)	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Uličky medzi lavicami umožňujú prechod ako aj manévrovanie s vozíkmi (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
Sála je vybavená zabudovanou indukčnou slučkou	☐	☐
V sále je dostatok sedacích prvkov s opierkami na chrbát a ruky	☐	☐
V blízkosti sály je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Vyvýšené liturgické priestory sú bezbariérovo prístupné pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

KH – AMFITEÁTER, OPEN-AIR PRIESTORY	áno	nie
Všetky priestory určené pre návštevníkov a zamestnancov sú bezbariérovo užívateľné	☐	☐
Vstupy do areálu sú bezbariérovo prístupné	☐	☐
Vstupné dvere majú aspoň jedno krídlo široké najmenej 900 mm	☐	☐
Uličky medzi lavicami umožňujú prechod ako aj manévrovanie s vozíkmi (kruh s $\varnothing$ 1500 mm)	☐	☐
Dodržaný je požadovaný počet vyhradených miest pre osoby na vozíku (1 % z kapacity sedadiel, najmenej dve miesta)	☐	☐
V hľadisku je k dispozícii systém na zlepšenie zvukového vnemu (strana 21)	☐	☐
V hľadisku je dostatok sedacích prvkov s opierkami na chrbát a ruky	☐	☐
V areáli je aspoň jedna bezbariérová záchodová kabína spoločná pre mužov a ženy	☐	☐
Pódium / javisko je bezbariérovo prístupné pomocou rampy alebo zdvíhacieho zariadenia	☐	☐
Aspoň jedna šatňa pre účinkujúcich je bezbariérovo užívateľná	☐	☐
Všetky podujatia sú inkluzívne a prístupné aj pre ľudí so zdravotnými znevýhodneniami (kap. 12)	☐	☐

KH – KULTÚRNE PODUJATIE	áno	nie
Priestory určené pre návštevníkov podujatia a účinkujúcich sú bezbariérovo prístupné a užívateľné	☐	☐
Pre návštevníkov so zdravotným postihnutím sú k dispozícii vyhradené miesta,	☐	☐
Webová stránka je bezbariérovo prístupná (pravidlá pre prístupnosť webového obsahu WCAG)	☐	☐
Webová stránka poskytuje podrobné informácie o bezbariérovej prístupnosti podujatia	☐	☐
Program podujatia je prístupný aj v elektronickej verzii, vo veľkom písme, príp. aj v Braillovom písme	☐	☐
Hovorené slovo sa simultánne prepisuje do titulkov alebo digitálneho textu (transkripcia)	☐	☐
Hovorené slovo simultánne prekladá tlmočník do posunkového jazyka	☐	☐
Účinkujúci používajú počas celého podujatia mikrofón	☐	☐
Miesto konania je vybavené systémom na zlepšenie zvukového vnemu (napr. indukčnou slučkou na str. 21)	☐	☐
Miesto konania je vybavené najmenej jednou veľkou obrazovkou (na titulky, transkripciu...)	☐	☐
Občerstvenie (ak sa poskytuje) má k dispozícii informácie o alergénoch alebo o ingredienciách lepku / mäsa / mliečnych výrobkov / rýb v ponúkaných jedlách	☐	☐